

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA
ADLİ TIP VE ADLİ BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Danışman
Prof. Dr. Erdiç ÖZTÜRK

KASTEN ÖLDÜRME VE CİNSEL SUÇLAR SEBEBİYLE CEZA İNFAZ KURUMUNDA
BULUNAN ERKEK HÜKÜMLÜLERDE ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI İLE
DİSSOSİYATİF YAŞANTILAR VE TRAVMA SONRASI BÜYÜME ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

SOSYAL BİLİMLER ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

MERVE CANSU KARADAĞ ŞAHAN

İSTANBUL, 2022

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA
ADLİ TIP VE ADLİ BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Danışman
Prof. Dr. Erdiç ÖZTÜRK

KASTEN ÖLDÜRME VE CİNSEL SUÇLAR SEBEBİYLE CEZA İNFAZ KURUMUNDA
BULUNAN ERKEK HÜKÜMLÜLERDE ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI İLE
DİSSOSİYATİF YAŞANTILAR VE TRAVMA SONRASI BÜYÜME ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

SOSYAL BİLİMLER ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

MERVE CANSU KARADAĞ ŞAHAN

İSTANBUL, 2022

ÖZET

Bu araştırmanın amacı kasten öldürme ve cinsel suçlar sebebiyle ceza infaz kurumunda bulunan erkek hükümlülerin çocukluk çağı travmaları ve dissosiyatif yaşantıları ile travma sonrası büyüme düzeylerinin değerlendirilmesidir. Araştırmanın örneklemini, Adalet Bakanlığı Ceza Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'ne bağlı Silivri 1 No'lu L Tipi ve Silivri 3 No'lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumlarında bulunan 259 cinsel suç hükümlüleri ve 241 kasten öldürme suç hükümlüleri olmak üzere toplam 500 hükümlüden oluşmaktadır. Bu çalışmada; M.C.K.Ş. ve E.Ö. tarafından hazırlanmış Kişisel Bilgi Formu, Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği (CTQ), Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği (DES) ve Travma Sonrası Büyüme Envanteri (TSBE) olmak üzere dört adet veri toplama aracı hükümlülerle görüşülerek yüz yüze uygulanmıştır. Kasten öldürme ve cinsel suç hükümlülerinin 477 (%95.4)'sinin en az bir çocukluk çağı travması bulunmakta olup en çok görülen travma türü ise %88.8 (444 kişi) ile duygusal ihmaldir. Katılımcıların, 402 (%80.4)'sinin çok tip travması, 75 (%15.0)'inin ise tek tip travması bulunmaktadır. 500 hükümlünün 115 (%23.0)'inin DES kesme puanı 30 ve üzeri olarak tespit edilmiş olup bu sonuç patolojik düzeyde dissosiyatif yaşantıların varlığına işaret etmektedir. Cinsel suç hükümlüleri, kasten öldürme suçundan hükümlü olanlara göre daha fazla cinsel istismar bildirmiştir. DES kesme puan 30 ve üzeri olan hükümlülerin çocukluk çağı travmaları, DES kesme puanı 30'un altında olanlara göre istatistiksel açıdan daha fazladır. Hükümlülerin CTQ ile DES'ten aldıkları puanlar arasında istatistiksel açıdan pozitif yönde bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Hükümlülerin DES ortalama puanları ile TSBE puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmamışken, CTQ puanları ile TSBE puanları arasında ise negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Standart çoklu regresyon analizine göre travma sonrası büyümenin prediktörleri çocukluk çağı travmaları toplam puanı ve duygusal ihmalken, dissosiyatif yaşantıların prediktörü ise travma sonrası büyümenin alt boyutu olan başkalarıyla ilişkide değişimdir. Sonuç olarak, klinik adli psikoloji, kriminal

psikoloji ve adli bilimler açısından erken yaşta başlayan kronik çocukluk çağı travmalarının etkisiyle gelişen ve bireydeki yaşam boyu psikopatolojilerden biri olan dissosiyatif bozuklukların adli psikiyatrik açıdan yapılacak olan klinik görüşmeler ve psikometrik ölçümlerle; nevroz-psikoz ayrımı, malulen emeklilik, vesayet altına alma, malpraktis, ceza ve hukuki ehliyet kriterleri bakımından değerlendirilmesi temel bir önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Suç; cinsel suç; kasten öldürme suçu; hükümlü, çocukluk çağı travmaları; dissosiyasyon; travma sonrası büyüme; psikotravmatoloji; cezaevi; kriminal psikoloji

ABSTRACT

The aim of this research is to evaluate the childhood traumas and dissociative experiences and post-traumatic growth levels of male convicts in penitentiary institutions due to deliberate murder and sexual crimes. The sample of the research consists of a total of 500 convicts, 259 of whom are convicts of sexual crimes and 241 of whom are convicts of wilful murder, in Silivri No 1 and 3 type L. In this study conducted M.C.K.Ş. and E.O., Four data collection tools, namely the Personal Information Form, Childhood Trauma Questionnaire Scale (CTQ), Dissociative Experiences Scale (DES) and Post Traumatic Growth Inventory (TSBE) with convicts. 477 (95.4%) of the willful killing and sexual crime sentences have at least one childhood trauma, and the most common type of trauma is emotional neglect with 88.8% (444 people). Of the participants, 402 (80.4%) had multiple types of trauma and 75 (15.0%) had single type of trauma. DES cut-off score of 115 (23.0%) of 500 convicts was determined as 30 and above, which indicates the presence of pathological dissociative experiences. Sexual offenders reported more sexual abuse than those convicted of willful murder. Childhood traumas of convicts with a DES cut-off score of 30 and above are statistically higher than those with a DES cut-off score of less than 30. It has been revealed that there is a statistically positive correlation between the scores of the convicts from the Childhood Trauma Questionnaire (CTQ) and the Dissociative Experiences Scale (DES). While no statistically significant relationship was found between the Dissociative Experiences Scale (DES) scores of the convicts and the Post Traumatic Growth Inventory (PTSI) scores, a negative significant relationship was found between the Childhood Psychological Trauma Scale scores and the Post Traumatic Growth Inventory scores. According to the standard multiple regression analysis, the predictors of posttraumatic growth are total childhood trauma scores and emotional neglect, while the predictor of dissociative experiences is change in

relationships with others, a sub-dimension of posttraumatic growth. As a result, in terms of clinical forensic psychology, criminal psychology and forensic sciences, dissociative disorders, which develop with the effect of chronic childhood traumas that start at an early age and are one of the lifelong psychopathologies in the individual, can be determined by clinical interviews and psychometric measurements to be made in forensic psychiatry; it is of fundamental importance to evaluate it in terms of neurosis-psychosis distinction, disability retirement, custody, malpractice, criminal and legal capacity criteria.

Key Words: Crime; sexual crime; wilful murder; dissociation; childhood trauma; post-traumatic growth; dissociation; prison; criminal psychology

ÖNSÖZ

Bu çalışma İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Adli Tıp ve Adli Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı'nda yüksek lisans tezi olarak hazırlanmıştır. Yüksek Lisans eğitim sürecimde travma alanının önemini öğrencilerine hissettiren, tez sürecim boyunca ilgisi ve desteğiyle yanımda olan ve bilgileriyle beni aydınlatan değerli tez danışman hocam İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Adli Tıp ve Adli Bilimler Enstitüsü Müdürü ve Sosyal Bilimler Anabilim Dalı Başkanı Sayın Prof. Dr. Erdi ÖZTÜRK'e,

Yüksek lisans sürecimde tecrübe ve bilgileriyle destekleyen değerli hocalarıma ve Öğr.Gör. Görkem DERİN'e,

Tez çalışmamın veri toplama aşamasında çalışmama güvenerek bilime olan inancıyla desteğini esirgemeyen Adalet Bakanlığı Ceza Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, İyileştirme ve Yeniden Topluma Kazandırma Daire Başkanı Dr.Hüseyin ŞIK'a,

Alanda çalışmamın gerçekleşmesi için beni motive eden desteklerini esirgemeyen Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Psiko-Sosyal Hizmetler Şube Başkanı Sn. Sabri HATİPOĞLU ve Psiko-Sosyal Hizmetler Şubesinde görev yapan kıymetli uzmanlarımıza,

Çalışmamın gerçekleşmesi için anlayışla yardımcı olan Silivri 1 Nolu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürü Reşat ŞENGÖZ ve Psikososyal serviste yaklaşık 3 yıl boyunca birlikte emek verdiğim, tezim için çalışma zamanı yaratmama destek olan kıymetli çalışma arkadaşlarıma ve Silivri 3 Nolu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Baş memuru Ertuğrul KAYA olmak üzere tüm personel arkadaşlarıma,

Tez sürecim boyunca çalışmamı bitirebilmem için beni motive eden, varlığıyla kendimi şanslı, mutlu hissettiğim, her zaman yanımda olduğunu bildiğim eşim Cihad ŞAHAN'a,

Karşılaştığım her zorluğu aşacağıma olan inançları ve destekleriyle yanımda olan, bugün bulunduğum insani ve mesleki konuma emek emek çabalayarak beni yetiştiren, hayatta

Erkek Hükümlülerde Çocukluk Çağı Travmaları

her şeyden önce ahlaklı olmanın önemini öğreten, inandığım konuda azimli bir şekilde çalışmam ve emek vermem gerektiği bilincini aşıl原因, her daim mutlu olmam için uğraşan çok kıymetli ailem annem Naciye KARADAĞ ve babam Şenay KARADAĞ'a ve varlıklarıyla beni hayata karşı güçlendiren kardeşlerim; Canan, Übeyda ve Muhammed'e teşekkürlerimle....

Merve Cansu KARADAĞ ŞAHAN
İstanbul, 2022

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT	iii
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar LİSTESİ	xii
KISALTMALAR	xv
1. GİRİŞ VE AMAÇ	1
2. GENEL BİLGİLER.....	6
2.1. Ruhsal Travma.....	6
2.1.1. Travma Kavramı	6
2.1.2. Çocukluk Çağı Travmaları.....	7
2.1.2.1. Fiziksel İstismar.....	8
2.1.2.2. Duygusal İstismar	8
2.1.2.3. Cinsel İstismar	9
2.1.2.4. İhmal	9
2.1.2.5. Fiziksel İhmal	10
2.1.2.6. Duygusal İhmal	10
2.1.3. Çocukluk Çağı Travmalarının Epidemiyolojisi	11
2.1.4. Çocukluk Çağı Travmaları ve Psikopatoloji.....	12
2.2. Dissosiyasyon	14
2.2.1. Dissosiyatif Bozukluklar.....	16
2.2.2. DSM-5'e göre Dissosiyatif Bozukluk Tiplerinin İncelenmesi	17
2.2.2.1. Dissosiyatif Kimlik Bozukluğu (DKB)	17

2.2.2.2. Dissosiyatif Amnezi	18
2.2.2.3. Depersonalizasyon ve Derealizasyon Bozukluğu.....	18
2.2.2.4. Tanımlanmamış Dissosiyatif Bozukluk	19
2.3. Travma Sonrası Büyüme	19
2.3.1. Travma Sonrası Büyüme Kavramı.....	19
2.3.2. Travma Sonrası Büyümenin Boyutları	22
2.3.3. Travma Sonrası Büyüme ve Dissosiyasyon Fenomeni.....	23
2.4. Suç	23
2.4.1. Suç Teorileri.....	24
2.4.1.1. Biyolojik Suç Kuramları.....	24
2.4.1.2. Psikolojik Kuramlar.....	26
2.4.1.3. Sosyolojik Kuramlar.....	27
2.4.1.4. Sosyo-Psikolojik Kuramlar	27
2.4.2. Suç ve Ceza Türleri.....	28
2.4.3. Suçun Unsurları	28
2.4.3.1. Kanuni Unsur.....	28
2.4.3.2. Maddi Unsur	29
2.4.3.3. Hukuka Aykırılık Unsuru	29
2.4.3.4. Manevi Unsur (Kast, Taksir).....	29
2.5. Cinsel Suçlar.....	29
2.5.1. Türk Ceza Kanunu'nda Cinsel Dokunulmazlığa Karşı İşlenen Suçlar.....	29
2.6. Türk Ceza Kanunu'nda Kasten Öldürmek Suçu	33
2.7. Cinsel ve Kasten Öldürme Suçlarının 2013-2020 Yılları İçerisinde Yaygınlığı.....	36
2.8. Adli Bilimler Perspektifinden Çocukluk Çağı Travmaları, Dissosiyatif Yaşantılar ve Suç	38

2.9. Türkiye’de Ceza İnfaz Kurumları.....	40
2.9.1. Kapalı ceza infaz kurumları	41
2.9.1.1. E tipi kapalı ceza infaz kurumları ve özellikleri.....	41
2.9.1.2. L tipi kapalı ceza infaz kurumları ve özellikleri.....	41
2.9.1.3. T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumları ve Özellikleri.....	42
2.9.1.4. D tipi kapalı ceza infaz kurumları	42
2.9.1.5. F tipi kapalı ceza infaz kurumları	42
2.9.1.6. C tipi kapalı ceza infaz kurumları.....	42
2.9.1.7. M tipi kapalı ceza infaz kurumları.....	43
2.9.1.8. A tipi kapalı ceza infaz kurumları	43
2.9.1.9. A1 tipi kapalı ceza infaz kurumları	43
2.9.1.10. A2 tipi kapalı ceza infaz kurumları	43
2.9.1.11. A3 tipi kapalı ceza infaz kurumları	43
2.9.1.12. K1 tipi kapalı ceza infaz kurumları	44
2.9.1.13. K2 tipi kapalı ceza infaz kurumları	44
2.9.1.14. B tipi kapalı ceza infaz kurumları.....	44
2.9.1.15. Yüksek güvenlikli kapalı ceza infaz kurumları	44
2.9.1.16. Açık ceza infaz kurumları.....	45
2.9.1.17. Çocuk ceza infaz kurumları.....	45
2.9.1.18. Çocuk eğitim evleri	45
2.9.1.19. Gençlik kapalı ceza infaz kurumları	46
2.9.2. Ceza İnfaz Kurumu Birimleri	46
2.9.2.1. Yönetim Servisi	46
2.9.2.2. Güvenlik ve Gözetim Servisi.....	46
2.9.2.3. Psikososyal Yardım Servisi.....	47

2.9.2.4. Teknik Servis	48
2.9.2.5. Sağlık Servisi	48
2.9.2.6. İş Yurdu Servisi	48
2.9.2.7. Yardımcı Hizmetler Servisi	49
2.9.2.8. Eğitim ve Öğretim Servisi	49
3. GEREÇ VE YÖNTEM	51
3.1. Araştırmanın Modeli	51
3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	51
3.3. Veri Toplama Araçları.....	52
3.3.1. Bilgilendirilmiş Onam Formu.....	53
3.3.2. Kişisel Bilgi Formu.....	53
3.3.3. Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği (CTQ-28)	53
3.3.4. Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği (DES)	54
3.3.5. Travma Sonrası Büyüme Envanteri	54
4. BULGULAR	55
4.1. Cinsel ve Kasten Öldürme Hükümlülerinin Sosyo-Demografik Durumları ve Çalışmanın Temel Değişkenleri Açısından Karşılaştırılması.....	62
4.2. Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması.....	70
5. TARTIŞMA	80
6. SONUÇ-ÖNERİLER	100
7. KAYNAKÇA	107
8. EKLER	118
8.1. Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu	118
8.2. Kişisel Bilgi Formu	120
8.3. Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği.....	124

8.4. Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği (DES).....	126
8.5. Travma Sonrası Büyüme Envanteri.....	132
8.6. Etik Kurul Onay Belgesi.....	134
9. ÖZGEÇMİŞ	135

TABLolar LİSTESİ

Tablo I. Ceza Mahkemelerinde Cinsel Saldırı Suç ve Karar Sayısı, Türkiye, 2013-2020.....	36
Tablo II. Ceza Mahkemelerinde Çocukların Cinsel İstismarı Suç ve Karar Sayısı, Türkiye, 2013-2020	36
Tablo III. Ceza Mahkemelerinde Cinsel Taciz Suç ve Karar Sayısı, Türkiye, 2013-2020.....	37
Tablo IV. Ceza Mahkemelerinde Kasten Öldürme Suç ve Karar Sayısı, Türkiye, 2013-2020	38
Tablo V. Hükümlülerin Sosyo-Demografik Özellikleri.....	55
Tablo VI. Hükümlülerin Cezaevi ve Öncesindeki Süreçlerine Dair Betimleyici Bilgiler	56
Tablo VII. Hükümlülerin Alkol-Madde Kullanım Bilgilerine Yönelik Bilgiler.....	57
Tablo VIII. Hükümlülerin Psikiyatrik Durumlarına Yönelik Bilgiler	58
Tablo IX. Hükümlülerin Aile Yapılarına Yönelik Bilgiler	58
Tablo X. Hükümlülerin Aile İçi İletişim ve İlişkilerini Sürdürme Durumlarına Yönelik Bilgiler.....	59
Tablo XI. Hükümlülerin İnfaz Sürecindeki Faaliyetlerine Yönelik Bilgiler	61
Tablo XII. Hükümlülerin İşledikleri Suça Yönelik Bilgiler	61
Tablo XIII. Hükümlülerin Sosyo-Demografik Özelliklerinin Karşılaştırılması	62
Tablo XIV. Hükümlülerin Cezaevindeki ve Suç Öncesindeki Süreçlerine Dair Betimleyici Bilgilerin Karşılaştırılması	63
Tablo XV. Hükümlülerin Alkol-Madde Kullanım Durumlarının Karşılaştırılması	64
Tablo XVI. Hükümlülerin Psikiyatrik Tanı Durumlarının Karşılaştırılması	65
Tablo XVII. Hükümlülerin Aile Yapılarına Yönelik Bilgilerin Karşılaştırılması	66
Tablo XVIII. Hükümlülerin Aile İçi İletişim ve İlişkilerini Sürdürme Durumlarına Yönelik Bilgilerin Karşılaştırılması	67

Tablo XIX. Hükümlülerin İnfaz Sürecindeki Faaliyetlerinin Karşılaştırılması	69
Tablo XX. Hükümlülerin İşlemiş Oldukları Suçlara Yönelik Bilgilerin Karşılaştırılması	69
Tablo XXI. Hükümlülerin Dissosiyatif Yaşantılar Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması	70
Tablo XXII. Hükümlülerin Travma Sonrası Büyüme Envanter Puanının Karşılaştırılması	70
Tablo XXIII. Hükümlülerin Çocukluk Çağı Travma Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması	71
Tablo XXIV. Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği ile Çocukluk Çağı Travma Ölçek Puanları Arasındaki İlişki	71
Tablo XXV. Dissosiyatif Yaşantılar Ölçek Puanı (DES) ile Çocukluk Çağı Travmaları Ortalamalarının Karşılaştırılması	72
Tablo XXVI. Dissosiyatif Yaşantılar Ölçek Puanı (DES) ile Çocukluk Çağı Travmaları Ortalamalarının Karşılaştırılması	73
Tablo XXVII. Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği (DES) ile Travma Sonrası Büyüme Envanter Puanları Arasındaki İlişki	73
Tablo XXVIII. Çocukluk Çağı Travma Ölçeği ile Travma Sonrası Büyüme Envanter Puanları Arasındaki İlişki	74
Tablo XXIX. Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği (DES) Travma Sonrası Büyüme Envanteri Ortalamalarının Karşılaştırılması	75
Tablo XXX. Dissosiyatif Yaşantılar Ölçek Puanı (DES) ile Travma Sonrası Büyüme Envanteri Ortalamalarının Karşılaştırılması	75
Tablo XXXI. Hükümlülerin Bildirdikleri Tekli-Çoklu Travma Oranları	76
Tablo XXXII. Çocukluk Çağı Travma Sıklıkları	76
Tablo XXXIII. Hükümlülerin Dissosiyatif Yaşantılar Ölçek (DES) Puanları ile Tekli/Çoklu Travma Yaşama Durumu Arasındaki İlişki	77
Tablo XXXIV. Travma Sonrası Büyümeye İlişkin Standart Çoklu Regresyon Analizi	78

Tablo XXXV.Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği'ne (DES) İlişkin Standart Çoklu Regresyon

Analizi 78

KISALTMALAR

APA	: Amerikan Psikoloji Birliği
CTQ	: Çocukluk Çağı Travma Ölçeği
DES	: Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği
DSM	: Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı
DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TSBE	: Travma Sonrası Büyüme Envanteri
UNICEF	: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
CGTİHK	: Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun
TSSB	: Travma Sonrası Stres Bozukluğu
TSB	: Travma Sonrası Büyüme

1. GİRİŞ VE AMAÇ

Klinik adli psikoloji, kriminal psikoloji, psikiyatri, klinik psikoloji ve adli bilimler alanlarında kronik çocukluk çağı travmalarının yetişkin bireylerdeki uzun dönemli ruhsal etkilerinin “psikopatoloji” ve “suç” ile ilişkilendirilerek ele alındığı akademik çalışmalara olan ilgi her geçen gün artarak devam etmektedir (Çetinkaya, 2020; Moskowitz, 2004; Öztürk, 2020, 2022a, 2022b; Stein, 2013). Bu alanda Türkiye ve dünyada klinik popülasyon ile yapılmış çok sayıda araştırma bulunmasına rağmen ceza infaz kurumlarında yapılan çalışmaların sayısı oldukça sınırlıdır. Konu ile ilgili izinlerin alınmasında yaşanan zorluklar ve ceza infaz kurumlarındaki bireylerin çalışmaya katılımı ile ilgili yaşanabilen sorunlar, bu durumu önemli derecede etkilemektedir. İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Adli Tıp ve Adli Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programında gerçekleştirilen bu çalışmada kasten öldürme ve cinsel suçlar sebebiyle cezaevinde bulunan yetişkin erkek hükümlülerin çocukluk çağı travmaları ile dissosiyatif yaşantıları ve travma sonrası büyüme arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Geçmişten günümüze kadar uzanan geniş bir skalada var olmaya devam eden evrensel bir fenomen olarak suç; kanun koyucu tarafından bireylere ve toplumlara verdiği zarar ve tehlikelerin ilgili mevzuatlarda belirtildiği, zaman ve ortama göre değişen dinamiklere sahip olumsuz tutum ve davranışlardır (Dönmezer, 1994). Suçların toplumların sosyal, ekonomik ve manevi şartlarından etkilenebilmeleri sebebiyle suç fenomenine psikolojik, sosyolojik, ekonomik ve hukuksal yönleri kapsayacak nitelikte bütünsel bir perspektiften bakmak temel bir gerekliliği oluşturmaktadır. Bilim insanları tarafından 20. yüzyıl itibarıyla suçun nedenlerini anlamaya yönelik yapılan çalışmalarda; bireyin bedensel yapısından ziyade kişilik örgütlenmesi, araştırmaların odak noktası olmuştur. Bu doğrultuda oluşturulan psikolojik suç teorilerinde; suç, kişilik örgütlenmesinde yaşanan sorunların bir sonucu olarak ele alınmıştır ve kişinin erken çocukluk dönemindeki gelişim sürecinin önemli olduğu vurgulanmıştır.

Psikanalitik kuram, genel kişilik özellikleri, zeka ve ahlaki gelişim olmak üzere dört temel başlıkta suça ilişkin teorik yaklaşımlar geliştirilerek üç varsayım üzerinde uzlaşmıştır:

1. Suç, bireyin içinde bulunduğu çatışmaların dışa yansımasıdır.
2. Erken yaşta başlayan kronik çocukluk çağı travmaları, ruhsal açıdan uzun dönemli negatif etkileri olan ve belirli ölçüde suça ilişkisi bulunan olumsuz yaşam olaylarıdır.
3. Suçun önlenmesi, bireyin ruhsal durumu ile yakın ilişki göstermektedir (Dolu, 2012; Sokullu-Akıncı, 2012).

Suç açıklamaya yönelik dört teorik yaklaşımın uzlaşmış olduğu varsayımlar doğrultusunda yapılan bir çalışmada çocukluk çağında ihmale ya da istismara maruz kalan bireylerin, özellikle şiddet içerikli eylemlerle karakterize suça karışma ihtimallerinin daha yüksek olduğu belirtilmiştir (Heide & Solomon, 2006). Erken çocukluk döneminde, anneleri tarafından duygusal ve fiziksel ihmale maruz kalan çocukların, ergenlik döneminde şiddet içerikli suçlara katılmaya yatkın olabildikleri bildirilmektedir (Bowlby, 1980; Heide & Solomon, 2006). Ayrıca, cinsel istismar mağduru olan kişilerin, cinsel istismar mağduru olmayan bireylere oranla daha fazla cinsel saldırı eyleminde bulunabileceği ifade edilmektedir (Tıraşçı & Gören, 2007). Çocukluk çağı travmaları sonrasında gelişen psikopatolojilerden biri olan travma sonrası stres bozukluğunun uzun dönemli nörofizyolojik değişimlere sebep olduğu ve bu değişimlerin, beyin ve hormonal sistemi etkileyerek travmatize bireylerde; bilişsel yetersizliklere, empati eksikliğine ve agresif davranışlarla yakın ilişki gösterdiği belirtilmektedir. Genel olarak erken yaşta başlayan kronik ve kümülatif çocukluk çağı travmalarının, şiddet içeren kasten öldürme ve cinsel saldırı gibi ağır düzeydeki suçlarla sınırlı düzeyde bir ilişkisi bulunmaktadır (Heide & Solomon, 2006).

Psikopatoloji ve suç ekseninde yapılan kriminal psikoloji, adli psikiyatri ve klinik adli psikoloji çalışmalarında; aile içi şiddet, yanlış çocuk yetiştirme stilleri, çocukluk çağı travmaları ve bu etiyolojik unsurlarla karakterize dissosiyatif bozukluklar temel araştırma

konularını oluşturmaktadır. Travma sonrası stres bozukluğu ve sınırda kişilik bozukluğu gibi diğer travma temelli olan bütün psikiyatrik tanılarda da dissosiyatif yaşantılar subklinik veya klinik düzeyde belirli oranlarda yaşantılanmakta olup suça karışan travma kökenli vakalardaki dissosiyatif yaşantıların adli olaya olan etkisi, adli psikiyatrist ve klinik psikologlar tarafından mutlaka değerlendirilmelidir (Öztürk, 2017; 2020a). Özellikle dissosiyatif kimlik bozukluğu vakalarının her birinin özel olarak değerlendirilmesi, adli psikiyatri açısından kritik bir önem arz etmektedir (Oral, 1999; Öztürk, 2003, 2020a).

Kronik çocukluk çağı travmaları ve şiddet odaklı yanlış çocuk yetiştirme stilleriyle en yakın ilişkiyi gösteren ve sıklığı, şiddeti ve süresinin fazla olmadığı durumlarda bireylerin aktüel hayatlarındaki işlevselliklerinin belirli bir düzeyde korunmasına destek olan uyumlu tepkilerden biri olan dissosiyasyon, travmatize bireylerin hem algı ve anılarını bölerek kaydetmesine sebep olmakta hem de mağdurları travma anının ağır ve yıkıcı etkilerinden korumaya çalışmaktadır (Öztürk, 2020a; 2021a; 2022a; 2020b). Yineleyici bir şekilde çocukluk çağı travmalarına maruz kalan kişilerin ruhsal yapıları; mağdur ve fail olma, masumiyet ve suçluluk, travmatik olayın zamanı ve şimdiki zaman arasında parçalanmıştır (Öztürk, 2020a; Stein, 2009). Bu ekseninde çocukluk çağı travmaları, bireylerin olağan yaşamdaki ruhsal gelişimlerini negatif yönde etkileyerek travmatize vakaların dissosiyatif bozukluklar ve travma sonrası stres bozukluğu gibi psikopatolojiler geliştirmelerine sebep olabilmektedir (Öztürk, 2020a, 2021b; Öztürk, Erdoğan & Derin, 2021).

Dissosiyasyon ve suç ilişkisine dair psikiyatri hastaları, aile içi şiddet, cinsel saldırı ve kasten öldürme suçluları gibi geniş kapsamlı örnekleme sahip olan bir çalışmada; hükümlü-tutukluların %25'inin Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği (DES) toplam puanlarının klinik değerlendirmede dissosiyatif bozukluk tanısı alabilmeleri için sınır puan olan 30'dan yüksek olduğu ve %9,5'inin ise yüksek düzey bir dissosiyatif anlamda psikopatolojiyi gösteren 50 üzerinde toplam puanları olduğu bulunmuş ve yüksek düzeydeki dissosiyatif yaşantıların

artan oranda şiddet davranışlarıyla ilişkili olduğu saptanmıştır (Moskowitz, 2004; Öztürk, 2020a; Stewart & Robinson, 1998). Dissosiyatif bozukluk tanısı olan psikiyatrik hastalarda şiddet içerikli davranışların yaygın olduğuna dair elde edilen bilimsel bulgular, şiddet davranışı olan suçlu grup içerisinde de dissosiyasyonun yaygın olduğunu göstermektedir (Maskowitz, 2004). Çocukluk çağı travmaları ve diğer olumsuz yaşam olaylarının sebep olduğu psikopatolojiler ve davranış örüntüleri ile birlikte bazı kişilerde travmayla başa çıkma girişimleri, olumlu değişimler ortaya çıkartabilmektedir. Ağır ve yıkıcı ruhsal etkileri olan zor koşullar sonrası insanın travmayla mücadele etme süreci sonrasındaki olumlu değişimler, travma sonrası büyüme olarak adlandırılmakta ve insanlar; hayatları için yeni fırsatları görebilme, yaşamı daha çok takdir edebilme ve kişisel güç hissini daha yüksek düzeyde yaşayabilmektedir (Tedeschi & Calhoun, 1996). Travmatik olayların getirdiği kaybın yıkıcılığı, bireylerin kendilerini ruhsal açıdan geliştirebilecekleri alternatif imkanları fark edebilmelerine katkı sağlayabilmektedir (Tedeschi ve ark., 1998).

Çocukluk çağı travmaları sonucunda ortaya çıkan dissosiyasyon, travmatize kişi için bir tür kendini ifade etme çabasıdır ve suç davranışı ile belirli ölçüde yakınlık göstermektedir. Suçluların yaşamış oldukları travmatik durumdan ve suça yönelmelerine sebep olan süreçten sonra hayata bakış açılarının değişmesi, travmalarıyla baş etmelerinin yolunu öğrenebilmeleri, travmatik durumdan dolayı zarar gören kişilik yapılarının güçlenmesiyle gerçekleşecek olan travma sonrası büyüme; travmatize bireylerin travmanın yol açtığı psikopatolojilerden kurtulmalarına ve suç işleme davranışından uzak durmalarına katkı sağlayacaktır. Suçluların dissosiyatif yapılarının ortadan kalkmasıyla birlikte bilinç ve şefkat kazanmaları için gerekli psikolojik destek programlarının, adalet sistemi içerisindeki varlığının önemi de vurgulanmaktadır (Öztürk, 2020a; Stein, 2013). Bu çalışmanın temel amacı kasten öldürme ve cinsel suçlar sebebiyle cezaevinde bulunan yetişkin erkek hükümlülerin çocukluk çağı travmaları ile dissosiyatif yaşantıları ve travma sonrası büyüme arasındaki ilişkinin

değerlendirilmesidir. Bu yüksek lisans tez çalışması kapsamında kasten öldürme ve cinsel suçlar sebebiyle cezaevinde bulunan yetişkin erkek hükümlülerle ilgili aşağıdaki hipotezler incelenecektir:

H1: Cezaevinde cinsel suç ve kasten öldürme suçlarından hükümlü olarak bulunan erkeklerin Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği (CTQ) toplam puanları ile Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği (DES) toplam puan ortalamaları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki vardır.

H2: Cezaevinde cinsel suç ve kasten öldürme suçlarından hükümlü olarak bulunan erkeklerin Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği (CTQ) toplam puanları ile Travma Sonrası Büyüme Envanteri (TSBE) toplam puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır.

H3: Cezaevinde cinsel suç ve kasten öldürme suçlarından hükümlü olarak bulunan erkeklerin Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği (DES) toplam puan ortalamaları ile Travma Sonrası Büyüme Envanteri (TSBE) toplam puanları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır.

H4: Cezaevinde kasten öldürme suçundan hükümlü olarak bulunan erkeklerin Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği (CTQ) toplam puanları, cinsel suçtan hükümlü olarak bulunan erkeklere göre istatistiksel olarak farklılık göstermektedir.

H5: Cezaevinde kasten öldürme suçundan hükümlü olarak bulunan erkeklerin Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği (DES) toplam puan ortalamaları, cinsel suçtan hükümlü olarak bulunan erkeklere göre istatistiksel olarak farklılık göstermektedir.

H6: Cezaevinde kasten öldürme suçundan hükümlü olarak bulunan erkeklerin, Travma Sonrası Büyüme Envanteri (TSBE) toplam puanları, cinsel suçtan hükümlü olarak bulunan erkeklere göre istatistiksel olarak farklılık göstermektedir.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Ruhsal Travma

2.1.1. Travma Kavramı

Travma; bireyin ruhsal ve bedensel yapısını farklı şekillerde sarsan, yaralayan olayları adlandırmak için kullanılmaktadır. Kişinin, hayat bütünlüğünü tehdit eden olayları; doğrudan ya da dolaylı olarak yaşaması, başkalarının başına gelen olaylara şahit olması veya bu olayları öğrenmesi ve bu tür örseleyici olayların ayrıntıları ile tekrarlayıcı ve aşırı biçimde maruz kalması travmatik olay olarak tanımlanmaktadır (APA, 2013). Bu örseleyici yaşantılar kişide var olan savunma mekanizmaları ile üstesinden gelinemeyerek bireyin ruhsal yapısı üzerinde kalıcı izler bırakabilmektedir (Bülbül ve diğerleri, 2013; Shirley, 1994; Şar, 1998). Travmatik olaylar bireylerin assosiyasyon, kontrol ve anlam duygusu veren davranış sistemlerini altüst etmektedir (Coddington, 1972).

Çok geniş bir tanım spektrumu olan travmatik yaşantılar, “çocukluk çağı travmaları kadar toplumsal şiddeti, ardışık savaşları, doğal afetleri, iş ve ulaşım kazalarını” kapsamaktadır. Öztürk (2020a)’ün önemle vurguladığı üzere ise; evlat ayrımı, şımartılma, sahte karşılıklılık, çift mesaj ve okutulmama gibi bireyin ruhsal entegrasyonu üzerinde kesintiler yaratan ve büyük oranda ebeveynleri tarafından deneyimlendirilen majör travmatik yaşantılardır. Çocukluk çağı travmalarının geçmişten günümüze görünümü ya da varlığı değişse de benzer oranlarda yaşantılanmaya devam edilmektedir. Bu durumun en önemli sebebi ise çocukluk çağı travmalarının, yanlış çocuk yetiştirme stilleri içerisinde adeta gizlenen bir ajan olarak kuşaklararası bir uzamda geçiş yapmasıdır. Geçmişe oranla cinsel istismar ve fiziksel istismar belirgin düzeyde azalmaktadır ancak bu travmalar özellikle disfonksiyonel aile içerisinde gelişen “dijital istismar” ve “sharenting” gibi yeni travma türlerine evrilmektedir. Bu doğrultuda önemli olan husus, travma kavramına dar bir

perspektiften bakmak yerine aile içindeki disfonksiyonel iletişim dinamiklerini de dahil ederek geniş bir perspektiften bakılmasını sağlayarak bu olumsuz yaşam olaylarının önlenmesine ve ortadan kaldırılmasına yönelik etkin ve uygulanabilir çözüm odaklı stratejilerin geliştirilmesidir (Öztürk, 2020a; 2021a).

2.1.2. Çocukluk Çağı Travmaları

Tarih boyunca farklı kültürlerde ve çağlarda çocuk, değersiz olarak algılanarak kötü muameleye maruz kalmıştır. Bu durum inanç kaynaklı olarak; doğdukları an babalarının çocuklarını öldürmesi, inanış gereği yaratıcılara kurban etmeleri, satmaları ve çalıştırmaları gibi durumlar kendisini göstermiştir. Fransız adli tıp doktoru olan Auguste Ambroise Tardieu 1860 yılında tıbbi literatür açısından ilk tanımlamayı yapmıştır ardından radyolog olarak görev yapan Jhon Caffey 1946'da uzun kemik veya kaburga kırıkları, beyin damarlarında kanamalar olan birçok çocuk vakası bildirilmiştir. Pediatrist olan Kempe, çocukların fiziksel şiddete maruz kalarak örselenmesi sonucunda bedensel ve ruhsal anlamda problemler yaşadıklarını fark etmiştir ve 1962 yılında “Örselenmiş Çocuk” ifadesini kullanmış ve bu ifade günümüzde çocuk istismarı olarak yerini almıştır (Kara ve diğerleri, 2004).

Çocuk istismar ve ihmalini kapsayan çocukluk çağı travma kavramı; bireyin sosyal, zihinsel ve fiziksel gelişimine etkisi olan olumsuz durumlar şeklinde ifade edilmektedir (Carr ve ark., 2013). İlk gençlik ve çocukluk dönemlerinde kronik olarak maruz kalınan çocukluk çağı travmaları, bireyin ruhsal ve bedensel sağlığı ile bilinç-kişilik bütünlüğünde bozulmalar yaratarak yaşamı önemli anlamda etkilemektedir (Öztürk, 2003, s. 135). Çocuğa; ebeveyn veya diğer yetişkinlerin kaza dışında gerçekleştirdikleri; çocukta fiziksel veya duygusal zararlara sebebiyet verme ihtimali olan ve normların dışında kalan kasten ya da bilmeden yapılan veya ihmali olarak gerçekleştirilen davranışlar kötü muamele olarak adlandırılmakta ve çocukları travmatize edebilmektedir (Yurdakök, 2010). Çocukluk çağı travmalarının

nedenleri Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) raporlarında dört başlık altında; fiziksel, cinsel, duygusal istismar ve ihmal olarak belirtilmiştir (Yurdakök, 2010, s. 423).

2.1.2.1. Fiziksel İstismar

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ); çocuğa yönelik istemli şekilde gerçekleştirilen fiziksel zorlama ile çocuk sağlığı, gelişimi ve onurunun zarar görmesine sebebiyet veren fiilleri fiziksel istismar olarak tanımlamıştır. Bu tanıma ek olarak fiziksel istismar kapsamına; tokat-yumruk atma, tekmeleme, vurma ve sarsma vb. davranışlar da girmektedir (Tunç, 2016). Şüphe, fiziksel istismarda önemlidir. Sağlık kuruluşu ya da okula giden bir çocuğun bedeninde olan herhangi bir iz veya yara dikkate alınarak fiziksel istismar olgusu değerlendirilmelidir (UNICEF, 2016). Bir yaştan küçük çocuklarda ciddi kafa travmalarının %95'inin ve bütün kafatası hasarlarının %64'ünün fiziksel istismar sonucu olduğu rapor edilmiştir (Kara ve diğerleri, 2004). Fiziksel istismarın belirgin iz veya yaralanmalar oluşturmadığı durumlar olabilmektedir (GLD, 2018). Bu istismar süreci önemsiz görülen bir tokat ya da sarsmayla başlayarak ilerleyen zamanda çocuğu ölüme götürebilecek bir aşamaya gelmektedir. Fiziksel istismarın mağdur olan çocuklarda kısa ve uzun dönemde pek çok etki yaratmaktadır. Bu etkilere baktığımızda çocuklarda; biliş ve nörolojik yapılarda bozukluklar, okul yaşantısında başarısızlıklar sık görülmekte olup, yakın ilişki kurmakta zorlanmalar, öfke ve istismar gibi davranışların ortaya çıktığı bildirilmektedir (Kaplan ve ark., 1999; Lewis, 1992). Taner ve Gökler'e göre (2004), fiziksel istismar mağduru çocuklarda; madde kullanımı, kişilik ve anksiyete bozuklukları ve sağlığı tehdit edici davranışlar gibi psikiyatrik hastalıkların daha çok görüldüğü bildirilmektedir.

2.1.2.2. Duygusal İstismar

Ebeveyn veya diğer kişiler tarafından gerçekleştirilen, çocuğun kişilik yapısını etkileyen ve duygusal anlamda gelişim sürecine zarar veren davranışlardır. Çocuğa değer vermemek,

çocuk üzerinde baskı kurmak, bağırarak, tehdit ve küfür içeren konuşmalar yapmak, çocuğu aşağılamak, tek başına bırakmak, aşırı koruyucu olmak, yaş düzeyinin üzerinde olan sorumlulukları yerine getirmesini beklemek, çocuklar arası ayrımcı olmak duygusal istismar davranışları kapsamına girmektedir (Lynch ve ark.,2008). Türkiye’de 2010 yılında yapılan bir çalışmaya göre her iki çocuktan birinin duygusal istismara maruz kaldığı görülmüştür (Korkmazlar-Oral, Engin ve Büyükyazıcı, 2010).

2.1.2.3. Cinsel İstismar

Çocuk veya ergenin, bir yetişkin tarafından cinsel haz amacıyla zor kullanarak, baskı, kandırma ve tehdit ile kullanılması cinsel istismar olarak ifade edilmektedir (Aktepe, 2009). Yaşanan durumların cinsel istismar kapsamında ele alınabilmesi için istismarcının; çocuğun direkt olarak vücuduna ya da cinsel organına veya kıyafetleri üzerindeyken vücuduna temas etmesi yeterli olmaktadır. Söz söylemek suretiyle cinsel taciz, cinsel temalı film izlettirmek gibi davranışlar cinsel istismar olarak görülmektedir (Yurdakök ve İnce, 2010). Cinsel istismara maruz kalmış çocuklarda kısa dönemde; öfke, suçluluk, korku ve mutsuzluk, okul başarısında azalma, sosyal çevreden uzaklaşma görüldüğü bildirilmektedir (Maing, 1991).

2.1.2.4. İhmal

İhmal kavramı, ebeveyn veya diğer bakım veren kişiler tarafından çocuğun sağlıklı gelişimi için gereken bakım, koruma, beslenme, giyim, eğitim, sevgi gibi temel ihtiyaçlarının ihmal edilmesi olarak tanımlanmaktadır. Diğer bir ifadeyle çocuk bakımına çocuğu olumsuz etkileyecek şekilde, gereken önemin verilmemesidir (Polat,2017). Ebeveynleri tarafından ihmale maruz kalan çocuklarda; temizlik koşullarının yerine getirilmemesi ve sağlıksız beslenme ile ortaya çıkan pek çok hastalık, genetik bir neden bağlanamayan büyüme geriliği, iletişim başlatmada zorluk, bilişsel yapıda ve problem çözmede gerilik ve öğrenme güçlüğü

görülebilmektedir (Szur, 1991). Bu doğrultuda çocuk ihmali iki temel başlık altında değerlendirilmektedir:

2.1.2.5. Fiziksel İhmal

Çocuğun yaşamını devam ettirmesi için gereken sağlıklı besini alamaması, barınma ve korunma ihtiyacının karşılanmaması, sağlıklı ortamda yaşamaması, temiz giydirilmemesi, hastalık ya da yaralanmalarının bakım verenleri tarafından dikkate alınmaması, gerekli tıbbi destek ve erken müdahalenin sağlanamaması fiziksel ihmal olarak değerlendirilebilecek durumlardır (Taner, 2004). Fiziksel ihmal, çocuğun biyopsikososyal gelişimi açısından önemli olan temel ihtiyaçların sağlanamaması, gelişimsel kaygılar, bilişsel eksiklikler ve/veya mental sağlık sorunları dahil olmak üzere ruhsal açıdan uzun dönemli ve belirli oranda kalıcı olabilecek nitelikte psikopatojen olumsuzluklarla karakterizedir. Evdeki tüm yemekleri tüketen ve çocuklarına yemek sağlamayan bir baba/anne, çocuğunu fiziksel açıdan ihmal etmektedir (National Research Council [NRC],1993).

2.1.2.6. Duygusal İhmal

Duygusal ihmal, fiziksel veya görünür belirtilerin az olması sebebiyle kolayca anlaşılamamaktadır. Bakım veren kişilerin; çocuğa gereken sevgi ve şefkati göstermemesi, reddedici bir tutumda olmaları, duygusal destek sağlamamaları, çocukta değersizlik hislerinin görülmesine sebebiyet verilmesi duygusal ihmal olarak ele alınmaktadır (Yurdakul ve İnce, 2005). Psikososyal sonuçlara bakıldığında; ihmale maruz kalan çocukların ihmal edilmemiş çocuklara göre gelişimsel, duygusal ve davranışsal alanlarda daha çok sorun yaşadıkları görülmüştür. İhmal edilen çocukların ihmal edilmemiş çocuklara oranla daha az sosyal iletişimde bulundukları ve daha çok tehlikeli davranışlar gösterdikleri bilinmektedir (Karasu ve Bilgen, 2017). Duygusal ihmal; zayıf duygusal gelişim, sosyal beceri kaygıları, düşük özsaygı ve/veya yıkıcı karar verme dahil olmak üzere psikolojik açıdan birçok işlevsizliğe

sebeptir. Çocuğuna şefkat göstermeyen, merhametli davranmayan ve onu gerekli olan yerlerde takdir etmeyen bir ebeveyn, net bir kesinlikle evladını duygusal açıdan ihmal etmektedir (Wekerle ve ark., 2001).

2.1.3. Çocukluk Çağı Travmalarının Epidemiyolojisi

Çocuk istismarı ve ihmal dünya çapında bir problem olmasına rağmen yapılan çalışmaların kısıtlılığı kültürel farklar sebebiyle ortak bir tanımın olmaması söz konusu sorunun yaygınlığına yönelik net verilere ulaşılmasını zorlaştırmaktadır. Amerika’da Ulusal Çocuk İstismarı ve İhmali değerlendirmesine yönelik veriler 2008 yılı içerisinde 772.000 çocukla ilgili istismar ve ihmal yaşantısı olduğunu bildirmektedir. Yaşantılanan istismar ve ihmali %80,1’inin aileler tarafından, %6,5’inin ise akraba tarafından gerçekleştirildiği belirtilmektedir. İstismar türlerinin oranları incelendiğinde; ihmali %71,1, fiziksel istismarın %16,1, cinsel istismarın %9,1, duygusal istismarın %7,3 olduğunu belirlenmiştir. Bu yaşantılar sonucu 10 000’de 2.33 oranında ölüm olduğu raporlanmıştır (Ulusal Çocuk İstismar ve İhmali Veri Sistemi [NCANDS], 2008).

2001 yılında Zoroğlu ve arkadaşlarının yaptığı bir çalışmada 839 lise öğrencisinin çocukluk döneminde yaşadıkları istismar ve ihmal, kendine fiziksel olarak zarar verme davranışı, intihar girişimi ve dissosiyatif yaşantıları incelenmiştir. Çalışma bulgularına bakıldığında; lise öğrencilerinin %15,8’i duygusal istismar, %10,7’si cinsel istismar, %16,5’i ihmal ve %13,5’i fiziksel istismar bildirdikleri belirtilmiştir. UNICEF, 2010 yılında ülkemizde çocuk istismarı ve aile içi şiddet konusu hakkında yaptığı bir çalışmada; 7-18 yaş aralığındaki çocuklarda, duygusal istismarın %51, fiziksel istismarın %43, cinsel istismarın %3 oranında görüldüğü bildirilmiştir. 2011 yılında Örsel ve arkadaşlarının çocukluk döneminde istismar ve psikiyatrik bozukluklara yönelik yaptıkları bir çalışmada; DSM-IV’e göre bir psikiyatrik tanı almış ve çalışmaya katılan 183 hastanın %65,7’sinde çocukluk

döneminde duygusal, fiziksel ve cinsel istismardan en az birine; %6,1'inin ise üç istismar türüne de maruz kaldığını bildirdikleri görülmüştür. Aynı çalışmada ihmal türlerinden duygusal ihmalin görülme oranının %81,6 olduğu, fiziksel ihmalin ise %72,1 oranında görüldüğü belirtilmiştir. Amerika'da yapılmış bir çalışma sonucunda her 1.000 çocuğun 330'unda istismar ve ihmale maruz kalma öyküsü olduğu belirtilmiştir. Bu istismar ve ihmal oranına bakıldığında ise; %52'sinin ihmal, %26'sının fiziksel istismar yaşadığı bildirilmiştir (Örsel ve ark., 2011). Yöyen 2017 yılında 530 üniversite öğrencisiyle yaptığı bir çalışmada; örneklem grubunun %31,1'inin çocukluk döneminde travmaya maruz kaldığını bildirmiştir. Bildirilen travmanın türlerine bakıldığında; %26,4'ünün duygusal istismar, %12,5'inin fiziksel istismar, %30,4'ünün fiziksel ihmal, %15,7'sinin duygusal ihmal ve %18,1'inin cinsel istismar olduğu anlaşılmıştır.

2.1.4. Çocukluk Çağı Travmaları ve Psikopatoloji

Travmatik durum, bireyin öznel baş etme kapasitesi ile nesnel tehdit arasındaki yaşamsal dengesizliktir. Yaşanılan her sıkıntı verici olay travma olarak adlandırılmaz. Travmatik olayın yapısı kadar kişinin bu yaşantı karşısında vereceği tepkiler de oldukça önemlidir. Bu kapsamda çocukluk döneminde karşılaşılan her stres verici olay, normal koşullarda travmatik etki yaratmamaktadır. Travmatik yaşantıların objektif ve sübjektif boyutları bulunmaktadır ve genellikle birey bu iki boyutun birleşmesiyle bu travmatik yaşantılara tepki vermektedir. Ancak yaşanan stresli olayların şiddeti, olayın meydana geldiği aile ve çevresel koşulların uygunsuzluğu bu olumsuz yaşantıların travmatik zeminde inşa edilmesine neden olabilmektedir. Travma çoğunlukla, kişi tarafından o anki öznel baş etme gücü ile işlenemez ve gündelik yaşama uyum için dissosiye edilmektedir (Everly, 1993; Öztürk, 2017).

Klinik psikoloji ve psikiyatrinin önem verdiği çocukluk çağı travmaları, bireyin hem fiziksel hem zihinsel sağlığını, bilinç ve kişilik bütünlüğünü bozarak onarılması güç etkiler doğurmakta ve doğrudan ya da dolaylı olarak hayatı önemli derecede etkileyen sonuçlara neden olabilmektedir. Öztürk'e göre çocukluk çağı travmaları; bireyin uyum kapasitesini, problem çözme becerisini önemli derecede engelleyerek, bilişsel ve duygulanım alanlarında yetersizliklere yol açmaktadır (Öztürk, 2003; 2017). Türkiye'de yapılan başka bir çalışmada 183 psikiyatrik tanıli hastanın %65.7'sinin çocukluk çağı istismarı türlerinden birine maruz kaldığını saptanmıştır. Ayrıca bu hastaların %6.1'inde üç tür istismar yaşantısı olduğu saptanmıştır (Örsel ve ark., 2011). Çocukluk ve ergenlik dönemlerinde yaşanmış olan istismar ve ihmal; yetişkinlik döneminde intihara eğilim ve/veya kendi kendine zarar verme davranışı olarak kendisini gösterebilmektedir (Karagöz, 2010; Yargıç ve ark., 2012).

Ülkemizde çocukluk çağı travmaları ile madde-alkolün kötüye kullanımı arasında güçlü bir ilişki olduğunu gösteren çalışmalardan bir tanesi Evren ve Ögel (2003) tarafından yapılmış ve yapılan çalışmada; çocukluk döneminde duygusal kötüye kullanım ve fiziksel ihmal puanlarının, diğerlerine göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Aynı çalışmada dissosiyatif belirtiler ve depresyonun travma ile ilişkili olduğu bildirilmiştir. Çocukluk döneminde maruz kalınan istismar ve ihmal ile ergenlik döneminde kendine fiziksel zarar verme, öz kıyım girişimi ve dissosiyatif gösteren, deneklerin geçmiş yaşantılarında %16,5'i ihmal, %15,8'i duygusal istismar, %13,5'i fiziksel istismar, %10,7'si cinsel istismara maruz kaldıkları belirtilmiştir (Zoroğlu ve diğerleri, 2001). 2002 senesinde yapılan bir araştırmada; çocukluk çağında istismar ve ihmale maruz kalan bireylerde depresyon ve öğrenme güçlüğü başta olmak üzere, davranış bozuklukları, madde ve alkol bağımlılığı, intihar eğilimi, okulda/işte başarısızlık ve zayıf benlik algısı oranlarının yüksek olduğu görülmüştür (Güler ve diğerleri, 2002).

2.2. Dissosiyasyon

Dissosiyasyon, DSM-5 tanımlamasına göre; bellek, bilinç, algılama, duygu ve motor davranış, kimlik yapılarında kesilme, süreksizlik ve rahatsızlıktır. Benliğin savunma mekanizmalarından biri şeklinde tanımlanan dissosiyasyon; bütünlük içinde görev yapan düşünce, bellek, duygu ve kimlik gibi yapılarda ayrılma ya da değişimin ortaya çıkmasıdır ve bilişsel süreçlerdeki boşluklar olarak ifade edilmektedir. Başlangıçta normal olarak travmatik olayların üstesinden gelme çabası şeklinde kullanılan dissosiyasyon, zaman içinde patolojik bir sürece dönüşmüştür (Şar, 1997). Öztürk'e göre dissosiyasyon, bilinç sisteminin çoklu ve bölünmüş halinin entegrasyon yani bir araya gelme çabasıdır. Dissosiyatif bozukluklar, kronik çocukluk çağı travmalarına maruz kalan kişilerin kendi kimliklerini yeniden yapılandırma uğraşıdır. Kişinin farkına varmadığı bu kimliklendirme uğraşı, özünde travmalara karşı bilinçdışı bir savunma sistemi olsa da zaman geçtikçe bu savunma sistemi, kişinin travmatik deneyimlerin süresinin ve sıklığının arttığı bir reviktimizasyon döngüsünde bölünme ve inkâr doğal psikopatolojileri de içinde barındıran psikiyatrik bir hastalığa dönüşmektedir. Kişinin dissosiyasyon kapasitesi, gündelik yaşama uyum adına hayatını sürdürmek için gereken bağlanma ihtiyaçlarını gerçekleştirmelerine olanak sağlamaktadır. (Öztürk, 2020a; 2020b). Dissosiyasyon, Cardena ve Carlson'a (2011) göre 3 başlıkta ele alınmıştır:

(1) Bilinç ve davranış düzeylerinde, istenmeyen durumların olması ve deneyimlenen kişisel yaşantıda sürekliliğin kaybolması

(2) Normal şartlarda kontrolün sağlandığı bilinçte boşluklar, bellek ya da kendilik özümsemesinde belirtilerle ortaya çıkan, bilişsel süreçlerde kontrolü kaybetmek

(3) Benlik ya da çevre algılarının, çarpıtma içermesiyle oluşan bir kopukluk duygusu.

Stockdale ve diğerleri (2002) ise, dissosiyatif yaşantıların her zaman uyumsuz ve patolojik olmadığını öne sürerek, dissosiyasyonun üç farklı alanda yaşantılanacağını belirtir. Bunlar; kişisel özellik olarak hayal kurmak, istem dışı hareketler gibi normal ve iyi

deneyimlerdir. Stres veya travmatik etkide bulunan durumlara karşı bir savunma mekanizması olarak dissosiyasyon kullanılmaktadır. Öztürk (2020a), dissosiyasyonun her insanda var olduğunu ve adaptasyonu sağladığını bunun yanı sıra erken yaş dönemlerinde kronik olarak travmatize olmanın, dissosiyatif bozuklukları oluşturabileceğini ifade etmektedir. Akut dönemde çocuk tarafından bir savunma mekanizması şeklinde ortaya çıkarak zaman içerisinde adaptasyona özelliğini kaybederek patolojik bir hal alabilmektedir. Böylece dissosiyasyon, insanları travmanın olumsuz etkilerinden korumak adına çalışırken, algı ve anıların bölünmesine sebebiyet verip travma çalışılmasını zorlaştıran bir etki olarak kendisini göstermektedir. İstanbul'da bir ruh ve sinir hastalıkları hastanesinde yapılmış olan çalışmada çalışma katılımcılarının çocukluk çağı travma ölçek puanları ile dissosiyatif yaşantılar ölçek puanları arasında pozitif yönde korelasyon olduğu bildirilmiştir (Tolun, 2010). 2018 yılında yüksek lisans çalışması olarak yapılan bir araştırmada, zorbalık mağduru olan üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travması ve dissosiyasyon incelenmiştir. Çalışmada, travma bildiren katılımcıların travma bildirmeyen katılımcılara göre dissosiyatif yaşantılar ölçek puanlarının yüksek olduğu belirtilmiştir (Tolun, 2018).

Çocukluk çağı travmasının kuşaklararası aktarımına yönelik yapılmış bir çalışmada dissosiyatif kimlik bozukluğu olan 24 kişi ve başka türlü adlandırılmayan dissosiyatif bozukluk tanısı alan 50 kişi ile bu vakalarla sosyo-demografik özellik olarak eşleştirilen 50 kontrol grup katılımcı dahil edilmiştir. Çalışmada; dissosiyatif bozukluk tanısı almış kişilerin en az bir çocukluk çağı travması bildirdiği ve bu kişilerin %87'sinde en az bir travma türünün aile kaynaklı olduğu bildirilmiştir. Katılımcıların ailelerinin, %74'ünün kendi aile üyeleri arasından özellikle ebeveynlerinin çocukluk çağında kendilerini fiziksel olarak istismar ettiğini, dissosiyatif bozukluk tanısı olan katılımcıların %85.7'sinin de kendi aile üyeleri içerisinde özellikle ebeveynlerinin çocukluk dönemlerinde kendilerini duygusal olarak istismar ettiklerini bildirmişlerdir. Bulgular, dissosiyatif bozukluk tanısına sahip kişilerin

ailelerinin, çocuklarına yönelik empatiden uzak ve şiddet içeren çocuk yetiştirme tarzı kullanarak, kuşaklararasıda aktararak travmalarını çocuklarına yaşattıklarını ve onları dış kaynaklı diğer travmalardan koruyamadıklarını göstermiştir (Öztürk, 2003; 2017; 2018; 2020).

2.2.1. Dissosiyatif Bozukluklar

Travmatik dissosiyasyon, kronik dissosiyatif reaksiyonlar ve travma kökenli dissosiyatif yaşantılar ya da travma ile ilişkili dissosiyatif bozukluklar, psikoterapi süreçlerinde erken dönem yineleyici çocukluk çağı travmalarının dissosiyatif yetişkin bireylerdeki uzun dönemli ruhsal dinamiklerinin etkisiyle oluşan affektif mobiliteli, eşanlı ve kompleks bir psikiyatrik hastalığın psikopatojen yansımaları şeklinde biz klinik ve adli psikologların karşısına çıkmaktadır. Bu eşanlı psikiyatrik hastalığın travma merkezli psikoterapilerinde diğer tanılar da ihmal edilmeden öncelikle dissosiyatif bozukluk tanısını temel almak tedavi adına son derece önemli bir mesleki gerekliliktir. Fiziksel, duygusal ve cinsel olarak hem kendilerini hem de kimliklerini tehdit eden kronik zorlayıcı travmatik yaşantılar ve insan hakları ihlalleri ile karakterize olan dissosiyatif bozukluk vakalarının kırılğan, intihara eğilimli yaşamları ve mobil ruhsal yapıları, bu tanı öncesinde, esnasında ve sonrasında bütün psikopatojen doğası ile birlikte tekrarlayıcı nitelikteki hem dış hem de iç psikotravmatolojik bir sürecin nüfuzu altındadır (Öztürk, 2020a; Öztürk, Erdoğan & Derin, 2021). Çocukluk çağı travmaları ve intihar girişimleri ile karakterize olan “*dissosiyatif bozukluklar*”, pek çok açıdan değerlendirilmesi gereken; bilinç yapısında kesinti, hafıza kaybı, dikkatle ilgili bozukluklar, duygu durumunda dalgalanma, yeniden mağdur olma, öfke kontrol sorunları, kimlik bütünlüğünde belirsizlik ile ilişkili bir psikiyatrik tanı grubudur (Öztürk, 2003; Akcan & Öztürk, 2018; Öztürk, 2017). Dissosiyatif bozukluk; kimlik, bellek, algı, duygu, davranış ile

ilgili zihinsel işlevselliğin tüm alanlarını bozabilen ruhsal bir hastalık olarak belirtilmektedir (American Psychiatric Association, 2016).

2.2.2. DSM-5'e göre Dissosiyatif Bozukluk Tiplerinin İncelenmesi

Çok sayıda ya da yineleyici erken yaşta başlayan çocukluk çağı travmatik yaşantıları ve intihar girişimleri ile karakterize olan “dissosiyatif bozukluklar”, psikiyatri, kriminal psikoloji ve klinik psikolojide çok boyutlu olarak incelenmesi gereken bir psikiyatrik tanı grubudur. Dissosiyatif bozukluk vakalarının, kronik çocukluk çağı travmaları, onların hem fiziksel hem de zihinsel sağlığını, hatta bilinç, benlik ve ruhsal entegrasyonunu bozan ana bir faktör olarak onarılmaz etkiler yaratabilmekte; bazense vakaları yoğun ve sık yaşanan intihar girişimleri nedeniyle direkt ya da indirekt fatal deneyimlere götürebilmektedir (Öztürk, 2017; 2020a). Amerikan Psikoloji Birliği (2014), dissosiyatif bozuklukları DSM-5’de şu şekilde tanımlanmaktadır: Dissosiyasyon; bilinç, hafıza, kişisel veya çevresel algıda bütünleşmiş yapıların kopmasıdır. Ani bir şekilde veya aşama aşama başlayarak, kalıcı veya kalıcı olmayan durumda olabilmektedir.

Dissosiyatif bozukluklar 4 temel başlıkta ele alınmaktadır:

1. Dissosiyatif Kimlik Bozukluğu (DKB),
2. Dissosiyatif Amnezi,
3. Depersonalizasyon-Derealizasyon Bozukluğu,
4. Tanımlanmamış Dissosiyatif Bozukluklar.

2.2.2.1. Dissosiyatif Kimlik Bozukluğu (DKB)

A. Kimlikte ayrılma iki veya çok sayıda birbirinden farklı kişiliklerin varlığı ile kendini göstermektedir. Kimlik yapısında görülen ayrılma; kendilik ve davranışlarını yönetebilme algısında belli kesintilerle karakterizedir. Duygulanım, davranış, bilinç, bellek, algı, biliş,

duyu sistem işlevlerinde değişiklikler bu kesintilere ek olarak ortaya çıkabilmektedir. Bu belirtiler başka kişiler tarafından gözlemlenir ya da kişi bu durumları ifade edebilir.

B. Günlük olaylar, önemli kişisel bilgiler, travmatik olayların anımsanmasında normal bir unutkanlıkla ifade edilemeyecek şekilde tekrar eden boşluklar bulunmaktadır.

C. Bu belirtiler klinik açıdan belirgin problemlere veya sosyal hayat, iş yaşamı, ya da diğer önemli alanlarda bozulma yaratmaktadır.

D. Bozukluk, kabullenilmiş kültürel veya dinsel bir uygulamanın bir parçası değildir.

E. Bozukluk, bir maddenin fizyolojik etkilerine veya başka bir tıbbi duruma bağlanamaz.

2.2.2.2. Dissosiyatif Amnezi

A. Normal bir unutkanlıkla ifade edilemeyecek şekilde travmatik veya kişide stres yaratacak özelliğe sahip olan önemli kişisel yaşama yönelik bilgileri hatırlayamama.

B. Bu belirtiler klinik açıdan belirgin problemlere veya sosyal hayat, iş yaşamı ve diğer önemli alanlarda bozulma yaratmaktadır.

C. Bozukluk, bir maddenin fizyolojik etkilerine ya da nörolojik veya başka bir tıbbi duruma (örneğin kompleks parsiyel nöbetler, başka bir nörolojik bozukluk) bağlı değildir.

D. Bu bozukluk Dissosiyatif Kimlik Bozukluğu, Travma Sonrası Stres Bozukluğu, Akut Stres Bozukluğu veya nörokognitif bozukluk ile açıklanamaz.

2.2.2.3. Depersonalizasyon ve Derealizasyon Bozukluğu

A. Sürekli ya da tekrar edici şekilde depersonalizasyon, derealizasyon veya ikisinin de varlığı

1. Depersonalizasyon: Gerçeklikten uzaklaşma veya kişisel anlamda duygu düşünce ve bedensel hislerine, beden veya davranışlarına dış bir göz-gözlemci gibi bakma durumu.

2. Derealizasyon: Çevrenin gerçek dışılığı veya kişinin çevresinden kopması yaşantıları

B. Bu bozukluk yaşandığı sırada kişinin gerçeği değerlendirme gücü bozulmaz.

C. Belirtiler, klinik anlamda rahatsızlık, sosyal, işle ilgili veya diğer alanlarda işlevsel olmada azalmaya neden olur.

D. Bozukluk bir maddenin fizyolojik etkisi veya başka tıbbi bir duruma (örneğin epilepsi nöbetleri) bağlanmamalıdır.

E. Şizofreni, Panik ve Depresif Bozukluk, Akut Stres Bozukluğu, TSSB, veya başka bir Dissosiyatif Bozukluk ile daha iyi açıklanamaz.

2.2.2.4. Tanımlanmamış Dissosiyatif Bozukluk

Klinik anlamda sıkıntı veya sosyal, işle ilgili ya da diğer alanlarda işlevsel olmada düşmeye neden olan, dissosiyatif bozuklukların belirtilerinin baskın olduğu, ancak bu belirtilerin dissosiyatif bozukluklar tanı grubunda herhangi bir tanısı için tanı kriterlerini karşılayamadığı durumlarda bu kategori kullanılmaktadır. Bu tanı kategorisi, herhangi bir dissosiyatif tanı ölçütünün karşılanmadığı durumda bunun nedeninin ayrıntılı incelenmediğinde veya daha özellikli tanı koyabilmek için gereken bilgi olmadığında kullanılmaktadır (APA, 2014).

2.3. Travma Sonrası Büyüme

2.3.1. Travma Sonrası Büyüme Kavramı

Travmatik olay sonrasında travmanın olumsuz sonuçlarının ele alındığı çok fazla çalışma bulunmaktadır ancak travmanın yalnızca olumsuz sonuçlarına odaklanmak travma sonrası tepkileri değerlendirme açısından yanlış bir tutuma sebebiyet vermektedir (Linley ve Joseph, 2004). Geçmiş yıllarda yapılan çalışmalar travmanın ortaya çıkardığı olumsuz semptomlar kapsamında yürütülmekteyken pozitif psikoterapinin yaygınlaşmasıyla birlikte yapılan çalışmalar, travma sonrasında meydana gelen olumlu değişimleri temel almaya

başlamıştır (Kardaş, 2013). Tecavüz, ensest, yas, kanser, HIV enfeksiyonu, kalp krizi, savaş, katliam gibi büyük travmatik olaylar sonrasında dahi olumlu değişikliklerin ortaya çıktığına yönelik çalışmalar bulunmaktadır (Tedeschi ve Calhoun, 1996). Shakespear-Finch ve diğerlerinin (2003) yaptıkları çalışmalarda travmanın; kişinin hayattaki öncelikleri, hayata yükledikleri anlam, ilişkiler, kişisel anlamda güçlenme algısı gibi pek çok konuda olumlu değişikliklere yol açabileceği ve kişilerin travma öncesine göre daha güçlü bir hale gelebileceği belirtilmiştir.

Tedeschi ve Calhoun (1996), insanların sarsıcı bir kriz veya yaşam olayından sonra, gösterdikleri bu olumlu değişiklikleri “Travma Sonrası Büyüme (Posttraumatic Growth)” terimi ile ifade etmiştir ve travma sonrası büyümenin gerçekleşebilmesi için olayın doğada sismik olması ve kişinin hayat görüşünü temelden sarsması gerektiğini belirtmiştir (Bellizzi, 2004; Tedeschi ve Calhoun, 1995; 1996). Başka bir ifade ile travma sonrası büyüme kavramı, yaşam koşullarındaki güçlükler ile mücadele sonucunda ortaya çıkan olumlu yöndeki psikolojik değişimi göstermektedir (Calhoun ve Tedeschi, 1999; 2001). Travma sonrası büyüme, ele alındığı çalışmalarda “ters yönde büyüme, strese yönelik büyüme, algılanan yarar, olumlu anlamda psikolojik değişiklikler” şeklinde adlandırılmıştır (Linley ve Joseph, 2004). Tedeschi, Park ve Calhoun (1998), travma sonrası büyümeyi yordayan etkenleri; hayatın daha çok olumlu karşılanması ve hayat önceliklerinin değerlendirilmesi, yakın ilişkiler geliştirilmesi, kişinin kendi gücünün daha çok farkına varması, hayatındaki yeni ihtimalleri fark etmesi ve psikolojik gelişim şeklinde beş farklı alandaki değişimle açıklamıştır. Bu alanlardaki değişimle kişinin farkındalığı artmaktadır.

Frankl (2013) acı ve üzüntünün yaşamın bir gerçekliği olduğunu, yaşam için bir anlam bulunabiliyorsa acı ve üzüntü için de bir anlam bulunabileceğini söylemektedir. Acı, insanın yaşam içinde anlam aramasında onu kuvvetlendirmektedir. Travma sonrasında büyüme yaşayan kişiler, kişisel anlamda yeterliliklerinin farkına varırlar. Öz kontrol ve öz saygı

becerileri geçmişe göre daha iyi olmaktadır. İnsanların kendilerini zorlayan, baş etmelerini gerektiren olaylarla karşılaştıklarında vermiş oldukları mücadele kişiliklerinin bütünleşmesini sağlamak için olanak yaratmaktadır (İnci ve Boztepe, 2013; Jayawickreme ve diğerleri, 2020; Kjærsgaard, Leon ve Venables, 2015; Mangelsdorf, Eid ve Luhmann, 2018). Calhoun ve Tedeschi (1998) travma sonrası büyümenin, travmanın bir sonucu olmadığını; travma sonrasındaki güçlüklerle mücadele etmek amacıyla oluşturulan yöntemlerin sonucu olduğunu öne sürmektedir. Noyes, ölüm riski yüksek olan olaylar deneyimleyen 200 kişi ile yaptığı bir çalışmada, aradan geçen uzun zaman sonrasında bile kişilerin %23'ünde yaşadıkları deneyim sonrası “yaşamın değerini anlama, hayattan zevk alma, yakın olunan kişilere yönelik algıların değişimi, anı yaşama, her geçen anın tadını çıkarma” gibi değişimlerin gözlemlendiğini belirtmiştir (Yalom, 2018).

Yaşanan travma sonrası büyüme gösteren insanlar, kişisel ilişkilerinde daha çok doyum alırlar, önem verdikleri insanlara daha kabullenici yaklaşırlar, mutlu olmanın önemini anlarlar ve yaşamdan daha çok keyif alırlar. Kendilerini daha çok sarsabilecek bir olayla karşılaştıklarında bağımsızlık kazanmış gibi olurlar ve böylece travmaya karşı dirençli bir hale gelirler (Tedeschi ve Calhoun, 2004). Travmatik olayın yapısına göre olumlu anlamda pek çok değişim olay sonrasında hızlı bir şekilde görülse bile travma sonrası büyüme yıllar alabilen süreçtir. Travmadan sonra geçen zamanın travma sonrası büyüme üzerindeki etkisi incelendiğinde ters U şeklinde bir grafik oluşmaktadır. Bu kapsamda yapılan 63 çalışma içeren bir meta-analize göre, travmadan sonraki 2 yıla kadar olan sürede travma sonrası büyüme artmaktayken, 2. yıldan itibaren travma sonrası büyüme olasılığının düştüğü görülmüştür (Liu, ve diğerleri, 2017). Travma sonrasında büyüme olabilmesi için belli bir tecrübeye ihtiyaç duyulsa da yaşın ilerlemesiyle travma sonrası büyümenin azaldığı bildirilmiştir (Powell ve diğerleri, 2003).

2.3.2. Travma Sonrası Büyümenin Boyutları

Alanyazın incelendiğinde travma sonrası büyümeyi anlatan üç faktör üzerinde durulduğu görülmektedir: kendilik algısı, kişilerarası ilişkiler ve yaşam felsefesi (Calhoun ve Tedeschi, 2010; 2013; Joseph, 2011; Tedeschi ve Calhoun, 1996). Bu faktörler bir ölçme aracı olarak genişletilerek beş faktörlü bir yapı ortaya konmuştur. Yapılan çalışmaların sonucunda travma sonrası büyüme; başkalarıyla ilişkiler, hayatı takdir etme, güçlülük, manevi anlamda değişim ve yeni ihtimaller boyutlarıyla açıklanmıştır (Tedeschi ve Calhoun, 1996). Travma sonrası büyüme; benlik algısında değişim, kişilerarası ilişkilerde değişim, yaşam felsefesinde değişim, yeni fırsatların fark edilmesinde değişim, inanç sistemindeki değişim olmak üzere beş alt boyuttan oluşmaktadır. Benlik algısında değişim; kişinin travmatik olaydan sonra bu durumla başa çıkabilmesiyle beraber kendisine güven hissinde artışın yaşanması, ölüm karşısında sınırlı olmayı ve hayatın üzerinde kontrolsüzlüğünün farkına varmasıyla manevi değerlerinde değişim olarak tanımlanabilir (Joseph, 2011).

Kişilerarası ilişkilerde değişim boyutu, kişinin daha kolay yardım isteyebilmesi, empatik ve şefkatli yaklaşabilmesi gibi pozitif anlamda değişikliklerle sosyal işlevsellikte artış şeklinde tanımlanabilir. Yaşam felsefesinde değişim boyutu ile kişi yaşamında önem verdiği durumları yeniden gözden geçirerek ölüm gerçeğiyle yüzleşme sonrasında yaşamın değerini anlar ve fırsatları daha iyi bir şekilde değerlendirir. Ölüm gerçeğinin fark edilmesiyle birlikte yaşamındaki öncelikler değişir, küçük şeylere verilen önem artar. Yeni fırsatların fark edilmesinde değişim boyutu kişinin fark ettiği fırsatlar karşısında kendi gücünü anlayarak daha girişken olduğu olumlu bir değişimdir. İnanç sistemindeki değişim boyutu ise manevi değerlerindeki dönüşüm ve derinleşme şeklinde ifade edilmektedir.

2.3.3. Travma Sonrası Büyüme ve Dissosiyasyon Fenomeni

Travma sonrası büyüme ile dissosiyasyon fenomeni arasında yakın ilişki dinamikleri ve fonksiyon geçişleri bulunmaktadır. Öztürk, dissosiyatif yaşantılar arttıkça travma sonrası büyümenin de arttığını ifade etmektedir. Kriminal psikoloji ve klinik adli psikoloji açısından bu dual ilişki değerlendirildiğinde ise yüksek dissosiyasyon yaşantıları travma sonrası büyüme yaşantılarını artırdığından dolayı travmatize bireylerin kolay riske girebildikleri, suça karışabildikleri: daha çok mağdur konumunda bulunma ve reviktimize olabildikleri ifade edilmektedir. Bu süreçte travma sonrası büyümenin olumlu psikojen dinamikleri kadar bu olumsuz psikopatojen dinamikleri de yaşantılabilmektedir. Bu nedenle travma sonrası büyüme ile dissosiyasyon fenomeni arasında yakın ilişki dinamikleri yeni klinik araştırmalarla çalışılmaktadır (Öztürk, 2020a; Tedeschi & Calhoun, 1996; Yücel & Öztürk, 2021).

2.4. Suç

Eski tarihlerden beri süregelen suç kavramı, toplumlarda sosyal anlamda önemli bir sorun oluşturmuştur ve zaman içerisinde toplumların sosyal, ekonomik ve kültürel koşullarına göre şekillenmiştir. Felsefeciler ve ceza hukukçuları suça dair çeşitli tanımlar yapmıştır. Platon, suç davranışını; ruh hastalığı olarak ele almış ve “*haz arama*” alışkanlığı ile bilgisizlik sonucunda ortaya çıktığını ifade etmiştir. Platon, suç işlemiş kişinin bilgilendirilerek iyileşmesi gerektiğini belirtmiştir. Hipokrat ise, toplumsal şartlar yerine beden yapısı, kişilik ve suç arasında bir ilişki olduğunu öne sürmüştür. Çağdaş bilim insanlarından Burt, suçun sadece “semptom” şeklinde görülebileceğini ve temelinde zihin olduğunu bu yüzden suçun ruhsal bir problem olarak değerlendirilmesi gerektiği fikrini ileri sürmüştür. Voltaire, Rousseau gibi filozoflar 1700 ve 1800’lü tarihlerde suçu, ahlaki bir konu olarak ele aldıklarında özgür irade ve seçim gibi kavramlar ortaya çıkmıştır. İlerleyen dönemlerde suç ve çevre arasındaki ilişki öne çıkmaya başlamış ve suçun belirli bir davranış üzerinden insanı

etiketlediği fikri öne çıkmıştır (Akt: Sokullu, 2004). Orta çağda suç, şeytani davranış olarak nitelendirilerek kötü ruhların meydana getirdiği bir davranış olarak kabul edilmiştir. Thomas d'Aquin ise, sosyal isteklerin suçun temelinde yer aldığını ve fakirliğin suçun oluşmasında önemli unsur olduğunu ifade etmiştir (Demirbaş, 2001). Suç kavramı, her disiplin açısından farklı tanımlamalarla karşımıza çıkmaktadır. Kriminolojide suça yönelik dört farklı tanım öne sürülmektedir: hukuk yönünden “yasalara uyumsuz olan bir davranış”, siyasal yönden “yasaya yerleştirilen sonrasında davranışın istenmeyen durumlarını yasadışı şeklinde etiketleyen yapının sonucu”, sosyolojik yönden ise “toplumsal yapının bozulmaması için engel olunması gereken norm dışı davranış” ve psikolojik yönden “uyum sağlamada eksikliklerin bir sonucu ve bu kapsamda bir davranış problemi” olarak tanımlanmaktadır (İçli,2007).

2.4.1. Suç Teorileri

2.4.1.1. Biyolojik Suç Kuramları

Suç biyolojik yaklaşımda; fizyolojik yapıdaki farklılıklar ile suç işleyen bazı kişilerin “doğuştan suçlular” olduğunu varsaymaktadır. 19. yüzyılda biyolojik yaklaşımın en ünlü savunucusu olan İtalyan hapisane psikiyatristi Cesare Lombroso, Charles Darwin'in fikirlerinden yararlanarak suçun kalıtsal olduğunu, “*evrimsel gerilemeler*” ile ise beynin kötü anlamda gelişmesi veya tam olarak gelişmemesinin bir sonucu olduğunu öne sürmüştür. Mahkumlar üzerinde yaptığı incelemelerde suç tiplerine göre suçlu kişilerin ortak fiziksel yapıları olduğunu keşfetmiştir ve Lombroso, suça karışmanın biyolojik özelliklerin bir sonucu olduğunu ifade etmiştir. Suçun nedenlerini tespit etme çabasında olan Lombroso'ya göre, suçlu ve suçlu olmayanlar karşılaştırıldığında bazı farklılıklar olduğu ortaya çıkmaktadır. Başka bir ifadeyle, suçlu “öteki”dir: Bir sebeple diğerlerinden farklı veya anormaldir (SCCJR,

2016). Lombroso yaptığı, kafatası ölçümleri ve deneyler sonunda bazı varsayımlar ortaya koymuştur:

- a) Hırsızlarda; hareketli yüz yapısı ve eller, birleşen kas ve eğri burun yapısı bulunmaktadır.
- b) Cinsel suç faillerinde ise; parlak göz, kalın olmayan bir yüz ve büyük dudaklara bulunmaktadır
- c) Tipik katillerde ise; soğuk ve dik bakış, kanlı göz, büyük burun, ince dudak, büyük köpek dişi bulunmaktadır (Demirbaş, 2005, s. 60).

Beyin yapısında oluşan fizyolojik bozukluklar davranışlara etki etmektedir görüşü kapsamında yapılan çalışmalar; beyin hasarı ve saldırganlık arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Beyin kimyası ile ilgili çalışmalar ise hormon yapısının davranışa etki ettiği göstermiştir. Örneğin Dopamin hormonunun yüksek olması kişiyi tahammülsüzlüğe, Serotonin hormonu eksikliği anksiyete bozukluğu ve depresyona, Testosteron hormonunun artışının saldırganlığa sebep olduğu görülmüştür (Dolu ve diğerleri, 2012, s. 43). Biyolojik yaklaşım temelinde suç kuramlarının savunduğu önermeler:

- a. Beyin, kişilik ve karakterin merkezidir ve davranışın odağıdır.
- b. Suç istatistiklerinde görülen değişimler cinsiyet ve ırk farklılıkları kapsamında biyolojik temellidir.
- c. Suç davranışını içeren insan davranışlarının temel unsurları nesiller arası aktarılabilmektedir ve suça eğilim kalıtsaldır.
- d. Genetik, biyolojik ve sosyal çevre arasındaki etkileşim suçu yordayan faktörler olarak ortaya çıkarmaktadır (Özaşçılar, 2016, s. 17).

2.4.1.2. Psikolojik Kuramlar

20. yüzyıl itibariyle suçun nedenlerine yönelik yapılan çalışmalarda odak nokta olan beden yapısı yerini ruha bırakmaya başlamıştır. Freud'un öne çıktığı psikanalitik bakış açısı da suçun oluşumuyla ilgili çalışmalarda yer almıştır (Demirbaş, 2001). Psikanalitik yaklaşıma göre suç olgusu, ego ve süperego gelişiminde yaşanan sorunlar sebebiyle id' in arzularının denetim altına alınamamasından kaynaklanmaktadır. İd, ego ve süperego' nun tutarlı olmayan kontrolü veya kontrolsüzlüğü insanı suçluluğu da içerisine alan anti-sosyal davranışlara yöneltmektedir. Freud' a göre ise, bilinçdışı ve motivasyonlar suç davranışında önemli bir yerdedir. Bunun yanında Freud, suç işlemiş kişide ödipal dönem temelli bilinçdışına itilmiş olan suçluluk ve günahkarlık hislerini yok etmek için ceza alma arzusu oluşmaktadır. Suç işleyen kişi bu hislerden kurtulabilmek için cezalandırılmayı istemektedir. Böylece suçtan önce suçluluk hissi olduğundan bu his kişiyi suça itmektedir.

Suçun nedenleri üzerine yapılan diğer psikolojik açıklamalardan olan öğrenme kuramları; klasik koşullanma, edimsel koşullanma ve sosyal öğrenme olmak üzere diğer öğrenme teorilerini içermektedir. Bu kuramlara göre suç, öğrenilmiş bir davranış olarak karşımıza çıkmaktadır. Davranışların model alınması, pekiştirilmesi ve onaylanmasıyla suç davranışı oluşmaktadır (Archer, 1991). Literatürde suç araştırmaları ile ilişkisi kurulan başka bir model ahlaki gelişimdir. Kuramda, bazı insanların diğerlerine oranla daha çok suça karışmasının nedeni olarak, ahlaki açıdan düşük seviyede gelişim göstermek olduğunu belirtmektedir (Dolu, 2011). Sonuç olarak suç davranışının nedenlerini psikolojik kuramları temel alarak ele alan bu teoriler, suçu sosyalleşme problemlerine, düşük zekâ seviyelerine, problemlili kişilik özelliklerine bağlayarak açıklamışlardır (Dolu ve diğerleri, 2012).

2.4.1.3. Sosyolojik Kuramlar

Sosyolojik kuramlar dış etkenler (sosyal çevre,aile) tarafından suçun şekillendiğini öne sürmektedir. Durkheim'ın öne çıktığı "Yapısal Kuramlar", Whyte ve Cohen'in ortaya attığı "Alt kültür Kuramlar" olmak üzere iki başlıkta ele alınmaktadırlar. Sosyolog Durkheim, ahlaki kural ve sosyal kurallar olmadığında hayatın yaşanmayacak bir hale geldiğini ve kuralsızlık duygusu olan anominin ortaya çıktığını bunun sonucunda da intihar ve suç davranışının oluştuğunu belirtmiştir. Sınırı olmayan istekler ve bu doğrultudaki davranışlar bazı sosyal kurallardan sapmaya sebebiyet vermektedir. Yapısal kuramlar belli değerlerde ortak paydaya gelmiş toplum yapısını temel almaktadır. Ortak paydaya gelemeyen toplumlarda uyuşmazlık modeli olduğu belirtilmiştir. 1958 yılında Vold; grupların toplumu oluşturduğunu, gruplar arasındaki çıkar-amaç dengesinin uyuşmazlıkları oluşturacağını belirtmiştir. Özellikle azınlık olarak tanımlanan grupların hayatlarını etkileyecek kuvvetleri olmadığı için gerçekleştirmiş oldukları davranışların genellikle suç olarak görüldüğünü ifade etmiştir (İçli, 2007). Alt Kültür Kuramlar ise toplum içerisindeki herhangi bir grubun kendilerine özgü inanç ve davranışlarının alt kültür olduğunu ifade etmiştir. Grup içindeki alt kültür ve topluma egemen olan kültür arasındaki fark veya birleşmeler alt kültürdeki dayanışmayı oluşturmaktadır. Farklı yargılarla oluşmuş bir alt kültür, toplumun tüm kültür yapısına zarar verebilmektedir. Bu kuram; alt kültüre sahip bir kişinin, bazı amaçlara yönelerek suça sürüklenebileceğini öne sürmektedir(İçli,2007).

2.4.1.4. Sosyo-Psikolojik Kuramlar

Suçun öğrenilmiş bir davranış olduğunu belirten Sosyo-psikolojik kuramlar; sosyal etkileşim ile suç nedenlerinin öğrenilmiş olduğunu ifade etmektedir. Bireysel bir hareket-davranış, ödüllendirildiği sürede tekrarlanmaya devam eder ancak davranışın arkasından bir ceza geldiğinde ise bu davranış azalmaktadır (Schmallegger, 2006). Gabriel Tarde'in taklit

teorisine dayanan sosyal öğrenme teorisi suçun biyolojik yapı farklılığından oluştuğu fikrini kabul etmemektedir. Tarde, suçluların doğdukları anda normal birey olduklarını yaşamla birlikte suçu sonradan öğrendiklerini belirtmiştir (Vold ve ark., 2001). Edwin Sutherland'ın (1947) ayırıcı birleşimler teorisine göre; suçluluk bireysel ve sosyo-demografik özelliklerden değil kültür içerisinde öğrenmeyle ortaya çıkmaktadır. Suç diğer insanlarla ilişki süreciyle öğrenilir fikrini öne sürmüştür (Demirbaş, 2001).

2.4.2. Suç ve Ceza Türleri

Ceza Hukuku'na göre suç; hukuk kuralları ile uyuşmayan fiiller olarak kabul edilmektedir (Rahimov, 2014, s. 24). Suç türleri Türk Ceza Kanunu'na (TCK) göre; kamu düzenine karşı suçlar, vatana ihanet suçları, devlet yönetimine karşı suçlar, adliye karşı işlenen suçlar, hürriyete karşı suçlar, kamu güvenine karşı suçlar, kamu esenliğine karşı suçlar, kişiye karşı suçlar, genel ahlaka ve aile düzenine karşı suçlar ve mala karşı suçlar şeklinde on farklı başlık altında ele alınmıştır (Aytaç, Aytaç ve Bayram, 2007, s. 3). Cezaevlerinde ise adli ve terör suçları olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır.

2.4.3. Suçun Unsurları

Türk Ceza Kanunu'na göre hukukun, suçu kabulü için; kanuni, hukuka aykırılık, maddi ve manevilik unsurları kapsamında değerlendirme yapılması gerekmektedir.

2.4.3.1. Kanuni Unsur

Herhangi bir eylemin suç teşkil etmesi için kanunlarda açık şekilde belirtilmesi gerekmektedir. Tipiklik olarak da adlandırılan kanuni unsur, yasaların belirlediği hukuk sistemine uymayan şekilde davranmak olarak ele alınmaktadır. Unsurun temelinde “yasasız suç ve müeyyide olamaz” ilkesi yer almaktadır (Artuç ve Bayyurt, 2007).

2.4.3.2. Maddi Unsur

Fiil, fail, suçun konusu, mağdur, netice ve illiyet bağından oluşan maddi unsurun, suçla ilgili olarak ifade edilebilmesi için; bir hareketin, fiilin varlığı gerekmektedir (Gündoğan ve diğerleri, 2010). Suçlu ve mağdur arasında nedensellik bağı kurulması, suçun maddi olarak oluşabilmesinin ölçütüdür. Suçu oluşturan ögeler; suçun sebebi, suçlu, mağdur, fiil ve sonuçtur. Kişinin ne yaptığını bilip, anlatabilir şekilde algılama, kavrama yetisini kaybetmemiş olması gerekmektedir. Böyle bir durumda kusurlu irade değerlendirilmektedir (Akpınar, 2005).

2.4.3.3. Hukuka Aykırılık Unsuru

Hukuka aykırılık unsuru; işlenen bir fiilin; yasa da belirtilen yapıya uygun olması ancak hukuk düzeniyle çelişmesi durumudur.

2.4.3.4. Manevi Unsur (Kast, Taksir)

Yapılan eylem ile yapan kişi arasındaki manevi bağı ifade eden manevi unsur, kasti veya taksir terimlerini ifade etmektedir. Kast bir eylemi bilerek isteyerek gerçekleştirme iken taksir bir eylemin öngörülmeden, istemeden gerçekleşmesini belirtmektedir. TCK'nın 21. Maddesinde; suçun oluşmasında kastın varlığının önemli olduğu belirtilmektedir.

2.5. Cinsel Suçlar

2.5.1. Türk Ceza Kanunu'nda Cinsel Dokunulmazlığa Karşı İşlenen Suçlar

Cinsel suçlar 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda, cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar başlığı içerisinde; cinsel saldırı, çocukların cinsel istismarı, reşit olmayanla cinsel ilişki ve cinsel taciz şeklinde düzenlenmiştir (TCK, 2005; 2014; 2016) ve “cinsel istekleri tatmin

amacıyla bir kişinin beden dokunulmazlığını ihlal eden her türlü davranış” şeklinde tanımlanmıştır.

Cinsel Saldırı Madde 102- (Değişik:18/6/2014-6545/58 md.)

(1) *Cinsel davranışlarla bir kimsenin vücut dokunulmazlığını ihlal eden kişi, mağdurun şikayeti üzerine beş yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Cinsel davranışın sarkıntılık düzeyinde kalması halinde iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası verilir.*

(2) *Fiilin vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle gerçekleştirilmesi durumunda, on iki yıldan az olmamak üzere hapis cezasına hükmolunur. Bu fiilin eşe karşı işlenmesi halinde, soruşturma ve kovuşturmanın yapılması mağdurun şikayetine bağlıdır.*

(3) *Suçun;*

a) *Beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı,*

b) *Kamu görevinin, vesayet veya hizmet ilişkisinin sağlandığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle,*

c) *Üçüncü derece dahil kan veya kayın hısımlığı ilişkisi içinde bulunan bir kişiye karşı ya da üvey baba, üvey ana, üvey kardeş, evlat edinene veya evlatlık tarafından,*

d) *Silahla veya birden fazla kişi tarafından birlikte,*

e) *İnsanların toplu olarak bir arada yaşama zorunluluğunda bulunduğu ortamların sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle,*

işlenmesi halinde yukarıdaki fıkralara göre verilen cezalar yarı oranında arttırılır.

(4) *Cinsel saldırı için başvuru alan cebir ve şiddetin kasten yaralama suçunun ağır neticelerine neden olması halinde, ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır.*

(5) *Suç sonucu mağdurun bitkisel hayata girmesi veya ölümü halinde, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunur.*

Çocukların Cinsel İstismarı Madde 103-(Değişik: 18/6/2014-6545/59 md.)

(1) (Yeniden düzenlenen birinci ve ikinci cümle:24/11/2016-6763/13 md.)

Çocuğu cinsel yönden istismar eden kişi, sekiz yıldan on beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Cinsel istismarın sarkıntılık düzeyinde kalması halinde iç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

Mağdurun on iki yaşını tamamlamamış olması halinde verilecek ceza, istismar durumunda on yıldan, sarkıntılık durumunda beş yıldan az olamaz. Sarkıntılık düzeyinde kalmış suçun failinin çocuk olması halinde soruşturma ve kovuşturma yapılması mağdurun velisinin veya vasisinin şikayetine bağlıdır. Cinsel istismar deyiminden;

a) On beş yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olmakla birlikte fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan çocuklar karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış.

b) Diğer çocuklara karşı sadece cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı olarak gerçekleştirilen cinsel davranışlar, anlaşılır.

(2) (Yeniden düzenleme: 24/11/2016-6763/13 md.)

Cinsel istismarın vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle gerçekleştirilmesi durumunda, on altı yıldan aşağı olmamak üzere hapis cezasına hükmolunur. Mağdurun on iki yaşını tamamlamamış olması halinde verilecek ceza on sekiz yıldan az olamaz.

(3) Suçun;

a) Birden fazla kişi tarafından birlikte,

b) İnsanların toplu olarak bir arada yaşama zorunluluğunda bulunduğu ortamların sağlandığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle,

c) Üçüncü derece dahil kan veya kayın hısımlılığı ilişkisi içinde bulunan bir kişiye karşı ya da üvey baba, üvey ana, üvey kardeş veya evlat edinen tarafından.

d) Vasi, eğitici, öğretici, bakıcı, koruyucu aile veya sağlık hizmeti veren ya da koruma, bakım veya gözetim yükümlülüğü bulunan kişiler tarafından.

e) Kamu görevinin veya hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle, işlenmesi halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(4) Cinsel istismarın, birinci fıkranın

(a) bendindeki çocuklara karşı cebir veya tehdit ya da

(b) bendindeki çocuklara karşı silah kullanmak suretiyle gerçekleştirilmesi halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(5) Cinsel istismar için başvuru alan cebir ve şiddetin kasten yaralama suçunun ağır neticelerine neden olması halinde, ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır.

(6) Suç sonucu mağdurun bitkisel hayata girmesi veya ölümü halinde, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunur.

Reşit Olmayanla Cinsel İlişki

Madde 104-(1) Cebir, tehdit ve hile olmaksızın onbeş yaşını bitirmiş olan çocukla cinsel ilişkide bulunan kişi, şikâyet üzerine iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) (İptal: Ana.Mah.nin 23/11/2005 tarihli ve E:2005/103,K:2005/89 sayılı kararı ile;Yeniden düzenleme: 18/6/2014-6545/60 md.) Suçun mağdur ile arasında evlenme yasağı bulunan kişi tarafından işlenmesi halinde, şikâyet aranmaksızın, on yıldan on beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(3) (Ek:18/6/2014-6545/60 md.) Suçun, evlat edineceği çocuğun evlat edinme öncesi bakımını üstlenen veya koruyucu aile ilişkisi çerçevesinde koruma, bakım ve gözetim yükümlülüğü bulunan kişi tarafından işlenmesi halinde, şikâyet aranmaksızın ikinci fıkraya göre cezaya hükmolunur.

Cinsel Taciz

Madde 105-(1) Bir kimseyi cinsel amaçlı olarak taciz eden kişi hakkında, mağdurun şikayeti üzerine, üç aydan iki yıla kadar hapis cezasına veya adli para cezasına fiilin çocuğa karşı işlenmesi halinde altı aydan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(2) (Değişik:18/6/2014-6545/61 md.) Suçun;

a) Kamu görevinin veya hizmet ilişkisinin ya da aile içi ilişkinin sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle,

b) Vasi, eğitici, öğretici, bakıcı, koruyucu aile veya sağlık hizmeti veren ya da koruma, bakım veya gözetim yükümlülüğü bulunan kişiler tarafından.

c) Aynı iş yerinde çalışmanın sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle,

d) Posta veya elektronik haberleşme araçlarının sağladığı kolaylıktan faydalanmak suretiyle

e) Teşhir suretiyle,

işlenmesi halinde yukarıdaki fıkraya göre verilecek ceza yarı oranında artırılır. Bu fiil nedeniyle mağdur; işi bırakmak, okuldan veya ailesinden ayrılmak zorunda kalmış ise verilecek ceza bir yıldan az olamaz.

2.6. Türk Ceza Kanunu'nda Kasten Öldürmek Suçu

1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren, yeni TCK'ya göre ise; suç, bir haksızlık olarak tanımlanmıştır. Her suç, bir haksızlık teşkil eder. Ancak her haksızlık bir suç oluşturmaz. Kişilere karşı işlenen suçlardan; hayata karşı suçlar olarak ele alınan kasten adam öldürme, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun ikinci bölümünde düzenlenmiştir. Bu kapsamda ilgili 81. madde “Bir insanı kasten öldüren kişi, müebbet hapis cezası ile cezalandırılır. ”

Türk Ceza Kanunu'nda Kasten Öldürme Suçu

Madde 81-(1) *Bir insanın kasten öldüren kişi, müebbet hapis cezası ile cezalandırılır.*

Nitelikli Haller

Madde 82-(1) *Kasten öldürme suçunun;*

- a) *Tasarlayarak,*
- b) *Canavarca hisle veya eziyet çektirerek,*
- c) *Yangın, su baskını, tahrip, bastırma veya bombalama ya da nükleer, biyolojik veya kimyasal silah kullanmak suretiyle,*
- d) *Üstsoy veya altsoydan birine ya da eş veya kardeşe karşı,*
- e) *Çocuğa ya da beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı,*
- f) *Gebe olduğu bilinen kadına karşı,*
- g) *Kişinin yerine getirdiği kamu görevi nedeniyle,*
- h) *Bir suçu gizlemek, delillerini ortadan kaldırmak veya işlenmesini kolaylaştırmak ya da yakalanmamak amacıyla,*
- i) **(Ek:29/6/2005-5377/9 md.)** *Bir suçu işleyememekten dolayı duyduğu infialle,*
- j) *Kan gütme saikiyle,*
- k) *Töre saikiyle,*

İşlenmesi halinde, kişi ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılır.

Kasten Öldürmenin İhmali Davranışla İşlenmesi

Madde 83-(1) *Kişinin yükümlü olduğu belli bir icrai davranışı gerçekleştirmemesi dolayısıyla meydana gelen ölüm neticesinden sorumlu tutulabilmesi için, bu neticenin oluşumuna sebebiyet veren yükümlülük ihmalinin icrai davranışa eşdeğer olması gerekir.*

(2) İhmali ve icrai davranışın eşdeğer kabul edilebilmesi için kişinin;

a) *Belli bir icrai davranışta bulunmak hususunda kanuni düzenlemelerden veya sözleşmeden kaynaklanan bir yükümlülüğün bulunması,*

b) *Önceden gerçekleştirdiği davranışın başkalarının hayatı ile ilgili olarak tehlikeli bir durum oluşturması,*

Gerekir.

(3) Belli bir yükümlülüğün ihmali ile ölüme neden olan kişi hakkında temel ceza olarak, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası yerine yirmi yıldan yirmibeş yıla kadar, müebbet hapis cezası yerine onbeş yıldan yirmi yıla kadar, diğer hallerde ise on yıldan onbeş yıla kadar hapis cezasına hükmolunabileceği gibi cezada indirim de yapılmayabilir.

İntihara Yönlendirme

Madde 84-(1) *Başkasını intihara azmettiren, teşvik eden, başkasının intihar kararını kuvvetlendiren ya da başkasının intiharına herhangi bir şekilde yardım eden kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*

(2) İntiharın gerçekleşmesi durumunda, kişi dört yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır

(3) Başkalarını intihara alenen teşvik eden kişi, üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.(Mülga ikinci cümle:29/6/2005-5377/10 md.)

(4) İşlediği fiilin anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan veya ortadan kaldırılan kişileri intihara sevk edenlerle cebir veya tehdit kullanmak suretiyle kişileri intihara mecbur edenler, kasten öldürme suçundan sorumlu tutulurlar.

Taksirle Öldürme

Madde 85-(1) *Taksirle bir insanın ölümüne neden olan kişi, iki yıldan altı yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*

(2) Fiil, birden fazla insanın ölümüne ya da bir veya birden fazla kişinin ölümü ile birlikte bir veya birden fazla kişinin yaralanmasına neden olmuş ise ,kişi iki yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

2.7. Cinsel ve Kasten Öldürme Suçlarının 2013-2020 Yılları İçerisinde Yaygınlığı

Tablo I. Ceza Mahkemelerinde Cinsel Saldırı Suç ve Karar Sayısı, Türkiye, 2013-2020

Yıllar	Açılan Dosyalardaki Suç Sayısı	TCK Uyarınca Açılan Dosyalardaki Suçlar İçindeki Oranı(%)	Çıkan Dosyalardaki Suç Sayısı	TCK Uyarınca Çıkan Dosyalardaki Suçlar İçindeki Oranı(%)	Mahkumiyet %	Beraat %	Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması %	Diğer Kararlar %	Toplam				
2013	7778	0,3	8257	0,3	5079	45,5	2918	26,2	937	8,4	2221	19,9	11155
2014	7709	0,3	8538	0,3	4740	43,9	2862	26,5	868	8,0	2323	21,5	10793
2015	7355	0,3	8019	0,3	5109	48,7	2741	26,1	715	6,8	1934	18,4	10499
2016	6446	0,3	6525	0,3	4865	52,3	2236	24,0	514	5,5	1689	18,2	9304
2017	6621	0,3	5874	0,3	4305	51,3	2043	24,3	507	6,0	1544	18,4	8399
2018	7602	0,3	6709	0,3	4718	50,2	2214	23,6	642	6,8	1824	19,4	9398
2019	8896	0,3	7953	0,3	5691	50,6	2747	24,4	780	6,9	2026	18,0	11244
2020	7553	0,4	6382	0,3	4302	48,3	2147	24,1	682	7,7	1767	19,9	8898

Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü verilerine göre 2013-2020 yılları arasında Cinsel Saldırı suçu hakkındaki suç oranına bakıldığında; 2020 yılında 2019 yılına göre %15,1 oranında azalarak 7553 olduğu anlaşılmaktadır. 2013-2020 yılları arasında Cinsel Saldırı suçunun 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu gereğince açılmış olan dosyalardaki suçlar içindeki oranının ortalama %0,3 olduğu görülmektedir.

Tablo II. Ceza Mahkemelerinde Çocukların Cinsel İstismarı Suç ve Karar Sayısı, Türkiye, 2013-2020

Yıllar	Açılan Dosyalardaki Suç Sayısı	TCK Uyarınca Açılan Dosyalardaki Suçlar İçindeki Oranı(%)	Çıkan Dosyalardaki Suç Sayısı	TCK Uyarınca Çıkan Dosyalardaki Suçlar İçindeki Oranı(%)	Mahkumiyet %	Beraat %	Hükümün Açıklanmasının Geri Bırakılması %	Diğer Kararlar %	Toplam				
2013	17948	0,6	17459	0,6	13925	56,5	4466	18,1	735	3,0	5525	22,4	24651
2014	18104	0,7	20474	0,7	13968	52,7	4614	17,4	718	2,7	7186	27,1	26486
2015	16957	0,6	18825	0,7	13968	55,9	4751	19,0	623	2,5	5641	22,6	24983

Erkek Hükümlülerde Çocukluk Çağı Travmaları

2016	15051	0,7	14635	0,7	12455	58,8	4424	20,9	317	1,5	3993	18,8	21189
2017	16348	0,7	14394	0,7	13396	62,2	4226	19,6	209	1,0	3717	17,2	21548
2018	18290	0,8	15850	0,6	13894	59,6	4704	20,2	252	1,1	4447	19,1	23297
2019	22689	0,8	19936	0,7	15651	55,2	6420	22,6	280	1,0	6009	21,2	28360
2020	17948	0,8	15897	0,8	12064	53,6	5100	22,7	222	1,0	5111	22,7	22497

ASİGM verilerine göre 2013-2020 yıllarında Çocukların Cinsel İstismarı suçu hakkındaki verilere bakıldığında; 2014 yılında artan suç sayısının 2015-2016 yıllarında azaldığı, 2017 yılında yeniden yükselişe geçtiği, 2020 yılında ise azaldığı anlaşılmaktadır. 2013-2020 yılları arasında 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu gereğince Çocukların Cinsel İstismarı suçunun açılmış olan dosyalardaki suçlar içindeki oranının ortalama %0,7 olduğu görülmektedir.

Tablo III. Ceza Mahkemelerinde Cinsel Taciz Suç ve Karar Sayısı, Türkiye, 2013-2020

Yıllar	Açılan Dosyalardaki Suç Sayısı	TCK Uyarınca Açılan Dosyalardaki Suçlar İçindeki Oranı(%)	Çıkan Dosyalardaki Suç Sayısı	TCK Uyarınca Çıkan Dosyalardaki Suçlar İçindeki Oranı(%)	Mahkumiyet %	Beraat %	Hükmün Açıklanması Geri Bırakılması %	Diğer Kararlar %	Toplam				
2013	15394	0,5	16660	0,5	4247	23,6	2802	15,6	4438	24,7	6500	36,1	17987
2014	13352	0,5	14761	0,5	4048	25,7	2671	17,0	3748	23,8	5284	33,5	15751
2015	13619	0,5	13876	0,5	4907	32,1	2612	17,1	3474	22,7	4301	28,1	15294
2016	12180	0,5	11428	0,5	4866	36,5	2179	16,3	2884	21,6	3418	25,6	13347
2017	11632	0,5	10961	0,5	4935	37,5	2183	16,6	2977	22,6	3072	23,3	13167
2018	14429	0,6	12454	0,5	6292	41,0	2392	15,6	3505	22,8	3174	20,7	15363
2019	15842	0,6	15027	0,6	7347	39,7	3134	16,9	4484	24,2	3544	19,1	18509
2020	14107	0,7	11771	0,6	5832	40,1	2348	16,1	3628	24,9	2736	18,8	14544

ASİGM verilerine göre 2013-2020 yılları arasında açılmış olan suç dosyalarında Cinsel Taciz suç oranlarına bakıldığında; 2013 yılında 15394 olan suç sayısının, yıllar içinde azalma göstererek 2017 yılında 11632'ye düştüğü ve 2019 yılında 15842'ye yükseldiği, 2020 yılında ise 14107'ye gerilediği görülmektedir. 2013-2020 yılları arasında Cinsel Taciz suçunun 5237

Erkek Hükümlülerde Çocukluk Çağı Travmaları

sayılı TCK gereğince açılmış olan dosyalardaki suçlar içindeki oranının ortalama %0,6 olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo IV. Ceza Mahkemelerinde Kasten Öldürme Suç ve Karar Sayısı, Türkiye, 2013-2020

Yıllar	Açılan Dosyalardaki Suç Sayısı	TCK Uyarınca Açılan Dosyalardaki Suçlar İçindeki Oranı(%)	Çıkan Dosyalardaki Suç Sayısı	TCK Uyarınca Çıkan Dosyalardaki Suçlar İçindeki Oranı(%)	Mahkumiyet	%	Beraat	%	Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması	%	Diğer Kararlar	%	Toplam
2013	17121	0,6	16530	0,5	20905	73,7	4115	14,5	288	1,0	3052	10,8	28360
2014	18716	0,7	18670	0,6	14478	57,2	3660	14,5	90	0,4	7094	28,0	25322
2015	28953	1,1	22740	0,8	15434	51,5	3561	11,9	121	0,4	10870	36,3	29986
2016	17856	0,8	15273	0,7	16594	68,0	4400	18,0	58	0,2	3340	13,7	24392
2017	32955	1,4	15184	0,7	16010	66,2	3643	15,1	78	0,3	4454	18,4	24185
2018	21713	0,9	72458	3,0	63584	57,1	30412	27,3	115	0,1	17151	15,4	111262
2019	19417	0,7	24356	0,9	26610	66,5	6805	17,0	78	0,2	6519	16,3	40012
2020	22226	1,0	16075	0,9	18766	68,3	3853	14,0	69	0,3	4794	17,4	27482

ASİGM verilerine göre; 2013-2020 yılları arasında Kasten Öldürme suçuna yönelik karar sayıları açıklanmıştır. Kasten Öldürme suçuna ilişkin açılan dosyalardaki suç sayılarına bakıldığında; 2015 yılı olana kadar suç sayısında artışın olduğu, 2016 yılında 2015 yılına nazaran azalma gösterdiği, 2017 yılında ise 32955'e yükseldiği, 2019 yılında 2018 yılına göre %10,6 azaldığı, 2020 yılına gelindiğinde ise bir yıl öncesine göre %14,5 oranında artış gösterdiği görülmektedir. 2013-2016 yılları arasında 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu gereğince açılmış olan dosyalar içinde ortalama olarak %0,8 olan Kasten Öldürme suç oranının, 2017-2020 yılları arasında artış göstererek ortalama %1,0'a yükseldiği anlaşılmaktadır.

2.8. Adli Bilimler Perspektifinden Çocukluk Çağı Travmaları, Dissosiyatif Yaşantılar ve Suç

Çocukluk çağı travmaları, dissosiyasyon ve suç arasındaki ilişkiyi belirgin şekilde vurgulayan bilim insanlarından biri olan Abby Stein, suçun, aile üyelerinin sebebiyet verdiği çocukluk çağı travmaları sonucu ortaya çıkan dissosiyatif yapının bir tür ifadesi olduğunu öne

sürmektedir (Fraad, 2008). Ebeveyn veya diğer bakım verenlerin yanlış çocuk yetiştirme stilleri ile çocuklar travmatize olabilmekte ve bu durum onları farklı travmatik yaşantılara karşı da savunmasız bırakabilmektedir. Çocukluk çağı travmalarının önemli yordayıcısı ve psikopatolojik sonucu olarak kaşımıza çıkan dissosiyasyon, çocuk yetiştirme stillerinin aracılık etmesiyle kuşaktan kuşağa aktarılabilmektedir (Derin & Öztürk, 2018; Öztürk, 2016; 2017; 2018). Kronik çocukluk çağı travmatik yaşantıları bulunan çocuk ve ergenlerdeki dissosiyatif bozukluklara şiddet içeren davranışlar sık biçimde eşlik etmektedir. Diğer kişilerden ziyade kendisine zarar verme davranışı ve intihar girişimleri şeklinde olan şiddet eğilimi de klinik popülasyonda karşımıza çıkmaktadır (Öztürk, 2017). Stein, yüksek düzeyde çocukluk çağı travmalarına maruz kalmış kişilerin iç yapılarının mağdur ve fail olma, masumiyet ve suçluluk, travmatik olay anı ve şimdiki an arasında bölünme yaşadığını ifade etmiştir.

Çocukluk çağı travmalarıyla yakın ölçüde ilişki gösteren dissosiyasyon ve suça yönelik yapılan bir çalışmada; cezaevindeki mahkumların 4'te 1'inin DES toplam puanlarının, tanı konulabilmesi için klinik değerlendirme gereken ölçek kesme puanı olan 30'dan fazla olduğu, %9.5'inin şiddetli bir dissosiyatif psikopatolojiyi belirten 50 üzerinde toplam puanları olduğu bildirilmiştir. Söz konusu çalışmada, cinsel saldırı, aile içi şiddet ve cinayet suçluları, psikiyatri hastaları ve ayaktan hastalar, askeri gaziler, üniversite öğrencileri ve genç anneler olmak üzere geniş popülasyonda değerlendirme yapılmıştır, yüksek düzeyde dissosiyatif yaşantıların yüksek düzeydeki şiddet davranışları ile ilişkili olduğu bulunmuştur (Moskowitz, 2004). Travma ve dissosiyasyon suç araştırmalarında çözümleyici ve bütünleyici bir rolde kullanılabilmektedir. Suç işleyen kişilerdeki travmatik ve dissosiyatif yapıların suçu öngörmedeki yerinin bilimsel çalışmalarla belirgin hale gelmesi sonucunda adli psikoloji ve kriminoloji, bu temel alan üzerine uyumlu ve uygulanabilir suçu önleme politikaları geliştirebilecek olanaklar üzerinden çalışmalarına devam etmektedir.

2.9. Türkiye’de Ceza İnfaz Kurumları

Türkiye’de 01/10/2021 tarihi ile birlikte; 259 adet kapalı ve 83 adet müstakil açık, 10 adet kadın kapalı, 6 adet kadın açık ve 7 adet çocuk kapalı ceza infaz kurumu ve 4 adet çocuk eğitim evi, olmak üzere toplamda 369 ceza infaz kurumu bulunmaktadır. Kurumların toplam kapasitesi 251.229 kişidir. Modern infaz sistemine göre yeni cezaevleri inşa edilmeye devam etmektedir.

Ülkemizde 22 farklı yapıda cezaevi bulunmaktadır. Bu kurumlar aşağıda listelenmiştir:

- F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumları
- L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumları
- T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumları
- E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumları
- D Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumları
- C Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumları
- M Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumları
- R Tipi Ceza İnfaz Kurumları (Rehabilitasyon Merkezi)
- B Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumları
- S Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumları
- Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumları
- Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumları
- Çocuk Eğitim evleri
- Açık Ceza İnfaz Kurumları
- Kadın Açık Ceza İnfaz Kurumları
- A Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumları
- A1 Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumları
- A2 Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumları

- A3 Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumları
- K1 Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumları
- K2 Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumları
- Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumları

2.9.1. Kapalı ceza infaz kurumları

Kapalı ceza infaz kurumları; kurum içinde ve dışında güvenliği sağlayan görevlisi bulunan, hükümlü/tutukluların kaçmasına engel olmak için gereken yapılara sahip, oda ve koridor kapıları mevzuatın belirlediği durumlar dışında açılmayan ve ihtiyaç durumuna göre iyileştirme faaliyetlerinin uygulanabileceği kurumlardır (5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun, 2004).

2.9.1.1. E tipi kapalı ceza infaz kurumları ve özellikleri

400-500 kişilik E tipi kapalı ceza infaz kurumları yapısında; iki, dört, altı, sekiz ve on kişilik odalar bulundurmakta ve her odanın kendisine ait bir havalandırması bulunmaktadır. Ayrıca kurumda; mutfak, soğuk hava deposu, çamaşırhane, berber, hamam, ziyaret alanları, ibadet alanı, konferans salonu ve atölyeleri bulunmaktadır.

2.9.1.2. L tipi kapalı ceza infaz kurumları ve özellikleri

Kapasite yetersizliğini ortadan kaldırmak ve hükümlü-tutukluların infazının modern çağın gereklilikleri kapsamında gerçekleştirebilmek için açılmış kurumlardır. Kurum içerisinde hükümlü tutukluların ceza türü ile koğuş sınıflandırması yapılmaktadır ve yapısında tekli odalar da bulunmaktadır. Ceza infazı yanı sıra topluma adapte olmaları adına çeşitli eğitim, sosyal-kültürel faaliyetler ile iyileşme faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi için gerekli fiziki yapıya sahiptir. Güvenlik için kurumda; X-Ray cihazı, göz biyometrisi ve dedektörlü kapı bulunmaktadır.

2.9.1.3. T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumları ve Özellikleri

Büyük şehirlerdeki eski cezaevleri yerine veya kişi kapasite sorununa çözüm olmak için standartlara uygun olarak yapılan kapalı ceza infaz kurumlarıdır. Hükümlü/tutukluların; sağlık, eğitim ve iyileştirme faaliyetleri için gereken fiziki yapı mevcuttur. Bu ceza infaz kurumları 200-748 kapasitelidir.

2.9.1.4. D tipi kapalı ceza infaz kurumları

400 kişilik D tipi cezaevleri, tek ve üç kişilik odalar halinde yapılmıştır ve bir adet idare bloğu olarak 11 blok, 230 odadan oluşmaktadır. Bloklar fiziksel olarak birbirine bağlı haldedir. İçerisinde; çamaşırhane, kütüphane, hobi salonları, konferans salonu gibi pek çok yapı bulunmaktadır.

2.9.1.5. F tipi kapalı ceza infaz kurumları

Yüksek güvenli olarak geçen F tipi kapalı cezaevlerinde mevzuat kapsamında tehlikeli olarak adlandırılan hükümlü-tutukluların barındırıldığı, güvenliği tehdit eden her türlü unsura engel olmak için hazırlanmış ceza infaz kurumlarıdır. Tek, iki ve üç kişilik odaları bulunan cezaevi toplam 368 kişiliktir. Yapısında; spor sahaları, kreş, atölyeler, gözetim odaları, çamaşırhane, sığınak bulunmaktadır (<http://www.cte.adalet.gov.tr/>).

2.9.1.6. C tipi kapalı ceza infaz kurumları

Bu cezaevleri 164 kişi kapasiteli yapısı içerisinde; 8 adet koğu, 4 adet disiplin için hücre ve çocuk-kadına özgü bölüm, kütüphane ve konferans salonu bulundurmaktadır. Koğuşların yan kısmında mutfak alanları mevcuttur.

2.9.1.7. M tipi kapalı ceza infaz kurumları

Bu cezaevleri 150 kişi kapasitesi ile iki katlı koğuş sistemine göre planlanmıştır yapı sonrasında dört,altı ve on kişilik olarak oda sistemine çevrilmiştir. Kadın ve çocuklar için özel bölümleri mevcuttur. Alt kat kısımları yemekhane, üst kat kısımları yatak yerleri olarak kullanılmaktadır. Ziyaret alanları, ibadet alanları, konferans salonu, atölyeleri bulunmaktadır.

2.9.1.8. A tipi kapalı ceza infaz kurumları

A tipi cezaevleri, 24 kişi kapasiteli ilçe tipi cezaevi olarak 1950-1970'li yıllarda yapılmıştır. Yapısında; 4 adet koğuş, kütüphane, konferans salonu bulundurmaktadır. Kadın-çocuk hükümlü/tutuklulara özgü yeri mevcuttur.

2.9.1.9. A1 tipi kapalı ceza infaz kurumları

1950-1970 yıllarında yapılan 24 kişi kapasiteli ilçe tipi cezaevlerinden olan A1 tipi cezaevleri; 4 adet koğuş, 2 adet hücre bulundurmaktadır. Kadın- çocuk hükümlü/tutuklulara özgü yeri mevcuttur.

2.9.1.10. A2 tipi kapalı ceza infaz kurumları

1950-1960 yıllarında yapılan 40 kişi kapasiteli A2 Ceza İnfaz Kurumları; 5 adet koğuş ve 2 adet hücreden oluşmaktadır. İçerisinde kütüphane, konferans salonu, kadın-çocuk hükümlü/tutuklulara özgü bölümler vardır.

2.9.1.11. A3 tipi kapalı ceza infaz kurumları

1950-1960 yıllarında yapılan 60 kişilik olan A3cezaevleri; 6 adet koğuş, 2 adet hücreden oluşmaktadır. Banyo, mutfak, kütüphane, konferans salonu, kadın ve çocuk hükümlülere özgü bölümü bulunmaktadır. 4 adet havalandırma bahçesi bulunmaktadır.

2.9.1.12. K1 tipi kapalı ceza infaz kurumları

42 kişilik, ilçe tipi cezaevi olarak yapılmış olan bu kurumlar yapısında; 4 adet koğuş ve 2 adet disiplin hücresinden oluşmaktadır. Cezaevi yapısı içerisinde; kadın ve çocuk hükümlü/tutuklulara özgü bölümleri, kütüphane, konferans salonu, havalandırma bahçesi bulundurmaktadır.

2.9.1.13. K2 tipi kapalı ceza infaz kurumları

60 kişilik, ilçe tipi cezaevi olarak yapılmış olan bu kurumlar yapısında; 6 adet koğuş ve 2 adet hücre bulundurmaktadır. Cezaevinde; koğuşlar için havalandırma, kadın ve çocuk hükümlü/tutuklulara özgü bölüm, konferans salonu, kütüphane bulunmaktadır.

2.9.1.14. B tipi kapalı ceza infaz kurumları

62 kişilik olan bu cezaevleri yapısında; 7 adet koğuş ve 2 adet hücre bulundurmaktadır. Kadın ve çocuk hükümlü/tutuklulara özgü bölümler, havalandırması mevcuttur.

2.9.1.15. Yüksek güvenlikli kapalı ceza infaz kurumları

Bu kurumlarda firarı engellemek için teknik ve fiziki anlamda engelleri olan; oda-koridor kapılarının yönetmeliklerin belirttiği durumlar dışında sürekli olarak kapalı tutulduğu, sıkı güvenlik rejimi çerçevesinde hükümlü/tutukluların tek-üç kişilik odalarda kaldığı kurumlardır (5275 Sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun (CGTİHK), 2004). Örgüt suçu kapsamında olan kişiler ile ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası olan kişilerin cezalarını infaz edebilmeleri için yapılmış cezaevleridir. Türk Ceza Kanunu'na göre; insanlığa, devletin güvenliğine, anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar ile kasten öldürme uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarından yargılanan kişilerin cezalarını infaz ettikleri kurumlardır. Yüksek güvenlikli kapalı infaz kurumlarında

kapalı ceza infaz kurumlarından farklı olarak, hükümlü/tutuklular tek-üç kişilik odalarda bulunmaktadır. Kurumlarda bireysel ve grup halinde iyileştirme faaliyetleri uygulanmaktadır.

2.9.1.16. Açık ceza infaz kurumları

Açık cezaevleri; hükümlü/tutukluların iyileştirilme süreçlerinde çalışarak bir meslek sahibi olmalarını temel alan firara yönelik bir engeli olmayan, kurumda görevli kişilerin kontrolleriyle güvenliği sağlanan kurumlardır. Bu cezaevleri ihtiyaca göre kadına ve gençlere özel olarak da kurulabilmektedir. Açık cezaevlerinde, hayatında ilk kez suç işlemiş kişiler ve üç yıl veya daha az süreyle hapis cezası almış olan hükümlüler cezalarını infaz etmektedir (5275 Sayılı CGTİHK, 2004).

2.9.1.17. Çocuk ceza infaz kurumları

Bu kurumlarda; çocuk hükümlü/tutuklular ile çocuk eğitim evlerinden disiplin olayları veya başka sebeplerle kapalı cezaevlerine nakil olmaları hakkında değerlendirme yapılan çocuklar, firara yönelik engel, güvenlik görevlileri bulunmaktadır. 12-18 yaş grubunda olan bu çocuklar, cinsiyet ve fiziksel anlamda gelişim yapılarına göre kurumların özel bölümlerinde barındırılmaktadırlar (5275 Sayılı CGTİHK, 2004).

2.9.1.18. Çocuk eğitim evleri

Bu kurumlar çocuk hükümlülerin; eğitim ve meslek edinme süreçleri, topluma kazandırılmalarının sağlanması ile cezalarını infaz etmeleri amacıyla oluşturulmuş kurumlardır. Kurumlarda firara karşı herhangi bir engel bulunmazken, iç güvenlik görevlileri bulunmaktadır. On sekiz yaşını doldurmuş kişilerin, herhangi bir eğitim-öğretim programında eğitim süreci devam ettiğinde yirmi bir yaşını bitirene dek kurumlarda kalmasına izin verilmektedir (5275 Sayılı CGTİHK, 2004).

2.9.1.19. Gençlik kapalı ceza infaz kurumları

Ceza infazının başladığı tarihte on sekiz yaşı bitmiş olup, yirmi bir yaşı dolmamış olan genç hükümlü/tutuklular için eğitim esaslı, firara yönelik engeli ve güvenlik görevlileri olan cezaevleridir. Gençlik kapalı cezaevlerinin yapılamadığı durumlarda, kapalı cezaevlerinin belirli bölümlerinde kanunun belirttiği şartlara göre infaz süreçleri gerçekleştirilmektedir (5275 Sayılı CGTİHK, 2004).

2.9.2. Ceza İnfaz Kurumu Birimleri

2.9.2.1. Yönetim Servisi

Kurumlarda çalışan personellerin işlemleri ile kurumda bulunan hükümlü/tutukluların idari-mali hizmetlerinin yönetildiği servistir. Bu serviste; idare ve ambar memuru ile cezaevi katibi çalışmaktadır.

2.9.2.2. Güvenlik ve Gözetim Servisi

Kurumlarda, infaz ve koruma baş memurları ve infaz ve koruma memurlarının görev yaptığı servis olan güvenlik gözetim servisi; güvenlik ve disiplinden sorumlu olan servistir. İnfaz ve koruma baş memurları; güvenlik, disiplinin sağlanabilmesi için infaz ve koruma memurlarından sorumludurlar. Çalışmaların yerine getirilmesinde; kurum müdürü, ikinci müdür gibi amirlerinden almış olduğu emirleri uygulamaktadır. İnfaz ve koruma memuru ise; güvenlik ve disiplininin sağlanması, mahkumların kurum içi hal-hareketlerinin kontrol edilmesi ve mevzuata uygun şekilde cezalarını infaz etmelerini sağlamaktadırlar. Kurum müdürü, ikinci müdür ile infaz ve koruma baş memurunun vermiş oldukları görevleri yapmaktadırlar (Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük, 2006).

2.9.2.3. Psikososyal Yardım Servisi

Cezaevleri, suçlu yapılarına rağmen mahkumların birey olduğu ve birtakım haklarının bulunduğu anlayışıyla birlikte ıslah olgusunu temel almıştır. Bu olgu, zamanla yasalar ile zorunlu kılınan iyileştirme sistemlerine dönüşmüştür. Cezaevleri, bulundurduğu insan sayısı ile Psikoloji ve Sosyal Hizmet gibi alanlarda çalışmalar yapılmasının önemli olduğu kurumlardan biridir. Psikoloji biliminin ilerlemesiyle Avrupa ve Amerika merkezli ülkelerde ıslah, psikolojik müdahale temelli bilişsel ve davranışsal rehabilitasyon programları ile gerçekleştirilmiştir. ‘Reasoning and Rehabilitation’ gibi yeniden suç işlemeyi önleyici olduğu bilimsel anlamda ispatlanan müdahale programları uygulanmıştır. Avrupa ve Amerika merkezli bu ıslah politikaları, mükerrer suçluluğu önleme üzerine geliştirilmekte ve denetimli serbestlikten faydalanan eski mahkumları da kapsayan programlar olarak uygulanmaktadır. Cezaevi psiko-sosyal servisleri, eğitim ve iyileştirme faaliyetleri kapsamında bireysel ve grup çalışmaları yapmaktadır. Bu çalışmalar kişilerin kendi ve sosyal çevrelerinin psiko-sosyal anlamda özelliklerini içermektedir ve serviste görevli psikolog ve sosyal çalışmacı tarafından yapılmaktadır. Psiko-sosyal servis çalışanları; değerlendirme, yürütme ve izleme çalışmalarını uzmanlık alanı çerçevesinde yürütmektedir.

Suçluların değerlendirilmesi ve iyileştirilmesinde, risk ihtiyaç ve duyarlılık ilkeleri benimsenmektedir. Risk ilkesi, iyileştirme çalışmalarının hangi suçlu grubu üzerinde yoğunlaşılacağını; ihtiyaç ilkesi, bu çalışmaların neleri içerdiğini; duyarlılık ilkesi ise bu çalışmaların yönteminin nasıl olması gerektiğini ifade etmektedir. Bu sebeple suçluları değerlendirmek ve bu doğrultuda çalışmalar yapmak adına dünyada ve ülkemizde pek çok ölçek-envanter kullanılmaktadır. Ülkemizde ARDEF olarak adlandırılan Araştırma ve Değerlendirme Formları uygulanmaktadır. Psikososyal yardım servisleri tarafından hükümlü/tutuklular hakkında; ruhsal değerlendirme, psikiyatrik tanı-tedavi süreç takibi, kurum adaptasyonu ve kurum sürecinde yaşanan psiko-sosyal sorunlar, aile desteği,

salıverilme sonrasına yönelik gelecek planlaması ve Kurum İdare Gözlem Kurul üyesi olarak hükümlülerin psikososyal servis değerlendirme raporunun hazırlanması gibi önemli konularda çalışmalar devam etmektedir.

2.9.2.4. Teknik Servis

Ceza infaz kurumlarının teknik servisinde; mühendis, mimar, tekniker, teknisyen, teknisyen yardımcısı gibi personeller çalışmaktadır. Servis; kurumun araç ve gereçleri ile tamirat işlerinin takip edilmesi gibi teknik görevleri yerine getirmektedir. Serviste görevli personel idare, iş yurdu faaliyetleriyle ilgili çalışmalarının raporlamalarını en az üç ayda bir yaparak kurum idaresine bildirmektedir.

2.9.2.5. Sağlık Servisi

Sağlık servisinde; doktor, diş doktoru, eczacı, veteriner, diyetisyen, sağlık memuru görev yapmaktadır. Bu servis kurumda koruyucu ve iyileştirici sağlık hizmetlerini yerine getirmektedir.

2.9.2.6. İş Yurdu Servisi

İş yurdu servisinde; iş yurdu müdürü, sayman, tahsildar, veznedar, iş yurdu ambar ve satın alma memuru, bütçe, pazarlama ve benzeri işlerden sorumlu olan görevliler ile işçi statüsündeki personel çalışmaktadır. Servis, kurumun iş yurdu çalışmalarını düzenlemektedir. Hükümlülerin meslek sahibi olmaları, uygun üretim ve iş yurduna ilişkin çalışmaların yürütülmesini sağlamaktadır.

2.9.2.7. Yardımcı Hizmetler Servisi

Serviste; santralde görevli memur, gemi adamı, şoför, aşçı, hizmetli gibi personeller görev yapmaktadır. Bu serviste cezaevlerinin; temizlik, ulaşım, ısınma, yemek, malzeme taşınımı, evrakın ilgili yerlere teslimi gibi görevleri gerçekleştirilmektedir.

2.9.2.8. Eğitim ve Öğretim Servisi

Hükümlülerin topluma kazandırılmaları, sorumluluk duygularının oluşabilmeleri için eğitim çalışmalarına önem verilerek bu çalışmalar her ceza infaz kurumunda eğitim öğretim servisi tarafından yürütülmektedir. Yürütülen bu eğitim çalışmaları Ceza ve Tevkifevleri (CTE) Genel Müdürlüğünün oluşturduğu sistem kapsamında gerçekleştirilmektedir. Hükümlü/tutukluların kuruma ilk girişleri sırasında, kurum öğretmenlerinin yapacağı ilk görüşmeyle, hükümlü ve tutukluların eğitim ve meslekî durumları tespit edilir. Tespitler doğrultusunda hükümlü ve tutukluların infaz sürecinin bitimine kadar olan zamana kadar gerekli olan eğitim programları planlanır ve uygulanır. Servis; hükümlü ve tutukluların, eğitim seviyesini yükseltebilmek, yetenek ve istekleri doğrultusunda meslek sahibi olabilmeleri için yön göstermek, desteklemek için kurs ve mesleki kursların açılması sağlamaktadır. Bu faaliyetlerin sürdürülmesinde; Milli Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı gibi kurumlar başta olmak üzere üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları ile iş birliği yapılmaktadır. Ayrıca çeşitli konferanslar, münazara gibi sosyal-kültürel etkinlikler yapılmaktadır.

Günümüzde ceza infaz kurumları; birer okul, eğitim ve iyileştirme, topluma kazandırmak adına çalışmaktadır ve eğitim-öğretim faaliyetleri uluslararası anlamda standartlara uygun şekilde gerçekleştirilmektedir. Okuma-yazma, açık öğretim ile ortaokul, lise ve üniversite veya örgün olarak üniversite eğitimleri, kütüphane ve kurslar, sportif faaliyetler ile iş yurdu atölyelerinde meslek sahibi etmek, kişisel anlamda gelişimin

Erkek Hükümlülerde Çocukluk Çağı Travmaları

sağlanması adına pek çok faaliyetin yapılması için gereken şartlar sağlanmaktadır. Ceza infaz kurumlarında; Yetişkinler 1'nci ve 2'inci Kademe Okur Yazarlık Kursları, Yaygın Öğretim Kurumları Çalışmaları, Örgün Öğretim Kurumları Çalışmaları, Uzaktan Eğitim Çalışmaları, Dini Gelişim ve Manevi Rehberlik Çalışmaları, Kütüphane Faaliyetleri, Mesleki ve Teknik Eğitim Çalışmaları, Sosyal, Kültürel ve Sportif Faaliyetlerine yönelik çalışmalar yürütülmektedir.

3. GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada ceza infaz kurumunda bulunan kasten öldürme ve cinsel suçlardan hükümlü olarak bulunan yetişkin erkeklerin çocukluk çağı travmaları ile dissosiyatif yaşantıları ve travma sonrası büyüme durumlarının incelenmesi amaçlanmaktadır. Çalışmamızda; çocukluk çağı travmaları, dissosiyatif yaşantılar, travma sonrası büyüme, sosyo-demografik değişkenler inceleneceği için; iki ya da daha fazla sayıda değişken arasında değişim varlığı ve var olan bu değişimin farklılaşma derecesini belirlemeyi sağlayan, karşılaştırmalı ilişkisel tarama modeli uygulanmıştır. İki veya daha çok değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma desenlerinin tümü “*ilişkisel tarama modelleri*” olarak tanımlanmaktadır. Bu araştırma, korelasyon türü ilişki ve karşılaştırma yolu ile elde edilen ilişkisel tarama modeline uygun olarak düzenlenmiştir. Korelasyon türü ilişki aranan araştırmalarda, değişkenlerin birlikte değişip değişmediği, birlikte bir değişme varsa bunun nasıl olduğu öğrenilmeye çalışılmaktadır. Karşılıklı ilişkisel tarama ise gerçek bir neden-sonuç ilişkisi vermeyen, ancak o yönde bazı ipuçları vererek, bir değişkendeki durumun bilinmesi halinde diğerinin kestirilebilmesinde yararlı sonuçlar sağlayan bir araştırma düzenidir. Modelde, en olası çözümünden başlayarak ilişkilerin sınanması yani karşılaştırma yolu ile belli bir sonucun oluşma nedenleri “*tek*”e indirgenmeye çalışılır (Karasar, 2005).

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini; İstanbul ili Silivri ilçesi Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü’ne bağlı L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumları’nda bulunan cinsel suçlar ve kasten öldürme suçlarından hükümlü olarak bulunan yetişkin erkek bireyler oluşturmaktadır.

Covid-19 pandemi tedbirleri kapsamındaki izinler ve tahliye süreçleri sebebiyle araştırma evrenini oluşturan hükümlü sayısı sürekli olarak değişkenlik göstermektedir. Bu durumla birlikte evrene ait öngörülen, cinsel ve kasten öldürme suçlarından hükümlü olarak bulunan, yetişkin erkek hükümlü sayısı 3500'dür. Bu yüksek lisans tez çalışmasının örneklemini ise, amaçlı örnekleme yöntemiyle belirlenen, 01.07.2021-01.10.2021 tarih aralığında İstanbul ili Silivri ilçesi Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'ne bağlı L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumları içerisinde Silivri 1 No'lu ve Silivri 3 No'lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumları'nda cinsel suçtan: 259 hükümlü (Türk Ceza Kanunu 102, 103, 104 ve 105. Maddeler) ve kasten öldürme suçundan: 241 hükümlü (Türk Ceza Kanunu 81, 82, 83 ve 84. Maddeler) cezaevinde bulunan 18 yaşından büyük 500 erkek hükümlü oluşturmaktadır. Amaçlı örnekleme yöntemi; örnekleme dahil olacak kişilerin, araştırmacı tarafından derinlemesine araştırma yapılabilmesi için çalışmanın amacı kapsamında seçilmesidir (Ural ve Kılıç, 2006). Çalışmaya katılanlara bilgilendirilmiş onam formu (Ek 8.1) yazılı olarak imzalatılmıştır. Çalışmamız kapsamında cinsel ve kasten öldürme suçundan hükümlü 605 kişiden veri toplanmış olup, hükümlülerin araştırmaya katılmayı reddetmeleri, ölçeklerin hatalı doldurulması ve soruların eksik bırakılması sebebiyle 105 (%21) hükümlü araştırmamıza dahil edilmemiştir. Toplam popülasyon içerisinde, 259 kişi cinsel suçtan cezaevinde hükümlü olarak bulunan erkekleri ve 241 kişi ise kasten öldürme suçundan hüküm giyen erkekleri kapsamaktadır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Çalışmamızda katılımcılardan veri toplamak amacıyla; Kişisel Bilgi Formu, Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği, Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği ve Travma Sonrası Büyüme Envanteri kullanılmıştır.

3.3.1. Bilgilendirilmiş Onam Formu

Katılımcıların gönüllülük esasına dayalı olarak, ölçek sorularına verecekleri cevapların onaylarını alabilmek amacıyla bilgilendirilmiş onam formu verilmiştir. Çalışmaya katılan tüm katılımcıların bilgilendirilmiş onamları alınmıştır (Ek 8.1.).

3.3.2. Kişisel Bilgi Formu

Katılımcıların bazı demografik bilgilerini öğrenebilmek için M.C.K.Ş. ve E.Ö. tarafından hazırlanan bu form, 38 sorudan oluşmaktadır. Yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, maddi durum, medeni durum, aile yapılarına yönelik bilgiler, infaz süreçlerine ilişkin bilgiler, psikiyatrik durumları ve alkol madde kötüye kullanımına yönelik bilgiler, suçları hakkında bazı bilgilerin anonim olarak sorgulandığı bir anket formudur (Ek8.2).

3.3.3. Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği (CTQ-28)

Çocukluk ve ergenlik dönemindeki travmatik durumların anlaşılması için Bernstein ve arkadaşları (1994) tarafından beşli likert olarak 70 maddeden oluşturulmuştur. Geliştirildiği zamandan bir yıl sonra 54 maddeye dönüştürülen ölçek, kendi içinde beş bölüme ayrılmıştır. Yapılan güvenirlik çalışmasında ölçeğin Cronbach alpha katsayıları .79-.94 olarak bulunmuştur. Şar, Öztürk ve İkikardeş 2012 yılında ölçeğin Türkiye’de kullanılabilmesi için geçerlilik ve güvenirlik çalışması yapılmıştır. Ölçek güncel haliyle 28 soru ve fiziksel istismarı, duygusal istismarı, cinsel istismarı, fiziksel ihmali ve duygusal ihmali içeren 5 alt ölçekten oluşmaktadır. Travmayı küçümsemeye yönelik 3 adet minimizasyon maddesi ölçek içerisinde yer almaktadır. Elde edilen puanların yüksek olması, çocukluk çağı travmalarının olması sıklığını ifade etmektedir. Ölçeğin alt puanları 5-25, toplam puan ise 25-125 arasındadır (Şar, Öztürk ve İkikardeş, 2012). Bu çalışmada ölçeğin iç tutarlılık katsayısı için

bakılan Cronbach alfa değeri CTQ total .83; duygusal istismar .83, fiziksel istismar .92, cinsel istismar .93, fiziksel ihmal .67 duygusal ihmal .84 olarak saptanmıştır. (Ek 8.3).

3.3.4. Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği (DES)

Dissosiyatif yaşantıları belirlemeye yönelik ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışması Yargıç, Tutkun ve Şar tarafından 1995 yılında yapılmıştır. 28 soruluk 10'lu likert tipi olan ölçek, öz bildirim tipi bir ölçektir. Ölçeğin iç tutarlılığı (Cronbach alfa 0.97), Gutman yarım test $r=0.95$ ve test tekrar test korelasyonu ise $r=0.77$ ile yüksek değerlere sahiptir (Şar, Kundakçı & Kızıltan, 1997). Bu çalışmada ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .97 olarak bulunmuştur. (Ek 8.4).

3.3.5. Travma Sonrası Büyüme Envanteri

Tedeschi ve Calhoun'un 1996 yılında geliştirdiği Travma Sonrası Büyüme Envanteri zor olayların faydalarını algılayacak şekilde deneyimleme eğilimini ölçmektedir ve beşli likert tipi olan ölçek, 21 maddeden oluşmaktadır. Kağan ve diğerleri (2012) tarafından yapılan ölçeğin Türkçeye uyarlama çalışması, 723 gönüllü katılımcı ile yapılmış ve ölçme aracı 3 faktörlü bir yapı göstermiştir: Benlik Algısında Değişim, Yaşam Felsefesinde Değişim ve İlişkilerde Değişim. Travma Sonrası Büyüme Envanteri Türk katılımcılar için kullanılabilir geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu belirtilmiştir (Kağan ve diğerleri, 2012). Bu ölçeğin iç tutarlılık katsayısı; benlik algısında değişim için $\alpha=0.88$, başkalarıyla ilişkilerde değişim için $\alpha=0.77$ ve yaşam felsefesinde değişim için $\alpha=0.78$ olarak bulunmuştur (Ek 8.5).

4. BULGULAR

Araştırmadan elde edilen bulgular; istatistiksel analizleri için SPSS (Sosyal Bilimler için İstatistik Paket Programı) 25.0 programı ile incelenmiştir. Veriler değerlendirilirken; nitel değişkenler sayı ve oran, nicel değişkenler ortalama ve standart sapma ile tanımlanmıştır. Nicel değişkenlerin normal dağılıp dağılmadığı Shapiro Wilk Analizi ile kontrol edilmiş; hepsinin normal dağılım göstermediği saptanmıştır ($p>0,05$). Bu nedenle non-parametrik yöntemler kullanılmıştır. Ortalamaların karşılaştırılmasında Mann-Whitney U Test, oranların karşılaştırılmasında Pearson Ki-Kare Analizi, değişkenler arasındaki ilişkiyi saptamak için ise Spearman Korelasyon Analizi ve Lojistik Regresyon, Standart Çoklu Regresyon uygulanmıştır.

Tablo V. Hükümlülerin Sosyo-Demografik Özellikleri

Değişken		Min-Mak	Medyan	Ort.±Ss/N-%	
Yaş		19,0 - 86,0	38,0	38,8 ± 11,5	
Medeni Durum	Evli			184	36,8%
	Bekar			220	44,0%
	Boşanmış			80	16,0%
	Eşi Vefat Etmiş (Dul)			16	3,2%
Çocuğunuz Var Mı?	Evet			268	53,6%
	Hayır			232	46,4%
Eğitim Durumu	Okur-Yazar			31	6,2%
	İlkokul			158	31,6%
	Ortaokul			141	28,2%
	Lise			130	26,0%
	Üniversite ve Üstü			40	8,0%
Hayatlarının Büyük Kısmını Geçirdikleri Yerleşim Birimi	Köy-Kasaba			34	6,8%
	İlçe			49	9,8%
	Şehir			56	11,2%
	Büyükşehir			361	72,2%
Toplam				500	100%

N: Örneklem Büyüklüğü Ss:Standart sapma Ort:Ortalama Değer Min: Minimum Değer Mak: Maksimum Değer

Tablo V'e bakıldığında çalışmamıza katılan hükümlülerin; %36,8'inin evli olduğu, %44,0'ının bekar olduğu, %16'sının boşanmış olduğu, %3,2'sinin eşinin vefat ettiği bulgularına ulaşılmıştır. Katılımcı hükümlüler eğitim durumları açısından incelendiğinde; %6,2'sinin okur-yazar olduğu herhangi bir okula gitmedikleri, %31,6'sının ilkokul mezunu olduğu, %28,2'sinin ortaöğrenim mezunu olduğu ve %8'inin üniversite ve üzeri eğitim durumu oldukları anlaşılmaktadır. Hükümlülerin %72,2'sinin hayatının büyük kısmını geçirdiği yerleşim yerinin büyükşehir olduğunu, %6,8'i köy-kasaba olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo VI. Hükümlülerin Cezaevi ve Öncesindeki Süreçlerine Dair Betimleyici Bilgiler

		Min-Mak	Medyan	Ort.±Ss/N-%
Ne Kadar Süredir Cezaevinde Bulunuyorsunuz?		0,1 - 25,0	5,0	5,4 ± 3,7
İlk Hüküm Giydiğinizde Kaç Yaşındaydınız?		13,0 - 83,0	27,0	29,7 ± 11,7
Cezaevine Girmeden	Düzenli Bir İşim Vardı			410 82,0%
Önce Çalışma	Çalışmıyordum			51 10,2%
Durumu	Ara Sıra Günlük İşlerde Çalışırdım			39 7,8%
Cezaevine Girmeden	Yok			48 9,6%
Önce Aylık Gelir	2325-5000 TL			162 32,4%
Durumu	5001-8000 TL			79 15,8%
	≥ 8001 TL			55 11,0%
Cezaevine Girmeden	Aile			433 86,6%
Önce Yaşadıkları	Tek Başına			45 9,0%
Kişiler	Arkadaşlar			13 2,6%
	Diğer			9 1,8%
Aile veya Arkadaşlar	Evet			221 44,2%
Arasında Suç İşleyen	Hayır			279 55,8%
Kişilerin Olup				
Olmama Durumu				
Toplam				500 100%

N: Örneklem Büyüklüğü Ss:Standart sapma Ort:Ortalama Değer Min: Minimum Değer Mak: Maksimum Değer

Tablo VI'ya bakıldığında hükümlülerin; %82'sinin cezaevine girmeden önce düzenli bir işi olduğu ve %31,2'sinin 2324 TL altında geliri olduğu, %32,4'ünün 2325-5000 TL geliri olduğu, %11'inin 8000 TL üzerinde geliri olduğu anlaşılmıştır. Tabloda katılımcıların gelir durumunu tespit edebilmek için belirtilen gelir aralığı, Kişisel Bilgi Formunun hazırlandığı tarihteki asgari ücret oranı kriter alınarak belirlenmiştir. Hükümlülerin % 86,6'sının cezaevine

girmeden önce ailesiyle birlikte yaşayarak yaşamını sürdürdüğü anlaşılmıştır. Hükümlülerin ortalama 5.4 ± 3.7 yıl ortalama cezaevinde bulundukları, ilk hüküm giydikleri yaşı ortalama 29.7 ± 11.7 olduğu görülmüştür. Hükümlülerin %44,2'sinin aile veya arkadaşları arasında suç işleyen kişiler olduğunu belirttikleri görülmüştür.

Tablo VII. Hükümlülerin Alkol-Madde Kullanım Bilgilerine Yönelik Bilgiler

		N	%
Sigara Kullanma Durumu	Hayır	105	21,0%
	Evet	336	67,2%
	Bırakmış	59	11,8%
Cezaevine Girmeden Önce Sigara Alkol-Madde Kullanım Durumu	Evet	265	53,0%
	Hayır	235	47,0%
Cezaevine Girmeden önce Sigara-Alkol Madde Kullanımı Oranları	Alkol	87	32,8%
	Kenevir	30	11,3%
	Opiyatlar	11	4,2%
	Uyarıcılar	7	2,6%
	Sigara	159	60,0%
	En Az İki Farklı		
	Türde Madde	32	12,1%
	Kullanımı		
Aile veya Arkadaşlar İçerisinde Sigara Alkol-Madde Gibi Bağımlılık Yapan Maddeler Kullanan Kişilerin Varlığı	Evet	307	61,4%
	Hayır	193	38,6%
Toplam		500	100

Tablo VII'ye bakıldığında çalışmaya katılan hükümlülerin %53,0'ının cezaevi süreci öncesi sigara, alkol, madde kullanımı olduğu anlaşılmaktadır. Hükümlülerin %32,8 alkol kullanımı olduğunu, %11,3'ü sadece kenevir kullandığını, %60'ının sigara kullanımı olduğu, %12,1'inin en az iki farklı türde madde kullanımı olduğu anlaşılmıştır. Hükümlülerin aile ve arkadaşları arasında bağımlılık yapıcı madde kullanım oranının %61,4 olduğu anlaşılmıştır.

Tablo VIII. Hükümlülerin Psikiyatrik Durumlarına Yönelik Bilgiler

		N	%
Psikiyatrik Tanı Alma Durumu	Evet	85	17,0%
	Hayır	415	83,0%
Alınan Psikiyatrik Tanı Türleri	Kişilik Bozuklukları	44	51,7%
	Psikotik Bozukluklar	6	7,1%
	Bağımlılıkla İlgili Bozukluk	8	9,4%
	Duygudurum Bozuklukları	10	11,8%
	Kaygı Bozukluğu	9	10,6%
	DEHB	2	2,4%
<i>Psikiyatrik Veya Psikolojik Bir Tedavi Görme Durumu</i>			
	Evet	77	15,4%
	Hayır	423	84,6%
<i>Ailede Psikiyatrik Rahatsızlığı Olan Kişi Varlığı</i>			
	Evet	54	10,8%
	Hayır	446	89,2%
	Toplam	500	100%

Tablo VIII'e bakıldığında çalışmaya katılan hükümlülerin %17,0'ının daha önce psikiyatrik tanı almış olduğu, tanı alan ve aldığı tanıyı belirten hükümlülerin %51,8'inin bir kişilik bozukluğu tanısı, %7,1'inin psikotik bozukluklara yönelik bir tanı, %11,8'inin duygudurum bozukluğu tanısı ve %9,4'ünün bağımlılık ile ilgili bir tanı aldığı anlaşılmıştır. Hükümlülerin %15,4'ünün daha önce psikiyatrik veya psikolojik tedavi gördüğünü belirttikleri anlaşılmaktadır. Hükümlülerin %10,8'inin ailesinde psikiyatrik tanı alan kişi olduğunu belirttikleri görülmüştür.

Tablo IX. Hükümlülerin Aile Yapılarına Yönelik Bilgiler

		N	%
İçinde Büyüdüğünüz Aile Türü Nedir?	Çekirdek Aile	224	44,8%
	Geniş Aile	268	53,6%
	Yetiştirme Yurdu vb.	8	1,6%
Kardeş/Kardeşleriniz Var Mı?	Evet	468	93,6%
	Hayır	32	6,4%
Üvey Kardeş/Kardeşleriniz Var Mı?	Evet	88	17,6%
	Hayır	412	82,4%
Anne, Babanız Hakkında	Anne, Baba Sağ Ve Birlikte	226	45,2%

	Anne Vefat Etmiş	40	8,0%
	Baba Vefat Etmiş	94	18,8%
	Anne-Baba Vefat Etmiş	82	16,4%
	Anne-Baba Boşanmış	45	9,0%
	Anne Üvey	8	1,6%
	Baba Üvey	4	0,8%
	Anne-Baba Üvey	1	0,2%
	Okur-Yazar Değil	143	28,6%
	Sadece Okur-Yazar	74	14,8%
Anne Eğitim Durumu	İlkokul	190	38,0%
	Ortaokul	50	10,0%
	Lise	36	7,2%
	Üniversite	7	1,4%
	Okur-Yazar Değil	64	12,8%
	Sadece Okur-Yazar	104	20,8%
Baba Eğitim Durumu	İlkokul	198	39,6%
	Ortaokul	71	14,2%
	Lise	52	10,4%
	Üniversite	11	2,2%
Toplam		500	100%

Tablo IX'a bakıldığında hükümlülerin; %53,6'sının geniş ailede büyüdüğü, %93,6'sının kardeş sahibi olduğu, %17,6'sının üvey kardeşi olduğu, %28,6'sının annesinin okur-yazar olmadığı, %38,0'ının annesinin ilkokul mezunu olduğu, %12,8'inin babasının okur-yazar olmadığı %39,6'sının babasının ilkokul mezunu olduğu bulgusu ortaya çıkmıştır. Hükümlülerin %45,2'sinin anne babasının sağ ve birlikte olduğu, %16,4'ünün hem anne hem babasının vefat etmiş olduğu, %9,0'ının anne babasının boşanmış olduğu anlaşılmıştır.

Tablo X. Hükümlülerin Aile İçi İletişim ve İlişkilerini Sürdürme Durumlarına Yönelik Bilgiler

		N	%
	İyi	350	70,0%
Aile İçerisinde Anne Babanın Birbirleriyle	Orta	88	17,6%
İlişkisi Nasıldır?	Kötü	26	5,2%
	Görüşmüyorlar	36	7,2%
Aile İçerisinde Anne Baba Arasında Fiziksel	Evet	112	22,4%

Şiddet Var Mıydı?	Hayır	388	77,6%
	Aşırı Koruyucu	273	54,6%
	Destekleyici	146	29,2%
Annenizin Size Karşı Tutumu	Otoriter	46	9,2%
	Tutarsız	16	3,2%
	İlgisiz	19	3,8%
	Aşırı Koruyucu	128	25,6%
Babanızın Size Karşı Tutumu	Destekleyici	176	35,2%
	Otoriter	120	24,0%
	Tutarsız	29	5,8%
	İlgisiz	47	9,4%
Anne, Baba, Kardeş Ve Diğer Aile Üyeleriyle İletişim Durumu	Çok İyi	279	55,8%
	İyi	180	36,0%
	Kötü	13	2,6%
	Görüşmüyorum	28	5,6%
<i>Aile ya da yakınlar ile düzenli telefon görüşmeleri yapıyor musunuz?</i>			
Evet		434	86,8%
Hayır		66	13,2%
	Ayda Birden Fazla	181	36,2%
Aile ya Da Yakınlar Ne Sıklıkta Ziyarete Gelmektedir?	Ayda Bir	147	29,4%
	Ayda Birden Az	96	19,2%
	Hiç Gelmiyor	76	15,2%
<i>Aile Ya Da Yakınlar Tarafından Maddi Destek Sağlanıyor Mu?</i>			
Evet		434	86,8%
Hayır		66	13,2%
Toplam		500	100%

Tablo X incelendiğinde; hükümlülerin %70'inin anne ve babasının aile içerisindeki iletişimini iyi olarak, %17,6'sının orta olarak tanımladığı görülmüştür. Hükümlülerin %22,4'ünün aile içerisinde anne babası arasında fiziksel şiddet olduğunu belirttiği anlaşılmaktadır. Hükümlülerin %54,6'sı annelerinin kendilerine karşı aşırı koruyucu bir tutumda olduğunu, %29,2'si destekleyici bir tutumda olduğunu, %9,2'si otoriter bir tutum, %3,2'si tutarsız ve %3,8'i ilgisiz bir tutum sergilediğini belirtmiştir. Hükümlüler babalarının

kendilerine yönelik tutumlarını değerlendirdiğinde; %35,2'si destekleyici tutum, %25,6'sı aşırı koruyucu tutum, %24,0'ı otoriter tutum, %9,4'ü ilgisiz tutum ve %5,8'i tutarsız bir tutum sergilediğini belirtmiştir. Hükümlülerin %55,8'i cezaevi sürecinde ailesiyle iletişiminin iyi bir şekilde devam ettiğini, %86,8'inin ailesi ile düzenli telefon görüşmeleri yaptığı, %15,2'sinin hiç ziyaretine gelinmediğini, %19,2'sinin ayda birden az olacak şekilde ziyaretine gelindiğini, %29,4'ünün ayda bir ziyaretine gelindiği, %36,2'sinin ayda birden fazla ziyaretine gelindiğini belirttikleri görülmüştür.

Tablo XI. Hükümlülerin İnfaz Sürecindeki Faaliyetlerine Yönelik Bilgiler

		N	%
Cezaevinde Sıklıkla Yaptıkları Faaliyet	Uyumak	30	6,0%
	Sohbet Etmek	66	13,2%
	Spor Yapmak	91	18,2%
	Televizyon İzlemek/Radyo Dinlemek	94	18,8%
	Koşuş İşleri (Temizlik vb.)	25	5,0%
	Boncuk İş, Maket Gibi Uğraşlar	42	8,4%
	Eğitim ile İlgilenmek	62	12,4%
	İş Atölyelerinde Çalışmak	90	18,0%

Tablo XI'e bakıldığında; çalışmamıza katılan hükümlülerin %18.8'inin Cezaevinde gün içerisindeki vakitlerinin büyük kısmını Televizyon ve Radyo gibi medya araçları ile, %18.2'sinin Spor yaparak, %18.0'nın İş atölyelerinde çalışarak %13.2'sinin arkadaşlarıyla sohbet ederek, %12,4'ünün eğitim ile ilgili faaliyetlerde bulunarak vakitlerini geçirdiklerini belirttikleri anlaşılmıştır.

Tablo XII. Hükümlülerin İşledikleri Suça Yönelik Bilgiler

		N	%
Suç Kime Karşı İşlendi?	Kadın	274	54,8%
	Erkek	226	45,2%
	Çocuk	167	33,4%
	Yetişkin	333	66,6%
	Tanıdık	309	61,8%
	Tanıdık Değil	191	38,2%
Suç Hakkındaki Düşünceleri	Pişmanım	275	55,0%
	Pişman Değilim	24	4,8%

	Suçsuzum	200	40,0%
Toplam		500	100%

Tablo XII incelendiğinde; çalışmamıza katılan Cinsel Suç ve Kasten Öldürme suçlarından hükümlü kişilerin işledikleri suç kime yönelik gerçekleştirdiklerinin değerlendirildiği ve hükümlülerin %54.8'inin işlenen suç cinsiyet olarak kadına yönelik gerçekleştiğini ve %45.2'si erkeğe yönelik işlendiği anlaşılmaktadır. Hükümlülerin %33.4'ü suç işlediği kişinin çocuk olduğunu ve %66.6'sı suç işlediği kişinin yetişkin olduğunu belirttiği görülmüştür. Hükümlülerin %61.8'i suçun işlendiği kişinin tanıdık olduğunu ve %38.2'si suçun işlendiği kişinin tanıdık olmadığını belirttiği anlaşılmıştır.

4.1. Cinsel ve Kasten Öldürme Hükümlülerinin Sosyo-Demografik Durumları ve Çalışmanın Temel Değişkenleri Açısından Karşılaştırılması

Tablo XIII. Hükümlülerin Sosyo-Demografik Özelliklerinin Karşılaştırılması

Değişkenler		Cinsel Suç Hükümlüleri		Kasten Öldürme Hükümlüleri		P
		Ort.±Ss/N-%	Medyan	Ort.±Ss/N-%	Medyan	
Yaş		38,5 ± 12,7	36,0	39,1 ± 10,1	39,0	0,153 ^m
Medeni Durum						
Evli		88	34,0%	96	39,8%	0,187 ^{x²}
Bekar		117	45,2%	103	42,7%	
Boşanmış		48	18,5%	32	13,3%	
Eşi Vefat Etmiş		6	2,3%	10	4,1%	
Çocuğunuz Var mı?	Evet	135	52,1%	133	55,2%	0,493 ^{x²}
	Hayır	124	47,9%	108	44,8%	
Eğitim Durumu						
Okur-Yazar		17	6,6%	14	5,8%	0,409 ^{x²}
İlkokul		82	31,7%	76	31,5%	
Ortaokul		70	27,0%	71	29,5%	
Lise		74	28,6%	56	23,2%	
Üniversite ve Üstü		16	6,2%	24	10,0%	
Hayatlarının Büyük Kısmını Geçirdikleri Yerleşim Birimi						

Köy-Kasaba	23	8,9%	11	4,6%	0,002 ^{X²}
İlçe	36	13,9%	13	5,4%	
Şehir	26	10,0%	30	12,4%	
Büyükşehir	174	67,2%	187	77,6%	

^m Mann-whitney u test / ^{X²} Ki-kare test(Fischer test)

Tablo XIII incelendiğinde; Cinsel suç ve kasten öldürme suçu hükümlüleri arasında katılımcıların yaşları anlamlı ($p > 0.05$) farklılık göstermemiştir. Cinsel suç ve kasten öldürme suçu hükümlüleri arasında katılımcıların medeni durum dağılımı anlamlı ($p > 0.05$) farklılık göstermemiştir Cinsel suç ve kasten öldürme suçu hükümlüleri arasında katılımcıların çocuk sayısı anlamlı ($p > 0.05$) farklılık göstermemiştir Cinsel suç ve kasten öldürme suçu hükümlüleri arasında katılımcıların durumu anlamlı ($p > 0.05$) farklılık göstermemiştir. Kastens öldürme suç grubu ve cinsel suç grubu hükümlüleri arasında şehir-büyükşehirde yaşama durumlarında istatistiksel açıdan anlamlı ($p < 0.05$) olarak fark bulunmuştur.

Tablo XIV. Hükümlülerin Cezaevindeki ve Suç Öncesindeki Süreçlerine Dair Betimleyici Bilgilerin Karşılaştırılması

	Cinsel Suç Hükümlüleri		Kasten Öldürme Suç Hükümlüleri		P
	Ort.±Ss/N-%	Medyan	Ort.±Ss/N-%	Medya n	
Cezaevinde Bulunma Süresi	5,3 ±3,2	5,0	5,6 ±4,2	5,0	1,000 ^m
İlk Hüküm Yaşı	30,2 ±12,7	26,0	29,3 ±10,6	27,0	0,971 ^m
<i>Cezaevine Girmeden Önce Çalışma Durumu Nasıldı?</i>					
Düzenli Bir İşim Vardı	213	82,2%	197	81,7%	0,672 ^{X²}
Çalışmıyordum	24	9,3%	27	11,2%	
Ara Sıra Günlük İşlerde Çalışırdım	22	8,5%	17	7,1%	
<i>Cezaevine Girmeden Önce Aylık Gelir Ne Kadardı?</i>					
Yok	19	7,3%	29	12,0%	0,010 ^{X²}
≤ 2324 TL	95	36,7%	61	25,3%	
2325-5000 TL	84	32,4%	78	32,4%	
5001-8000 TL	41	15,8%	38	15,8%	

≥ 8001 TL		20	7,7%	35	14,5%	0,603 ^{X²}
Cezaevine	Aile	228	88,0%	205	85,1%	
Girmeden	Tek Başına	19	7,3%	26	10,8%	
Önce	Arkadaşlar	7	2,7%	6	2,5%	
Kimlerle	Diğer	5	1,9%	4	1,7%	
Yaşanıyordu?						
Aile Veya Arkadaşlar Arasında Suç İşleyen Var Mı?						
Evet		95	36,7%	126	52,3%	0,000 ^{X²}
Hayır		164	63,3%	115	47,7%	

Tablo XIV incelendiğinde; cinsel suç ve kasten öldürme suçu hükümlüleri arasında katılımcıların cezaevinde bulunma süresi anlamlı ($p > 0.05$) farklılık göstermemiştir. Cinsel suç ve kasten öldürme suçu hükümlüleri arasında katılımcıların ilk hüküm yaşı anlamlı ($p > 0.05$) farklılık göstermemiştir. Cinsel suç ve kasten öldürme suçu hükümlüleri arasında katılımcıların cezaevine girmeden önce çalışma durumu anlamlı ($p > 0.05$) farklılık göstermemiştir. Kasten öldürme ve cinsel suç grubu hükümlülerinin cezaevine girmeden önceki gelir düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı ($p < 0.05$) olarak fark bulunmuştur. Cinsel suç ve kasten öldürme suçu hükümlüleri arasında katılımcıların cezaevine girmeden önce yaşadığı kişilerin dağılımı anlamlı ($p > 0.05$) farklılık göstermemiştir. Kasten Öldürme ve cinsel suç grubu hükümlülerinin aile veya arkadaşlarında suç işleme oranında istatistiksel açıdan anlamlı ($p < 0.05$) olarak fark bulunmuştur.

Tablo XV. Hükümlülerin Alkol-Madde Kullanım Durumlarının Karşılaştırılması

		Cinsel Suç Hükümlüleri		Kasten Öldürme Hükümlüleri		p
		N	%	N	%	
Sigara Kullanıyor Musunuz?	Hayır	62	23,9%	43	17,8%	0,076 ^{X²}
	Evet	173	66,8%	163	67,6%	
	Bırakmış	24	9,3%	35	14,5%	
Cezaevine Girmeden Önce Sigara Alkol-Madde Bağımlılığınız Var Mıydı?	Evet	132	51,0%	133	55,2%	0,345 ^{X²}
	Hayır	127	49,0%	108	44,8%	
Hangi Madde/Maddeleri Kullanıyordunuz?						

Alkol Bağımlılığı		42	31,8%	45	33,8%	0,793	X ²
Kenevir		14	10,6%	16	12,0%	0,748	X ²
Opiyatlar		8	6,1%	3	2,3%	0,114	X ²
Uyarıcılar		4	3,0%	3	2,3%	0,679	X ²
Sigara Bağımlılığı		81	61,4%	78	58,6%	0,540	X ²
En Az İki Türde Madde Kullanımı		12	9,1%	20	15,0%	0,150	X ²
Ailenizde Veya Arkadaşlarınızda	Evet	157	60,6%	150	62,2%	0,710	X ²
Sigara Alkol-Madde Kullanımı	Hayır	102	39,4%	91	37,8%		

X² Ki-kare test(Fischer test)

Tablo XV incelendiğinde; cinsel suç ve kasten öldürme suçu hükümlüleri arasında katılımcıların sigara kullanım oranı anlamlı ($p > 0.05$) farklılık göstermemiştir. Cinsel suç ve kasten öldürme suçu hükümlüleri arasında katılımcıların cezaevine girmeden önce alkol, sigara kullanım oranı anlamlı ($p > 0.05$) farklılık göstermemiştir. Cinsel suç ve kasten öldürme suçu hükümlüleri arasında katılımcıların arasında kullanılan madde dağılımı anlamlı ($p > 0.05$) farklılık göstermemiştir. Cinsel suç ve kasten öldürme suçu hükümlüleri arasında katılımcıların arasında aile veya arkadaşlarında sigara-alkol-madde kullanım oranı anlamlı ($p > 0.05$) farklılık göstermemiştir.

Tablo XVI. Hükümlülerin Psikiyatrik Tanı Durumlarının Karşılaştırılması

		Cinsel Suç Hükümlüleri		Kasten Öldürme Hükümlüleri		p	
		N	%	N	%		
Daha Önce Psikiyatrik Bir Tanı Almış Mıydınız?	Evet	38	14,7%	47	19,5%	0,151	X ²
	Hayır	221	85,3%	194	80,5%		
<i>Psikiyatrik Tanı</i>							
Kişilik Bozuklukları		19	50,0%	25	53,2%	0,859	X ²
Psikotik Bozukluklar		3	7,9%	3	6,4%	0,691	X ²
Bağımlılıkla İlgili Bozukluk		2	5,3%	6	12,8%	0,296	X ²
Duygudurum Bozuklukları		5	13,2%	5	10,6%	0,598	X ²
Kaygı Bozukluğu		4	10,5%	5	10,6%	0,890	X ²
DEHB		0	0,0%	2	4,3%	0,505	X ²
Daha Önce Psikiyatrik Veya Psikolojik Bir Tedavi Görmüş Müydünüz?	Evet	42	16,2%	35	14,5%	0,600	X ²
	Hayır	217	83,8%	206	85,5%		
Ailenizde Psikiyatrik Rahatsızlığı Olan Var	Evet	21	8,1%	33	13,7%	0,044	X ²
	Hayır	238	91,9%	208	86,3%		

Mı?

^{x2} Ki-kare test(Fischer test)

Tablo XVI incelendiğinde; Cinsel suç ve kasten öldürme suçu hükümlüleri arasında katılımcıların daha önceden psikiyatrik tanı alma oranı anlamlı ($p > 0.05$) farklılık göstermemiştir. Cinsel suç ve kasten öldürme suçu hükümlüleri arasında katılımcıların psikiyatrik tanı dağılımı anlamlı ($p > 0.05$) farklılık göstermemiştir. Cinsel suç ve kasten öldürme suçu hükümlüleri arasında katılımcıların daha önceden psikiyatrik tedavi görme oranı anlamlı ($p > 0.05$) farklılık göstermemiştir. Kasten öldürme ve cinsel suç grubu hükümlüleri arasında ailede psikiyatrik rahatsızlık görülme oranında istatistiksel açıdan anlamlı ($p < 0.05$) olarak fark vardır.

Tablo XVII. Hükümlülerin Aile Yapılarına Yönelik Bilgilerin Karşılaştırılması

		Cinsel Suç Hükümlüleri		Kasten Öldürme Hükümlüleri		P
		N	%	N	%	
İçinde Büyüdüğünüz Aile Türü Nedir?	Çekirdek Aile	118	45,6%	106	44,0%	0,758 x ²
	Geniş Aile	136	52,5%	132	54,8%	
	Yetiştirme Yurdu vb.	5	1,9%	3	1,2%	
Kardeş/Kardeşleriniz Var Mı?	Evet	238	91,9%	230	95,4%	0,106 x ²
	Hayır	21	8,1%	11	4,6%	
Üvey Kardeş/Kardeşleriniz Var Mı?	Evet	47	18,1%	41	17,0%	0,739 x ²
	Hayır	212	81,9%	200	83,0%	
<i>Anne, Babanız Hakkında</i>						
Anne, Baba Sağ Ve Birlikte		127	49,0%	99	41,1%	0,074 x ²
Anne Vefat Etmiş		15	5,8%	25	10,4%	
Baba Vefat Etmiş		40	15,4%	54	22,4%	
Anne-Baba Vefat Etmiş		44	17,0%	38	15,8%	
Anne-Baba Boşanmış		25	9,7%	20	8,3%	
Anne Üvey		3	1,2%	5	2,1%	
Baba Üvey		4	1,5%	0	0,0%	
Anne-Baba Üvey		1	0,4%	0	0,0%	
Anne Eğitim Durumu	Okur-Yazar Değil	68	26,3%	75	31,1%	0,023 x ²
	Sadece Okur-	37	14,3%	37	15,4%	
	Yazar	91	35,1%	99	41,1%	
	İlkokul	34	13,1%	16	6,6%	
Ortaokul						

Baba Eğitim Durumu	Lise	23	8,9%	13	5,4%	0,726 ^{X²}
	Üniversite	6	2,3%	1	0,4%	
	Okur-Yazar Değil	33	12,7%	31	12,9%	
	Sadece Okur-Yazar	53	20,5%	51	21,2%	
	İlkokul	96	37,1%	102	42,3%	
	Ortaokul	40	15,4%	31	12,9%	
	Lise	30	11,6%	22	9,1%	
	Üniversite	7	2,7%	4	1,7%	

X² Ki-kare test(Fischer test)

Tablo XVII incelendiğinde; Cinsel suç ve kasten öldürme suçu hükümlüleri arasında katılımcıların içinde büyüdüğü aile dağılımı anlamlı ($p > 0.05$) farklılık göstermemiştir. Cinsel suç ve kasten öldürme suçu hükümlüleri arasında katılımcıların kardeş ya da kardeşlerinin olma oranı anlamlı ($p > 0.05$) farklılık göstermemiştir. Cinsel suç ve kasten öldürme suçu hükümlüleri arasında katılımcıların üvey kardeşin olup olmaması oranı anlamlı ($p > 0.05$) farklılık göstermemiştir. Cinsel suç ve kasten öldürme suçu hükümlüleri arasında katılımcıların anne babanın durumu anlamlı ($p > 0.05$) farklılık göstermemiştir. Kasten öldürme ve cinsel suç grubu hükümlüleri arasında annelerinin eğitim durumlarında istatistiksel açıdan anlamlı ($p < 0.05$) olarak fark bulunmuştur. Cinsel suç ve kasten öldürme suçu hükümlüleri arasında katılımcıların baba eğitim dağılımı anlamlı ($p > 0.05$) farklılık göstermemiştir.

Tablo XVIII. Hükümlülerin Aile İçi İletişim ve İlişkilerini Sürdürme Durumlarına Yönelik Bilgilerin Karşılaştırılması

		Cinsel Suç Hükümlüleri		Kasten Öldürme Suç Hükümlüleri		P
		N	%	N	%	
Aile İçerisinde Anne Babanızın Birbirleriyle İlişkisi Nasıldır?	İyi	187	72,2%	163	67,6%	0,481 ^{X²}
	Orta	41	15,8%	47	19,5%	
	Kötü	15	5,8%	11	4,6%	
	Görüşmüyorlar	16	6,2%	20	8,3%	
Aile İçerisinde Anne Babanız Arasında Fiziksel Şiddet Var mıydı?	Evet	60	23,2%	52	21,6%	0,670 ^{X²}
	Hayır	199	76,8%	189	78,4%	
Annenin Size Karşı Aşırı Koruyucu		152	58,7%	121	50,2%	0,016 ^{X²}

Erkek Hükümlülerde Çocukluk Çağı Travmaları

Tutumu	Destekleyici	60	23,2%	86	35,7%	
	Otoriter	29	11,2%	17	7,1%	
	Tutarsız	10	3,9%	6	2,5%	
	İlgisiz	8	3,1%	11	4,6%	
	Aşırı Koruyucu	70	27,0%	58	24,1%	
Babanın Size Karşı Tutumu	Destekleyici	86	33,2%	90	37,3%	0,660 X ²
	Otoriter	62	23,9%	58	24,1%	
	Tutarsız	18	6,9%	11	4,6%	
	İlgisiz	23	8,9%	24	10,0%	
Anne, Baba, Kardeş Ve Diğer Aile Üyeleriyle İlişkileriniz Nasıldır?	Çok İyi	156	60,2%	123	51,0%	0,105 X ²
	İyi	80	30,9%	100	41,5%	
	Kötü	7	2,7%	6	2,5%	
Aileniz ya da yakınlarınız ile düzenli telefon görüşmeleri yapıyor musunuz?	Görüşmüyorum	16	6,2%	12	5,0%	
	Evet	217	83,8%	217	90,0%	0,039 X ²
	Hayır	42	16,2%	24	10,0%	
Aileniz Ya Da Yakınlarınız Ne Sıklıkta Ziyaretinize Gelmektedir?	Ayda Bir	85	32,8%	96	39,8%	0,001 X ²
	Fazla	89	34,4%	58	24,1%	
	Ayda Bir	37	14,3%	59	24,5%	
	Ayda Birden Az	48	18,5%	28	11,6%	
Aileniz Ya Da Yakınlarınız Tarafından Size Maddi Destek Sağlanıyor Mu?	Evet	222	85,7%	212	88,0%	0,457 X ²
	Hayır	37	14,3%	29	12,0%	

X² Ki-kare test (Fischer test)

Tablo XVIII incelendiğinde; cinsel suç ve kasten öldürme suçu hükümlüleri arasında katılımcıların aile içerisinde anne baba ilişki durumu dağılımı anlamlı ($p > 0.05$) farklılık göstermemiştir. Cinsel suç ve kasten öldürme suçu hükümlüleri arasında katılımcıların aile içerisinde babanın fiziksel şiddet uygulama oranı anlamlı ($p > 0.05$) farklılık göstermemiştir. Kastten öldürme ve cinsel suç grubu hükümlülerinde anne ilgisi açısından istatistiksel açıdan anlamlı ($p < 0.05$) olarak fark bulunmuştur. Cinsel suç ve kasten öldürme suçu hükümlüleri arasında katılımcıların babanın tutumu anlamlı ($p > 0.05$) farklılık göstermemiştir. Cinsel suç ve kasten öldürme suçu hükümlüleri arasında katılımcıların aile bireyleri arasında ilişki durumu anlamlı ($p > 0.05$) farklılık göstermemiştir. Kastten öldürme ve cinsel suç grubu hükümlüleri arasında yakınlar ile düzenli görüşme yapmada istatistiksel açıdan anlamlı (p

<0.05) olarak fark bulunmuştur. Kasten öldürme ve cinsel suç grubu hükümlüleri arasında aile yakınlarının ziyarete gelme sıklığında istatistiksel açıdan anlamlı ($p < 0.05$) fark görülmüştür. Cinsel suç ve kasten öldürme suçu hükümlüleri arasında katılımcıların arasında aile tarafından maddi destek görme oranı anlamlı ($p > 0.05$) farklılık göstermemiştir.

Tablo XIX. Hükümlülerin İnfaz Sürecindeki Faaliyetlerinin Karşılaştırılması

	Cinsel Suç Hükümlüleri		Kasten Öldürme Hükümlüleri		p
	N	%	N	%	
<i>Cezaevinde Bir Gününüzü En Çok Ne Yapararak Geçiriyorsunuz?</i>					
Uyumak	18	6,9%	12	5,0%	0,385 χ^2
Sohbet Etmek	32	12,4%	34	14,1%	
Spor Yapmak	41	15,8%	50	20,7%	
Televizyon İzleme/Radyo Dinleme	46	17,8%	48	19,9%	
Koşuş İşleri	12	4,6%	13	5,4%	
Boncuk İşi, Maket Gibi Uğraşlar	28	10,8%	14	5,8%	
Eğitim İle İlgilenmek	32	12,4%	30	12,4%	
İş Atölyelerinde Çalışmak	50	19,3%	40	16,6%	

χ^2 Ki-kare test(Fischer test)

Cinsel suç ve kasten öldürme suçu hükümlüleri arasında cezaevinde günlük yapmış oldukları faaliyetlerde istatistiksel açıdan anlamlı ($p > 0.05$) bir fark görülmemiştir.

Tablo XX. Hükümlülerin İşlemiş Oldukları Suçlara Yönelik Bilgilerin Karşılaştırılması

		Cinsel Suç Hükümlüleri		Kasten Öldürme Suç Hükümlüleri		p
		N	%	N	%	
Suç Kime Karşı İşlendi?	Kadın	218	84,2%	56	23,2%	0,000 χ^2
	Erkek	41	15,8%	185	76,8%	
Suç Kime Karşı İşlendi?	Çocuk	161	62,2%	6	2,5%	0,000 χ^2
	Yetişkin	98	37,8%	235	97,5%	
Suç Kime Karşı İşlendi?	Tanıdık	163	62,9%	146	60,6%	0,588 χ^2
	Tanıdık Değil	96	37,1%	95	39,4%	
Suçunuz İle İlgili Olarak Ne Düşünüyorsunuz?	Pişmanım	134	51,7%	142	58,9%	0,002 χ^2
	Pişman Değilim	6	2,3%	18	7,5%	
	Suçsuzum	119	45,9%	81	33,6%	

χ^2 Ki-kare test(Fischer test)

Tablo XX incelendiğinde; kasten öldürme suç grubunda erkeklere karşı suç işleme oranı cinsel suç grubundan anlamlı ($p < 0.05$) olarak daha yüksek bulunmuştur. Kasten öldürme suç

grubunda yetişkinlere karşı suç işleme oranı cinsel suç grubundan anlamlı ($p < 0.05$) olarak daha yüksek bulunmuştur. Cinsel suç ve kasten öldürme suçu hükümlüleri arasında katılımcıların tanıdık kişiye karşı suç işleme oranı anlamlı ($p > 0.05$) farklılık göstermemiştir. Kasten öldürme suç grubunda kendini suçsuz hissetme oranı cinsel suç grubuna göre anlamlı ($p < 0.05$) olarak daha düşük bulunmuştur.

4.2. Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması

Tablo XXI. Hükümlülerin Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

		Cinsel Suç (N=259)	Kasten Öldürme (N=241)	z*	p
Dissosiyatif Yaşantı		μ±σ	μ±σ		
		20,27±17,87	16,69±16,89	3,02	0,003
Dissosiyatif Yaşantı <30	Sayı	192	193	2,49**	0,114
	%	74,1%	80,1%		
Dissosiyatif Yaşantı ≥30	Sayı	67	48		
	%	25,9%	19,9%		
Dissosiyatif Yaşantı ≥30 (500 kişi)	Sayı	115			
	%	23%			
Toplam	Sayı	259	241		
	%	100,0%	100,0%		

Tablo XXI incelendiğinde Gruplara ilişkin ortalamalar arasında istatistiksel olarak önemli fark saptanmıştır ($p=0,003$). Cinsel suç işleyen grupta ortalama daha yüksektir. Dissosiyatif yaşantı düzeyi 30 puana göre gruplandığında suç tipleri arasında istatistiksel olarak önemli fark saptanamamıştır ($p=0,114$).

Tablo XXII. Hükümlülerin Travma Sonrası Büyüme Envanteri Puanının Karşılaştırılması

	Cinsel Suç (N=259)	Kasten Öldürme (N=241)	z*	P
	$\mu \pm \sigma$	$\mu \pm \sigma$		
Benlik Algısındaki Değişim	3,48 $\pm$ 1,33	3,52 $\pm$ 1,27	0,19	0,846

Yaşam Felsefesinde Değişim	3,15±1,32	3,12±1,28	0,46	0,648
Başkalarıyla İlişkide Değişim	2,55±1,37	2,46±1,31	0,90	0,369
Toplam Puan	66,58±26,00	66,36±24,51	0,39	0,697

*: Mann-Whitney Test

Tablo XXII incelendiğinde Travma Sonrası Büyüme Envanterinden alınan puanlara bakıldığında suç grupları arasında istatistiksel olarak önemli fark saptanamamıştır ($p>0,05$).

Tablo XXIII. Hükümlülerin Çocukluk Çağı Travma Ölçek Puanlarının Karşılaştırılması

	Cinsel Suç (N=259)	Kasten Öldürme (N=241)	z*	P
	$\mu\pm\sigma$	$\mu\pm\sigma$		
Duygusal (emosyonel) istismar	7,65±4,11	7,13±3,27	0,69	0,491
Fiziksel istismar	7,52±4,69	6,92±3,95	0,69	0,491
Fiziksel ihmal	8,36±3,53	7,99±2,92	0,49	0,624
Duygusal (emosyonel) ihmal	11,45±5,16	11,15±4,68	0,25	0,803
Cinsel istismar	6,71±3,78	5,58±2,07	4,24	0,001
CTQ toplam puan	40,91±16,21	38,73±12,96	0,56	0,57

*: Mann-Whitney Test

Tablo XXIII incelendiğinde; Çocukluk Çağı Travmalarında cinsel istismar alt grubu dışında istatistiksel olarak önemli fark saptanamamıştır ($p>0,05$). Cinsel suç işlemiş hükümlülerde cinsel istismara ilişkin travmanın daha şiddetli olduğu görülmüştür ($p=0,001$).

Tablo XXIV. Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği ile Çocukluk Çağı Travma Ölçek Puanları Arasındaki İlişki

N=500	Dissosiyatif Yaşantı Ölçek Puanı	CTQ toplam puan	Duygusal istismar	Fiziksel istismar	Fiziksel ihmal	Duygusal ihmal
CTQ toplam puan	0,500**					
Duygusal istismar	0,491**	0,855**				
Fiziksel istismar	0,440**	0,813**	0,766**			
Fiziksel ihmal	0,406**	0,817**	0,607**	0,515**		

Duygusal ihmal	0,267**	0,728**	0,438**	0,384**	0,586**	
Cinsel istismar	0,421**	0,630**	0,515**	0,421**	0,441**	0,236**

Not: Spearman Korelasyon

Tablo XXIV incelendiğinde Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği toplam puan ile Çocukluk Çağı Travma (CTQ) toplam puan ve alt boyutları arasındaki ilişki spearmen korelasyon katsayısı ile belirlenmiştir. Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği ile Çocukluk Çağı Travma ölçeği toplam skor, Duygusal İstismar, Fiziksel istismar, Fiziksel ihmal, Duygusal İhmal, Cinsel İstismar skoru arasında anlamlı pozitif ilişki gözlemlenmiştir. Çocukluk Çağı Travmaları arttıkça dissosiyatif yaşantı da artmaktadır.

Tablo XXV. Dissosiyatif Yaşantılar Ölçek Puanı (DES) ile Çocukluk Çağı Travmaları Ortalamalarının Karşılaştırılması

	DES	N	Ortalama	SS	U	z*	P
Duygusal (emosyonel) istismar	<25	372	6,44	2,56			
	>=25	128	10,17	4,99	11781,00	-8,858	0,0001
Fiziksel istismar	<25	372	6,23	3,06			
	>=25	128	10,19	5,98	12527,50	-8,96	0,0001
Fiziksel ihmal	<25	372	7,50	2,70			
	>=25	128	10,26	3,85	12496,00	-7,46	0,0001
Duygusal (emosyonel) ihmal	<25	372	10,55	4,58			
	>=25	128	13,56	5,25	14974,50	-5,78	0,0001
Cinsel istismar	<25	372	5,54	1,65			
	>=25	128	8,01	5,09	17147,00	-6,09	0,0001
CTQ toplam puan	<25	372	35,94	10,35			
	>=25	128	51,69	19,11	9774,50	-8,67	0,0001

*: Mann-Whitney Test

Tablo XXV incelendiğinde katılımcıların Dissosiyatif Yaşantılar Ölçek puanının kesme puanlarından biri olan 25 kesme puanına göre değerlendirilmesinde, DES puanı 25 puana eşit

Erkek Hükümlülerde Çocukluk Çağı Travmaları

veya 25'ten yüksek olan kişilerin Çocukluk Çağı Travmalarının tüm alt boyutlarında ortalamaların daha yüksek olduğu görülmüştür(p=0,0001).

Tablo XXVI. Dissosiyatif Yaşantılar Ölçek (DES) Puanı ile Çocukluk Çağı Travmaları Ortalamalarının Karşılaştırılması

	DES	N	Ortalama	SS	U	z*	P
Duygusal (emosyonel) istismar	<30 >=30	385 115	6,54 10,26	2,66 5,10	11781,00	-8,858	0,001
Fiziksel istismar	<30 >=30	385 115	6,32 10,34	3,17 6,09	12527,50	-8,96	0,001
Fiziksel ihmal	<30 >=30	385 115	7,56 10,36	2,74 3,91	12496,00	-7,46	0,001
Duygusal (emosyonel) ihmal	<30 >=30	385 115	10,61 13,67	4,55 5,43	14974,50	-5,78	0,001
Cinsel istismar	<30 >=30	385 115	5,57 8,18	1,91 5,04	17147,00	-6,09	0,001
CTQ toplam puan	<30 >=30	385 115	36,32 52,16	10,72 19,49	9774,50	-8,67	0,001

*: Mann-Whitney Test

Tablo XXVI incelendiğinde katılımcıların Dissosiyatif Yaşantılar Ölçek puanının kesme puanlarından biri olan 30 kesme puanına göre değerlendirilmesinde, DES puanı 30 puana eşit veya 30'dan yüksek olan kişilerin Çocukluk Çağı Travmalarının tüm alt boyutlarında ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmüştür(p=0,001).

Tablo XXVII. Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği (DES) ile Travma Sonrası Büyüme Envanter Puanları Arasındaki İlişki

N=500	DES	Benlik Algısındaki Değişim	Yaşam Felsefesinde Değişim	Başkalarıyla İlişkide Değişim
Benlik Algısındaki Değişim	-0,053			
Yaşam Felsefesinde Değişim	-0,025	0,843**		
Başkalarıyla İlişkide Değişim	0,061	0,709**	0,644**	
Travma Sonrası Büyüme	-0,019	0,964**	0,915**	0,830**

Envanteri Toplam Puan

Not: Spearman Korelasyon

Tablo XXVII incelendiğinde çalışmamıza katılan cinsel ve kasten öldürme hükümlülerinin Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği (DES) ve alt boyutları ile Travma Sonrası Büyüme Envanteri (TSBE) ve alt boyutları arasındaki ilişki spearmen korelasyon katsayısı ile belirlenmiştir. Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği (DES) ile Travma Sonrası Büyüme Envanteri (TSBE) toplam puanları ile alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki gözlenmemiştir. Travma Sonrası Büyüme Envanterinin (TSBE) alt boyutları ile TSBE toplam puanı arasında pozitif yönde ilişki saptanmıştır.

Tablo XXVIII. Çocukluk Çağı Travma Ölçeği ile Travma Sonrası Büyüme Envanteri Puanları Arasındaki İlişki

Benlik Algısındaki Değişim	Yaşam Felsefesinde Değişim	Başkalarıyla İlişkide Değişim	Travma Sonrası Büyüme Envanteri Toplam Puan	
Duygusal istismar	-0,066 0,142	-0,041 0,360	-0,044 0,325	-0,059 0,192
Fiziksel istismar	-0,043	-0,031	-0,035	-0,041
Fiziksel ihmal	-0,182**	-0,146**	-0,098*	-0,165**
Duygusal ihmal	-0,268**	-0,241**	-0,184**	-0,262**
Cinsel istismar	-0,099*	-0,051	-0,014	-0,070
CTQ toplam puan	-0,181**	-0,146**	-0,127**	-0,173**

Spearman Korelasyon

Tablo XXVIII incelendiğinde cinsel ve kasten öldürme hükümlüsü katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (CTQ) toplam puan ve alt boyutları ile Travma Sonrası Büyüme Envanteri toplam puan ve alt boyutları arasındaki ilişki spearmen korelasyon katsayısı ile belirlenmiştir. CTQ toplam puan, Duygusal İstismar, Fiziksel İstismar, Fiziksel İhmal, Duygusal İhmal, Cinsel İstismar alt boyut puanları ile TSBE toplam puan, Benlik

Algısında Değişim, Yaşam Felsefesinde Değişim, Başkalarıyla İlişkide Değişim alt boyut puanları ile arasında anlamlı negatif yönde ilişki gözlenmiştir.

Tablo XXIX. Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği (DES) Travma Sonrası Büyüme Envanteri Ortalamalarının Karşılaştırılması

	DES	N	Ortalama	SS	U	z*	P
Benlik Algısındaki Değişim	<25 ≥25	372 128	3,5465 3,3883	1,29669 1,31104	21687,00	-1,506	0,1322
Yaşam Felsefesinde Değişim	<25 ≥25	372 128	3,1698 3,0664	1,29819 1,31904	22667,50	-0,81	0,4180
Başkalarıyla İlişkide Değişim	<25 ≥25	372 128	2,4849 2,5906	1,33640 1,36868	23025,50	-0,56	0,5784
Toplam Puan	<25 ≥25	372 128	66,9086 65,2344	25,22026 25,48382	22519,50	-0,91	0,3607

*: Mann-Whitney Test

Tablo XXIX incelendiğinde Dissosiyatif yaşantılar ölçek puanlarının ölçeğin kesme puanlarından biri olan 25 puana göre değerlendirilmesinde Travma Sonrası Büyüme Envanteri puan ortalamaları bakımından istatistiksel açıdan farklı olmadığı görülmüştür ($p>0,05$).

Tablo XXX. Dissosiyatif Yaşantılar Ölçek Puanı (DES) ile Travma Sonrası Büyüme Envanteri Ortalamalarının Karşılaştırılması

	DES	N	Ortalama	SS	U	z*	P
Benlik Algısındaki Değişim	<30 ≥30	385 115	3,5499 3,3591	1,28752 1,34000	21687,00	-1,506	0,1322
Yaşam Felsefesinde Değişim	<30 ≥30	385 115	3,1753 3,0362	1,28737 1,35433	22667,50	-0,81	0,4180
Başkalarıyla İlişkide Değişim	<30 ≥30	385 115	2,4795 2,6209	1,32760 1,39859	23025,50	-0,56	0,5784
Toplam Puan	<30 ≥30	385 115	66,9481 64,9130	24,99463 26,23429	22519,50	-0,91	0,3607

*: Mann-Whitney U Testi

Tablo XXX incelendiğinde Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği puanlarının ölçeğin kesme puanlarından biri olan 30 puana göre değerlendirilmesinde Travma Sonrası Büyüme Envanteri puan ortalamaları bakımından istatistiksel açıdan farklı olmadığı görülmüştür ($p>0,05$).

Tablo XXXI. Hükümlülerin Bildirdikleri Tekli-Çoklu Travma Oranları

	Sayı	%
Travma yok	23	4,6
Tek tip travma	75	15,0
Çok tip travma	402	80,4
Toplam	500	100,0

Not: Çok tip travma, en az iki tür travmanın bulunması, tek tip travma ise sadece bir tür travmanın bulunmasıdır.

Tablo XXXI incelendiğinde; hükümlülerin Çocukluk Çağı Travma Ölçeği'nden %4,6'sının hiçbir travma türünü bildirmediği, %15,0'ının Çocukluk Çağı Travma Ölçeği Alt Boyutlarındaki travma türlerinden tek tip travma türü bildirdiği, %80,4'ünün çok tip travma türü bildirdiği anlaşılmaktadır.

Tablo XXXII. Çocukluk Çağı Travma Sıklıkları

Çocukluk Çağı Travmaları	N	%
Duygusal istismar	253	50,6
Fiziksel istismar	194	38,8
Fiziksel ihmal	377	75,4
Duygusal ihmal	444	88,8
Cinsel istismar	111	22,2
Deneyimlenen en az bir çocukluk çağı travması	477	95,4
Tek tip travma	75	15,0
Çok tip travma	402	80,4

Not: Çok tip travma, en az iki tür travmanın bulunması, tek tip travma ise sadece bir tür travmanın bulunmasıdır.

Tablo XXXII incelendiğinde çalışmamıza katılan hükümlülerin çocukluk çağı travma sıklıklarına dair bulgular yer almaktadır. Bu veriler Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği'nden elde edilmiştir. Katılımcıların; 477'sinin (%95,4) deneyimledikleri en az bir çocukluk çağı travması olduğu, 444'ü (%88,8) duygusal ihmal, 377'si (%75,4) fiziksel ihmal, 253'ü (%50,6) duygusal istismar, 194'ü (%38,8) fiziksel istismar, 111'inin (%22,2) cinsel istismara ve 402'sinin (%80,4) de çok tip travmaya maruz kaldığını bildirdikleri görülmektedir.

Tablo XXXIII. Hükümlülerin Dissosiyatif Yaşantılar Ölçek (DES) Puanları ile Tekli/Çoklu Travma Yaşama Durumu Arasındaki İlişki

Dissosiyatif Yaşantı <30 - p*	OR (Exp(B))	95% C.I.for EXP(B)	
		Lower	Upper
CTQ tekli/çoklu travma (Tekli/Çoklu)	0,001 5,01	1,97	12,76
Duygusal istismar(Var/Yok)	0,001 4,10	2,56	6,57
Fiziksel istismar (Var/Yok)	0,001 5,15	3,28	8,08
Fiziksel İhmal (Var/Yok)	0,001 3,48	1,84	6,58
Duygusal İhmal (Var/Yok)	0,044 2,22	1,02	4,83
Cinsel istismar (Var/Yok)	0,001 3,66	2,31	5,79

Tablo XXXIII incelendiğinde; hükümlülerin DES puanının 30'dan küçük veya büyük olma durumu ile CTQ'nun tekli / çoklu olma ve CTQ alt boyutlarında travma var/ yok durumu arasındaki ilişki Lojistik Regresyon Analizi ile incelenmiştir. DES puanı 30'a eşit ve 30'dan büyük olanların DES puanı 30'dan küçük olanlara oranla 5.01 kat daha fazla çoklu travma yaşadıklarını bildirdikleri anlaşılmıştır. Travma türleri incelendiğinde ise DES puanı 30'a eşit veya 30'dan büyük olan hükümlülerin DES puanı 30'dan küçük olan hükümlülere göre; 4.1 kat duygusal istismar, 5.15 kat Fiziksel İstismar, 3.48 kat Fiziksel İhmal, 2.22 kat

Duygusal İhmal ve 3.66 kat daha fazla cinsel istismar yaşamış olduğunu bildirdikleri anlaşılmıştır.

Tablo XXXIV. Travma Sonrası Büyümeye İlişkin Standart Çoklu Regresyon Analizi

	B	SHB	B	t	P
Sabit	82,722	3,401		24,325	0,001
Duygusal istismar	0,011	0,538	0,002	0,020	0,984
Fiziksel istismar	0,546	0,417	0,093	1,311	0,190
Fiziksel ihmal	-0,010	0,505	-0,001	-0,019	0,985
Duygusal ihmal	-1,546	0,282	-0,304	-5,484	0,001
Cinsel istismar	-0,515	0,447	-0,063	-1,152	0,250
CTQ Toplam	-0,293	0,077	-0,173	-3,811	0,001
Dissosiyatif Yaşantı	0,036	0,076	0,024	0,468	0,640
R=0,291	R ² =0,085	Adj. R ² =0,073 F=7,21 p=0,001			

Tablo XXXIV incelendiğinde Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği alt boyutları ve Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği toplam puan sıra ortalamasının Travma Sonrası Büyüme Envanteri toplam puanları üzerindeki yordayıcı etkisine dair yapılan Standart Çoklu Regresyon Analiz sonuçları yer almaktadır. Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği ve Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği toplam puan ortalamasıyla travma sonrası büyüme yönelik toplam varyansın yaklaşık %8'ini açıklamaktadır. Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği toplam puanı ve Duygusal İhmal alt boyut puanının travma sonrası büyümeyi yordadığı görülmektedir. Yapılan çoklu regresyon analizinde; Travma Sonrası Büyüme Envanteri ile Duygusal İhmal ve Çocukluk Çağı Travma Ölçeği (CTQ) toplam puan arasında ilişki saptanmıştır.

Tablo XXXV. Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği'ne (DES) İlişkin Standart Çoklu Regresyon Analizi

	B	SHB	B	t	P
Sabit	-22,708	12,680		-1,791	0,074
Duygusal istismar	0,485	2,469	0,021	0,197	0,844

Erkek Hükümlülerde Çocukluk Çağı Travmaları

Fiziksel istismar	0,573	2,045	0,028	0,280	0,780
Fiziksel ihmal	3,037	1,586	0,082	1,915	0,056
Duygusal ihmal	1,865	2,142	0,107	0,871	0,384
Cinsel istismar	3,361	2,242	0,119	1,499	0,135
CTQ Toplam	0,533	0,307	0,457	1,735	0,083
Yaşam Felsefesinde Değişim	1,452	1,523	0,109	0,954	0,341
Başkalarıyla İlişkide Değişim	3,142	1,063	0,243	2,956	0,003
Travma Sonrası Büyüme Envanteri Toplam Puan	-0,202	0,109	-0,293	-1,847	0,065
r=0,548 R Square=0,301 Adj. R ² = 0,287 F= 22,206 p= 0,001					

Tablo XXXV incelendiğinde Çocukluk Çağı Travma Ölçeği toplam puan ve alt boyutları ile Travma Sonrası Büyüme Envanteri alt boyutları ile toplam puanlarının Dissosiyatif Yaşantılar Ölçek puanları üzerindeki yordayıcı etkisine dair yapılan Standart Çoklu Regresyon Analiz sonuçları yer almaktadır. Çocukluk Çağı Travma Ölçeği ve Travma Sonrası Büyüme Envanteri toplam puan ortalamasıyla dissosiyatif yaşantılara yönelik toplam varyansın yaklaşık %30'unu açıklamaktadır. Yapılan çoklu regresyon analizine göre; Travma Sonrası Büyüme Envanteri Başkalarıyla İlişkide Değişim alt boyutunun dissosiyatif yaşantıları yordadığı görülmektedir.

5. TARTIŞMA

“Kasten Öldürme ve Cinsel Suçlar Sebebiyle Ceza İnfaz Kurumunda Bulunan Erkek Hükümlülerde Çocukluk Çağı Travmaları ile Dissosiyatif Yaşantılar ve Travma Sonrası Büyüme Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” başlıklı İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Adli Tıp ve Adli Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı’nda yüksek lisans tezi olarak hazırlanan bu çalışmanın temel amacı, ceza infaz kurumlarında cinsel suç ve kasten öldürme suçlarından hükümlü olarak bulunan erkeklerin çocukluk çağı travmaları ve dissosiyatif yaşantıları ile travma sonrası büyüme arasındaki ilişkinin değerlendirilmesidir. Çalışmaya İstanbul Silivri Ceza İnfaz Kurumlarında bulunan 259 cinsel suç ve 241 kasten öldürme suçundan hükümlü olan toplam 500 kişi katılmıştır. Klinik adli psikoloji, kriminal psikoloji ve modern psikotraumatoji alanında yapılmış bu çalışmanın hem geniş cezaevi örneklemi hem de adli bilimlerin temel araştırma alanları arasında yer alan *“kasten öldürme”* ve *“cinsel suçlar”* konusuna odaklanması sebebiyle ilgili alanyazına önemli akademik katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışmanın ilk hipotezi *“Cezaevinde cinsel suç ve kasten öldürme suçlarından hükümlü olarak bulunan erkeklerin Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (CTQ) toplam puanları ile Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği (DES) toplam puan ortalamaları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki vardır.”* doğrulanmıştır. Yani, cinsel suç ve kasten öldürme suçlarından hükümlü olarak bulunan erkeklerin çocukluk çağı travmaları arttıkça dissosiyatif yaşantıları da artmaktadır (Bkz. Tablo XXIV). Çocukluk çağı travmalarının, yetişkinlerde görülen uzun süreli olumsuz etkileri, şiddet davranışı, suç davranışı ve psikopatoloji ile ilişkisi açısından, adli bilimler ve ruh sağlığı çalışmalarında gün geçtikçe daha fazla öne çıkan bir konudur. Çocukluk çağı ruhsal travmaları ile dissosiyasyon yakın ilişki dinamikleri bulunan klinik adli psikoloji ve klinik psikolojinin temel çalışma odakları arasında yer almaktadır (Güleç ve ark., 2012; Öztürk, 2017, 2020, 2022a, 2022b; Öztürk & Derin, 2020; Şar ve ark., 2012).

Cezaevinde gerçekleştirilen bazı çalışmalarda, fiziksel olarak istismara uğramış olan çocukların daha yüksek olasılıkla şiddet içeren davranış gösterdikleri ortaya çıkmıştır (Widom, 1989; Widom ve ark., 1994). Akyüz ve diğerleri (2007) tarafından yapılan bir çalışmada 101 erkek mahkûm çalışmaya dahil edilmiştir ve bu mahkûmların yüksek oranda çocukluk çağı travması bildirdiği belirlenmiştir. Amerika Birleşik Devletleri'ndeki ergen suçlular ile çocukluk çağı travmaları hakkında yapılan bir çalışmada; suçluların yaklaşık %90'ının en az bir çocukluk çağı travması olduğu bildirilmiştir (Dierkhising, 2013). Çalışmamıza katılan hükümlülerin Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği'nden aldıkları puanlara bakıldığında; CTQ toplam skorunun ortalama 40.3 ± 14.8 , alt boyutların ortalama puanının duygusal istismarda 7.4 ± 3.7 , fiziksel istismarda 7.2 ± 4.4 , fiziksel ihmal 8.2 ± 3.2 , cinsel istismar 6.2 ± 3.1 , duygusal ihmal 11.3 ± 4.9 olduğu bulgularına erişilmiştir (Bkz. XXIII). Bu bulgumuz 2020 yılında Çetinkaya (2020) tarafından 492 tutuklu ve hükümlü olarak bulunan cinsel istismar ve madde kullanım suçlularıyla yapılan çalışmadan elde edilen bulgularla paralellik göstermektedir.

Erken yaşta başlayan kronik çocukluk çağı travmalarıyla en yakın ilişkiyi gösteren dissosiyasyonun hükümlülerde değerlendirilmesi amacıyla kullanılan Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği kesme puanı, bu çalışmada 25 ve 30 olarak iki ayrı şekilde değerlendirilmiştir. Hem DES puanı 25'e eşit veya 25 üzeri olanların hem de DES puanı 30'a eşit veya daha fazla olan hükümlülerin Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği puan ortalamalarının diğer hükümlülere göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu çalışmada 500 hükümlüden 115 (%23)'ünün, cinsel suçtan hüküm giyen 259 kişiden 67 (%25.9)'sinin ve kasten öldürme suçundan hükümlü olan 241 kişiden ise 48 (%19.9)'nun DES toplam puan ortalaması 30 ve üzeri bulunmuştur (Bkz. Tablo XXI). Konuyla ilgili yapılmış benzer çalışmalara baktığımızda; 2020 yılında Çetinkaya'nın cezaevinde yaptığı çalışmada, cinsel suçundan hükümlü-tutuklu olarak bulunan erkeklerin Dissosiyatif Yaşantılar (DES) ile Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği (CTQ)

puanları arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunduğu bildirilmiştir. Aynı çalışmada cinsel suç suçu sebebiyle hükümlülerin/tutukluların %30.9'unun DES ortalama puanı 30 ve üzeri olarak bulunmuş olup, bu sonuç bulgumuzla paralellik göstermektedir. Ross ve Norton (1989), Dissosiyatif Kimlik Bozukluğu (DKB) tanısı alan ve ayakta tedavi gören erkek hastalarla yaptıkları bir çalışmada; geçmiş dönemdeki mahkûmiyet oranını %28.6 olarak bulurken, Loewenstein ve Putnam (1990) ise bu oranın %47 olduğunu saptamıştır. Adli Tıp Kurumu 4. İhtisas Kurulu ve Psikiyatrik Müşahede Daire Başkanlığı'na mahkeme kararıyla gönderilen şüpheli ve tutuklular üzerinde yapılan 51 katılımcıdan oluşan çalışmada, Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği ve Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği kullanılmıştır. Katılımcıların %30'unun DES puanlarının 30 ve üzeri olduğu ve duygusal istismar, cinsel istismar ve çocukluk çağı travmaları toplam alt boyut puanı ile dissosiyatif yaşantılar ölçek puanı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu belirtilmiştir (Deniz, 2017). İlgili çalışmalar, bu temel bulgumuzun literatür tarafından doğrulandığına işaret etmektedir.

Çalışmanın ikinci hipotezi “*Cezaevinde cinsel suç ve kasten öldürme suçlarından hükümlü olarak bulunan erkeklerin Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği (CTQ) toplam puanları ile Travma Sonrası Büyüme Envanteri (TSBE) toplam puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır.*” kısmi olarak doğrulanmıştır. Katılımcılarımızın CTQ toplam skoru ile Travma Sonrası Büyüme Envanteri toplam puan, Benlik Algısındaki Değişim Yaşam Felsefesinde Değişim, Başkalarıyla İlişkide Değişim puanı arasında anlamlı olarak negatif yönde korelasyon gösterdiği anlaşılmıştır (Bkz. Tablo XXVII). Bu bulgumuzun, literatür ile belirli ölçüde örtüştüğü görülmektedir. Bu hipotez kapsamında yapılan standart çoklu regresyon analiz sonucunda ise Travma Sonrası Büyüme'yi yordayan faktörler incelenmiştir: Travma Sonrası Büyüme Envanteri ile Çocukluk Çağı Travma Ölçeği (CTQ) Duygusal İhmal alt boyutu ve CTQ toplam puan arasında ilişki saptanmıştır (Bkz. Tablo XXXIV). Konuyla ilgili literatüre bakıldığında, travma sonrası büyüme; artan yaşama ve

travmatik stresin etkisini ortadan kaldırma isteği, başkalarıyla ilişkiler kurmak, yeni fırsatları fark etmek ve manevi güç ile ilişkilidir. Çalışmamıza katılan hükümlülerin çocukluk çağı travmaları ile travma sonrası büyüme puanlarının negatif yönde ilişki göstermesi katılımcılarımızın yaşadıkları çocukluk çağı travmasının artmasıyla travma sonra büyümenin azaldığını göstermiştir. Buna karşın, alan yazındaki çalışmalarda özellikle cinsel istismar olgusuyla travma sonrası büyüme ilişkisi incelenmiş olup; çocukluk çağı travması ile travma sonrası büyüme arasında pozitif ilişki bildirilmiştir (Mc Elheran ve ark., 2012; Mahr ve ark., 2015).

Laceulle ve arkadaşları (2015) tarafından travmatik olaya maruz kalmış çocuklarla yapılan bir çalışmada olumsuz yaşam olaylarına karşı verilen stres tepkilerinin travma sonrası büyüme ile pozitif ilişkili olduğu ve kız çocuklarının erkek çocuklara oranla daha fazla travma sonrası büyüme gösterdikleri bildirilmiştir. Daha büyük yaştaki çocukların küçük yaşa oranla daha az gelişim gösterdiği, yüksek sosyal desteğin travma sonrası büyümeyi arttırdığı, kendisini herhangi bir din ile özdeşleştiren çocukların daha çok gelişim bildirdiği görülmüştür. Travma sonrası büyüme ile ilgili savaşta esir düşmüş ve gazi olmuş kişilerle yapılmış bir çalışmada travma sonrası stres bozukluğu ile travma sonrası büyüme arasındaki ilişki incelenmiştir. Travma sonrası stres bozukluğu ile travma sonrası büyüme arasında eğrisel bir ilişki olduğu, orta düzeyde travma sonrası stres bozukluğu yaşayan kişilerin travma sonrası büyüme oranının yüksek olduğu, düşük ve yüksek düzeyde travma sonrası stres bozukluğu yaşamış kişilerin düşük oranda travma sonrası büyüme yaşadıkları bildirilmiştir (Solomon & Dekel, 2007). 2020 yılında Kemik tarafından nörobilişsel esneklik ve travma sonrası büyüme arasındaki ilişkiyi inceleyen yüksek lisans tezi olarak yapılmış bir çalışmada travmaya maruz kalmış kişilerde, TSBE puanları ile TSSB belirti şiddeti puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (Kemik, 2020).

Travma yaşamış çocuk ve ergenlerle yapılmış başka bir çalışmada, travma sonrası büyümeyi incelemek için travma sebebiyle ruh sağlığı kliniğinde tedavi gören 148 çocuk ile ergen çalışmaya dahil edilmiştir. Katılımcıların %86.5'inin birden fazla travma geçirdiği ve bu travmaların; ani ölüm (n=27, %18.2), aile dışında şiddet (n=26, %17.6), aile içi şiddet (n=50, %33.8), aile dışında cinsel istismar (n=29, %19.6), aile içinde cinsel istismar (n=11, %7.4) ve diğerlerini (savaş ve doğal afetler dahil n=5, %3.4) kapsadığı anlaşılmıştır. Tüm katılımcılarda DSM-IV TSSB kriterlerinin karşılandığı ve katılımcıların değerlendirmeyi tedavi öncesi ve sonrası şeklinde tamamladıkları belirtilmiştir. Çalışma bulgularına bakıldığında, katılımcıların travma sonrası büyüme prevelansının düşük olduğu, büyüme raporları ile TSSB düzeylerinin ilişkili olmadığı anlaşılmıştır. Tedavi öncesi ve sonrasında bildirilen en belirgin olumlu değişikliğin, olgunluk / bilgeliğin artması hissiyle ilişkili bulunduğu bildirilmiştir (Glad ve ark., 2013).

Cinsel istismar mağduru kadınlarda; esneklik, TSSB ve travma sonrası büyüme arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmada 100 kadın katılımcı dahil edilmiştir. Çalışma bulgularına bakıldığında; yüksek dirence sahip cinsel istismar mağdurlarında TSSB ile travma sonrası büyüme arasında anlamlı bir ilişki görülmezken, düşük direnç seviyelerine sahip olanlar arasında negatif yönde bir ilişki olduğu (travma sonrası belirtilerinin daha yüksek düzeyleri, daha düşük travma sonrası büyüme seviyeleri ile ilişkili) bulunmuştur. Travma sonrası büyüme için ana faktör olarak kardeş sayısının çok olması, bilişsel stratejiler (umut) gösterilmiştir (Kaye-Tzadok & Davidson, 2016). Yücel (2020) tarafından yapılan *Evli Çiftlerde Çocukluk Çağı Ruhsal Travmaları İle Eş Desteği ve Travma Sonrası Büyüme Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* isimli çalışmada; CTQ ölçeği alt ölçeklerinden duygusal ihmal ve duygusal istismar ile travma sonrası büyüme toplam puanları arasında ve fiziksel istismar ile travma sonrası büyüme envanteri ilişkilerde değişim alt boyutu arasında düşük düzeyde negatif bir ilişki bulunmuştur.

Literatüre bakıldığında ruhsal travma ve travma sonrası büyüme arasında anlamlı bir ilişki olduğuna dair pek çok sonuca ulaşılmıştır ancak bu ilişkinin varlığı ve yönünün, çalışma yapılan örneklem grubunun sosyo-demografik yapısı, kişisel özellikleri gibi pek çok faktöre göre değişkenlik gösterdiği anlaşılmaktadır. Travma sonrası büyüme ile ilgili yapılmış çalışmalarda genellikle travma sonrası stres bozukluğu tanı belirtileri ile travma sonrası büyüme arasındaki ilişkiye bakıldığı, çocukluk çağı travmalarıyla ilişkisine yönelik çalışmanın oldukça az olduğu görülmüştür (Kaye-Tzadok & Davidson, 2016). Bu çalışmada çocukluk çağı travmaları ve travma sonrası büyüme arasında negatif yönde ilişki bulunmasının; katılımcıların erkek ve yetişkin olması, eğitim düzeyleri, suça karışmak ve hüküm almış olmakla ilgili olabileceği düşünülmektedir. Örneklem grubumuzun büyük bir kısmının çocukluğunda travmaya maruz kaldıklarını bildirdikleri ancak gençlik veya yetişkinlik dönemlerinde suça karışmaları, işledikleri suçlar sebebiyle aile ve çevre yaşantılarından uzak kalmalarının, travma sonrası büyüme yaşama durumlarını etkilemiş olabileceği düşünülmektedir. Buna ek olarak çalışma verilerinin toplandığı dönemde Covid-19 pandemisinin varlığı ve hükümlülerin aile ya da yakınlarının sağlık durumuna yönelik duydukları endişe, pandemi sürecinin kişilerde yaratabileceği diğer psikopatolojik durumlar, hükümlülerin dünyayı olumsuz anlamda etkisi altına alan bir süreçte aile veya yakınlarından uzak olmaları, yaşadıkları belirsizlik, çevrelerinden aldıkları kötü haberlerin çalışmamıza katılan hükümlülerin yaşama yönelik algılarını değiştirdiğini, ölçeklere verilen yanıtların bu durumlardan etkilenmiş olduğunu düşündürmektedir.

Çalışmanın üçüncü hipotezi “*Cezaevinde cinsel suç ve kasten öldürme suçlarından hükümlü olarak bulunan erkeklerin Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği (DES) toplam puan ortalamaları ile Travma Sonrası Büyüme Envanteri (TSBE) toplam puanları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır.*” belirli ölçüde doğrulanmıştır. Katılımcıların DES toplam puanları ile TSBE toplam puanları arasında negatif yönde ilişkinin varlığı açısından

bulgularımız incelendiğinde hükümlülerin Dissosiyatif Yaşantı Ölçeği (DES) toplam puanları ile Travma Sonrası Büyüme Envanteri (TSBE) toplam puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ancak Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeğine (DES) ilişkin yapılan çoklu regresyon analizinde, DES puanı ile Travma Sonrası Büyüme Envanteri Başkalarıyla İlişkide Değişim alt boyutu arasında ilişki olduğu anlaşılmıştır (Bkz. Tablo XXVII ve XXXIV). Travmanın kişilerde yarattığı yıkıcı etki sonrasında travma mağduru olmuş kişiler, parçalara ayrılan bellek, kimlik ve çevreyi algılama işlevlerinin bütünleşmesi için dünyaya ve kendilerine ilişkin bütüncül bakış açısına sahip olmak için çabalamaktadır. Travma sonrasında bireydeki bu çaba travma sonrası büyüme olarak ortaya çıkan olumlu değişiklikleri kapsamaktadır. Dissosiyatif yapı ise travma mağdurlarını travmatik etkiden uzaklaştırmak için ortaya çıkmakta ve bireyin reentegrasyon süreci başarısız olmaktadır (Öztürk, 2020, 2021, 2020a, 2020b; Öztürk & Erdoğan, 2021).

Travma sonrası büyüme ile ilgili uluslararası bilimsel platformlarda yapılan başka bir çalışmada örneklem grubu, yaşları 17-60 arasında değişen 40 kadın katılımcıdan oluşmaktadır. Analiz sürecinde örneklem grubu cinsel istismar sırasında 12 yaş ve altı olan (n=18) ve travmatik olay sırasında 13-19 yaş arası ergenlik döneminde olan (n=22) kişilerden oluşmaktadır. Veri toplama aşamasında Travma Sonrası Büyüme Envanteri (TSBE) ile Olay Etkisi Ölçeği (IES-R) ve yazılı anlatılar kullanılmıştır. Aynı çalışmanın bulguları, katılımcıların %95'inin çocukluk dönemindeki cinsel istismar sonrası TSSB yaşadıklarını göstermiştir. TSB'nin alt faktörlerinden yeni imkanların varlığı, travma sonrası stres bozukluğundaki aşırı-uyarılma ve saldırı belirtileri arasında olumlu ilişki bulunmuştur. Travma sırasında çocuk olan katılımcılar ile travma sırasında ergen olan katılımcıların, birbirine yakın oranlarda travma sonrası büyüme bildirdikleri görülmüş olup, travma sonrası belirtilerin değerlendirildiği ölçeğin kaçınma alt ölçeği ile travma sonrası büyüme ölçeğinin

başkalarıyla ilişkiler alt ölçeği arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunduğu belirtilmiştir (Shakespeare-Finch ve Dassel, 2009).

Çalışmanın dördüncü hipotezi “*Cezaevinde kasten öldürme suçundan hükümlü olarak bulunan erkeklerin Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği (CTQ) toplam puanları, cinsel suçtan hükümlü olarak bulunan erkeklere göre istatistiksel olarak farklılık göstermektedir.*” doğrulanmıştır. Çalışma bulgularımıza bakıldığında kasten öldürme suçundan hükümlülerin CTQ toplam puanları cinsel suç hükümlülerine göre farklılık göstermemiştir ($p>0.05$). Kasten öldürme hükümlülerinin çocukluk çağı travma cinsel istismar alt boyutunun cinsel suçtan hükümlü olanlara göre anlamlı olarak daha düşük olduğu bulunmuştur ($p<0.05$) (Bkz. Tablo XXIII). Çetinkaya’nın (2020) cezaevinde yaptığı çalışmada; cinsel suçundan hükümlü ve tutuklu olarak bulunan erkeklerin CTQ puanları uyuşturucu madde suçundan hükümlü ve tutuklu olarak bulunan erkeklere göre istatistiksel olarak anlamlı fark göstermediği bildirilmiştir ($p>0,05$). Katılımcıların suç türü grupları arasında CTQ’nun alt ölçeklerinden Cinsel istismar puanı bakımından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p=<0,05$). Cinsel suçtan hükümlü-tutuklu olanların Cinsel İstismar puanları, uyuşturucu suçundan hükümlü-tutuklu olanlara oranla daha yüksek olduğu bulunmuştur. Cinsel suç hükümlülerinin çocukluk çağı travma cinsel istismar alt boyutunun kasten öldürme hükümlülerine göre anlamlı olarak daha yüksek olduğunun bulunması, hipotezimizi desteklemektedir.

Ceza adalet sistemi içerisine girmiş ve en az bir suç isnadı nedeniyle tutuklu ve hükümlü olan bireylerin neredeyse hepsinin çocukluk çağı travmalarına sahip olması çocukluk çağı travmalarının ve erken yaşta kronik çocukluk çağı travmalarına uyum gösterme sürecinde ortaya çıkan dissosiyasyonun oldukça önemli bir faktör olduğunu göstermektedir. Çocukluk çağı travmalarının etiyolojisinde oldukça önemli rol oynayan ve Öztürk (2021a) tarafından alan yazına kazandırılan “*Disfonksiyonel Nesil*” kavramı çocukluk çağı travmalarını anlayabilmede ailelerin oldukça önemli bir role sahip olduğunu ortaya

koymuştur. Öztürk (2003)'ün doktora tezinden üretilen ve klinik psikolojiye önemli katkılar sunan “*Apparently normal*” family: A contemporary agent of transgenerational trauma and dissociation” adlı makale ve psikotarih disiplini, yanlış çocuk yetiştirme stillerinin aslında çocukluk çağı travmalarının kendisi olduğunu ve “subklinik” düzeydeki ailelerin dışarıdan sağlıklı aileler olarak algılanan aileler olduğunu ancak bu ailelerin çocuklarına verdikleri çift mesajlar, tutarsız davranışlar ve sahte karşılıklılık gibi tutum ve davranışların çocuğun güvensiz bağlanma geliştirmesine neden olmakta ve bu aileler hem çocuklarını travmatize etmekte hem de çocuklarının travmalarından korunmalarına yönelik stratejileri öğretememektedir (Öztürk, 2018, 2020a, 2021a, 2022a, 2022b; Öztürk, Erdoğan & Derin, 2021).

Çalışmanın beşinci hipotezi “*Cezaevinde kasten öldürme suçundan hükümlü olarak bulunan erkeklerin Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği (DES) toplam puan ortalamaları, cinsel suçtan hükümlü olarak bulunan erkeklere göre istatistiksel olarak farklılık göstermektedir.*” doğrulanmıştır (Bkz. Tablo XXI). Kasten öldürme suçlarından hükümlü olanların DES skoru cinsel suçtan hükümlü olanlara göre anlamlı olarak daha düşük bulunmuştur. Kasten öldürme hükümlülerinin DES skoru 30 üstü olan hasta grubu cinsel suçtan hükümlü olanlara göre anlamlı olarak daha düşük bulunmuştur. Dissosiyatif yaşantılar, erken yaşta başlayan kronik çocukluk çağı travmalarının etkisiyle oluşan ve gündelik hayata adaptasyon sağlamak için ilk başta uyumlu bir tepki olarak ortaya çıksa da aile içindeki olumsuz yaşantılar, yanlış çocuk yetiştirme stilleri ve güvensiz bağlanma gibi birçok faktörle birlikte bireyi patolojik düzeyde dissosiyatif yaşantılar kullanmaya itmektedir (Öztürk, 2018; 2020a; 2022a; 2020b). Çetinkaya (2020)'nın çalışmasında 4 yıl ve altındaki cezaevinde kalanların DES toplam puan ortalamaları 28.03 olup, 5 yıl ve üzeri kalanların ise 26.14 olarak belirlenmiştir ki DES toplam puan ortalamasının 30 ve üzeri olması dissosiyatif bozukluk tanısı alınabileceğinin işaretidir. Cezaevi koşullarına katlanabilmek ve oradaki izole hayatı sürdürebilmek adına dissosiyatif

yaşantıların kullanıldığı alan yazın tarafından ortaya konulmakla birlikte (Akyüz ve ark., 2007; Driessen ve ark., 2006), hâlihazırda çalışmamızdaki hükümlülerin çocukluk çağı travmalarının ve dissosiyatif yaşantılarının yüksek düzeyde olması cezaevinde kalma süresinin etkisinin net bir şekilde ortaya çıkmasını sınırlamış olabilir.

Çalışmamızın bulgularını destekler nitelikte sonuçlara ulaşılan cinayet suçu işlemiş 30 kişi ile yapılmış bir çalışmada, suçluların %65'inin olay anına yönelik hafıza içeriği bulunmadığı bildirilmiştir. Adli vakalar ile ilgili tutulan kayıt ve raporlar ele alındığında bir insanın canına kast etme veya öldürme suçlarında dissosiyatif amnezinin sıklıkla görülmesi bu bozukluk türünün ciddi şekilde ele alınması gerektiği konusunda fikir vermektedir. Öldürme davalarında “hafızadaki bozulma” durumunun % 10 ile %70 arasında olduğu belirtilmektedir ki bu sonuç dissosiyatif amneziye işaret etmektedir (Bradford & Smith, 1979). Adli kayıtlar incelendiğinde, dissosiyatif amnezi tanısının kendisini en çok eşe yönelik şiddet sırasında gösterdiği belirtilmiştir (Dutton, 1998). Amerika Birleşik Devletleri'nde orta güvenlikte bir hapisanede yapılan bir araştırmada 186 kadın hükümlülerin %13'ünün 30 ve üzeri DES toplam puan ortalaması aldıkları tespit edilmiştir (DeCou ve ark., 2016). Türkiye'de cezaevinde 399 hükümlü ile yapılmış bir çalışmada hükümlülerin %36.8'inin 30 ve üzeri DES toplam puan aldıkları, bu katılımcıların yaklaşık %92'sinin en az bir travma bildirdikleri belirtilmiştir (Acar, Ögülmüş & Boysan, 2019). Çetinkaya'nın (2020) yaptığı çalışmada hükümlü olanlar arasında Dissosiyatif Yaşantılar (DES) puanı bakımından istatistiksel anlamlı fark olduğu bildirilmiştir ($p<0,05$). Cezaevinde bulunma durumuna göre cinsel suçtan hükümlü olan katılımcıların Dissosiyatif Yaşantılar (DES) puanlarının, cinsel suçtan tutuklu olan katılımcılardan daha yüksek olduğu belirtilmiştir.

Çalışmanın altıncı ve son hipotezi “*Cezaevinde kasten öldürme suçundan hükümlü olarak bulunan erkeklerin, Travma Sonrası Büyüme Envanteri (TSBE) toplam puanları, cinsel suçtan hükümlü olarak bulunan erkeklere göre istatistiksel olarak farklılık göstermektedir.*”

doğrulanmamıştır. Kasten öldürme ve cinsel suçlardan hükümlülerin Travma Sonrası Büyüme toplam skoru anlamlı olarak farklılık göstermemiştir ($p>0.05$) (Bkz. Tablo XXII). Çalışmamıza katılan hükümlülerin bildirmiş oldukları çocukluk çağı travma sıklıkları incelendiğinde, katılımcıların %95,4'ünün travma bildirdikleri ve en çok bildirilen travma türünün duygusal ihmal ve fiziksel ihmal olduğu görülmüştür. Çocuklar doğdukları andan itibaren annelerinin sevgi ve ilgisini kaybetmemek için anne ve babalarının isteyeceği şekilde davranmayı öğrenmektedirler. Toplumsal yaşama uygun davranışların kazanımında anneye olan sevgi ve bağlanma yer almaktadır. Gereken sevgi ve bağlanmanın gelişemediği çocuklarda toplum kurallarına adaptasyonda zorluklar ortaya çıkmaktadır. Kişiliğin gelişiminde önemli bir yer tutan baba figürü ise çocuk için otorite, yani toplumsal değerlerin bir temsilcisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocuğuna karşı aşırı koruyucu davranan veya onu ihmal eden ya da çok otoriter davranan bir baba çocuk üzerinde olumsuz etkiler bırakacaktır. Anne ve babanın yoksunluğu rol model eksikliği veya otorite boşluğuna sebebiyet vermektedir. Suçlu çocuklar üzerinde Warren ve Palmer (1980) tarafından yapılan bir çalışmada çocukların %98'inin baba ve %17'sinin anne yoksunluğu yaşadığı anlaşılmıştır. Gökçearsla-Çifci'nin (2008) cezaevinde yaptığı bir çalışmada; hükümlülerin ailelerinin kendilerini ihmal ettikleri ve bu süreçleri yaşamalarında bu durumun etken olduğunu belirttikleri görülmüştür.

Çalışma bulgularımız incelendiğinde, katılımcılarımızın %80.4'ünün çocukluk çağında birden fazla istismar türünü içeren çok tip travmaya maruz kaldıklarını bildirdikleri görülmüştür (Bkz. Tablo XXXII). Çok tip travmaya yönelik yapılan Lojistik Regresyon analizinde, DES puanı 30'a eşit veya 30'dan yüksek olan katılımcıların DES puanı 30'dan küçük olanlara göre çok tip travma yaşama ihtimallerinin 5.01 kat daha fazla olduğu görülmüştür (Bkz. Tablo XXXIII). Travma kökenli dissosiyatif bozukluklar, kronik çocukluk çağı travmalarının etkisiyle oluşan, intihar girişimleri, kendine zarar verme davranışları, bilinç

kesintileri, amneziler, odaklanma güçlükleri, reviktimizasyon, öfke patlamaları, angustaz ve dissosiyatif (çifte) depresyon ve tutarsız ilişki dinamikleriyle karakterize olan temel psikiyatrik tanı gruplarından biridir. Ruhsal açıdan baş edilmesi ya da yönetilmesi güç travmatik yaşantıların zihinde tekrar tekrar canlanması ve bu olumsuz olaylara ilişkin ardışık kabusların görülmesi ile savunma mekanizmaları önemli ölçüde kesintiye uğrayan veya bozulan bireylerin kronik ve tekrarlayıcı biçimde travma mağduru olmaları, “reviktimizasyon” olarak ifade edilmektedir (Öztürk, 2020, 2021a; Öztürk, Erdoğan, & Derin, 2021). Öztürk, travmatize kişilerin, travma sonrasında diğer kişiler ya da toplum tarafından kırılgan yapıları ve savunmasız durumlarının etkisiyle kolay şekilde kontrol edildiklerini belirtmektedir (Öztürk, 2016, 2018c, 2020a, 2020b). Şiddet odaklı ve yanlış çocuk yetiştirme stilleri ile kronik olumsuz yaşam deneyimlerinin temel öge olarak işlev gördüğü ruhsal travmalarla karakterize psikiyatrik bozuklukların psikoterapilerinde travma ve reviktimizasyonun çalışılması gerekmektedir (deMause, 1997; Öztürk, 2020a, 2020b; Öztürk & Ayhan, 2021). Çocuğun özneliğini, birey varlığını yok sayan ve onu dissosiyasyon eden yanlış çocuk yetiştirme stilleri ile bu stillerin işlenemeyen dirençli ruhsal etkileri sebebiyle gelişen travma kökenli psikiyatrik tanılar, “travmatizasyon” ve “reviktimizasyon” süreçlerinin uzun dönemli sonuçları olarak kendisini göstermektedir (Öztürk, 2020a; Öztürk & Derin, 2020). Çalışma bulgumuzun, literatürle uyumlu olduğu görülmektedir ki, çocukluk çağında çok tip travma bildirimi, reviktimizasyonu işaret etmektedir.

Çalışma bulgularımız sosyo-demografik özellikleri açısından incelendiğinde; cinsel suç hükümlülerin %31,8’inin ilkokul mezunu olduğu, %27,0’inin ortaokul (ilköğretim) mezunu olduğu, %6,6’sının sadece okur yazar olduğu bulgusuna erişilmiştir. Cinsel suç hükümlülerinin %82,2’sinin düzenli bir işi olduğunu, %48,2’sinin 2325-8000 TL arasında değişen gelir durumu olduğunu belirttikleri görülmüştür. Kasten öldürme hükümlülerinin %39,8’inin evli olduğu ve %55,2’sinin çocuk sahibi olduğu, %77,6’sının hayatını

büyükşehirde yaşayarak geçirdiği ve %85'inin cezaevi süreci öncesinde ailesiyle yaşadığı anlaşılmıştır. Hükümlülerin %5,8'inin sadece okur-yazar olduğu, %31,5'inin ilkokul mezunu olduğu, %29,5'inin ortaokul (ilköğretim) mezunu olduğu anlaşılmıştır. Hükümlülerin %81,7'sinin düzenli bir işi olduğu, %48,2'sinin 2325 ile 8000 TL arasında değişen gelir durumu olduğu anlaşılmaktadır (Bkz. Tablo V).

Her iki suç grubunun yaşları, medeni durum dağılımı, sahip oldukları çocuk sayısı arasında anlamlı olarak bir fark bulunmamıştır ($p>0.05$) Kasten öldürme suç grubunun şehir-büyükşehirde yaşama oranı cinsel suç grubuna göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur ($p<0.05$). Kasten öldürme suçundan hüküm giymiş katılımcıların cezaevine girmeden önceki gelir durumlarının cinsel suç hükümlülerine göre istatistiksel anlamda daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Bkz. Tablo VI). Bu durumun kasten öldürme suçunun ekonomik temelli yordayıcıları olduğunu düşündürmektedir. Birgen ve İlkay'ın 1995 yılında cinsel suçlarda sosyokültürel değişkenleri incelediği araştırmasında; 201 cinsel suç sanığı ile çalıştığı ve sanıkların 103'ünün mağduru daha önceden tanıdığı belirtilmiştir. Mesleki açıdan, serbest olarak çalışanların ilk sırada olduğu, ardından işsiz olanların çoğunlukta olduğu görülmüştür. Ayrıca eğitim durumları açısından bakıldığında; ilk olarak ilkokul mezunu kişilerin çoğunluğu oluşturduğunu, ikinci sırada okur-yazar olmayan kişilerin geldiğini bildirmişlerdir. Pektezel (2019) tarafından yapılan cinayet ve cinsel suç hükümlülerinden oluşan 30 örneklem grubuyla yapılan çalışmada; cinayet suçundan hüküm alan kişilerin eğitim düzeylerinin, cinsel suçtan hüküm alan kişilere göre daha yüksek olduğu bildirilmiştir ve bu duruma etken olarak cinayet suçu hükümlülerinin infaz süresinin daha uzun olması ile eğitim süreçlerine; ortaokul, açık lise, açık öğretim şeklinde devam ediyor olmaları öne sürülmüştür.

Çalışma bulgularımız her iki suç grubu için cezaevi süreçleri öncesinde alkol-madde kullanımı açısından değerlendirildiğinde; cinsel suç ve kasten öldürme hükümlülerinin alkol-

madde gibi bağımlılık yapan maddeleri kullanmaları açısından istatistiksel olarak bir fark göstermediği anlaşılmıştır. Cinsel suç grubu hükümlülerinin %31,8'inin alkol kullanımı, %10,6'sının kenevir kullanımı, %9,1'inin en az iki farklı madde kullanımı olduğunu belirttikleri; kasten öldürme suç grubu hükümlülerinin %33,8'inin alkol kullanımı, %12,0'ının kenevir kullanımı, %15,0'ının en az iki farklı türde madde kullanımı olduğunu belirttikleri anlaşılmıştır. Literatüre bakıldığında, alkol ve madde kullanımı ile saldırgan davranışlar arasında birbirini tetikleyen bir ilişki bulunduğu dair pek çok çalışma yapılmıştır. Cezaevinde kasten öldürme suçu nedeni ile bulunan kişilerle yapılan bir araştırmada, katılımcıların %21,7'sinin alkol kullandığını, %6,6'sının alkol etkisinde iken adam öldürdüğü ortaya konulmuştur (Abbey, 2003; Köknel, 1996). Alkol kullanımının cinsel suçlular üzerindeki etkisi değerlendirilerek, cinsel saldırı suçlularının %29,2'sinin alkol, %18,9'unun ise uyuşturucu kullandığı bildirilmiştir. Langevin ve Lang'a (1990) göre, cinsel suçlular arasında uyuşturucu kullanımı, alkol kullanımına göre daha düşüktür. 1989 yılında Marshall Cinsel suçluların, yakın ilişkilerde hissettikleri yalnızlık sonucu özellikle cinsel ilişkilerinde ve yaşamlarındaki problemlerle başa çıkmada yaşadıkları yetersizlik hissine bağlı olarak güvensiz bağlanma örüntüleri geliştirdiklerini öne sürmüştür. Bunun yanında alkol (Testa, 2002), uyuşturucu madde veya her ikisinin kullanılmasının (Motiuk, 1998), cinsel suçlular için tekrar suç işlemeye yönelik bir risk faktörü olarak dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir.

Rozant ve diğerleri (2020) tarafından yapılmış bir başka çalışmada kasten öldürme, taksirle öldürme gibi suçları olan 93 hükümlü/tutukludan oluşan örneklem grubuyla çalışılmıştır. Çalışma bulgularına bakıldığında aile içi cinayet işleyen kişilerin %80'nin İstanbul'da ikamet ettikleri saptanmıştır. Katılımcıların %43'nün ilkokul mezunu olduğu ve %76,7'sinin serbest meslek (oto tamirciliği, güvenlik görevlisi, şoför vb. iş alanları ağırlıklı) işiyle çalıştıkları, %46,7'sinin evli olduğu ve %40'nın geçinebilir düzeyde oldukları

bulunmuştur. Ayrıca katılımcıların %30'unun alkol ve %10'unun uyuşturucu madde kötüye kullanımı olduğu ifade edilmiştir. Araştırmamız sonucunda hükümlülerin alkol-madde kullanımına yönelik ortaya çıkan oranlar, alan yazın ile benzerlik göstermektedir.

Kaplan tarafından cinayet işleme davranışı hakkında yapılan bir çalışmada risk faktörleri olarak; çocukluk döneminde şiddet ve kötüye kullanıma maruz kalma, dengesiz bir yaşam tarzı, sosyo-ekonomik seviyenin düşük olması, işsizlik eğitim düzeyinin düşük olması, kötü bir sosyal çevre, sosyal izolasyon, çaresiz hissetme, uzun süreli yalnızlık ve anti-sosyal davranışlar, alkol ve madde bağımlılığı, dürtü kontrolünde zayıflık, anksiyete düzeyinde yükseklik, geçmişte herhangi bir suça karışmış olmak olduğu bildirilmiştir (Kaplan ve diğerleri, 1994). Çalışma bulgularımızda kasten öldürme suçundan hükümlü katılımcıların aile-arkadaşlarında suç işleme oranının cinsel suç hükümlülerine göre istatistiksel anlamda daha yüksek olduğu anlaşılmıştır. Ronald Akers'in sosyal öğrenme teorisine göre; çocuğun yakın çevresi ve akran grubu tarafından etkilenecek travmatik durumlara maruz kalabileceği belirtilmiştir. Akers'in belirttiği akran sosyalizasyonu; ters bir sosyalleşmeyi yani yanlış değerlerin öğrenilerek aktarıldığı bir sosyalleşmeyi ifade etmektedir. Bu kapsamda çocuk suçu özendirilen bir çevrede suçu rasyonelleştirmeyi öğrenebilmektedir. Bu sebeple çevrenin suç davranışı ve diğer sapma biçimleri açısından risk faktörü oluşturabileceği değerlendirilmelidir. Çalışma bulgumuz cinsel suç davranışının temelinde sosyal açıdan farklı dinamiklerin yer aldığını düşündürmektedir.

Cinsel ve kasten öldürme suç grubu hükümlülerinin; baba eğitim durumu ve evlada yönelik tutumları (aşırı koruyucu, otoriter, destekleyici, ilgisiz) arasında istatistiksel anlamda bir fark bulunmamıştır. Kastan öldürme suçundan hüküm giymiş kişilerin cinsel suç hükümlülerine oranla annelerinin eğitim durumu ve annenin ilgili bir tutumda olması istatistiksel anlamda daha düşük bulunmuştur. Kastan öldürme suçundan hükümlü olan katılımcıların ailede psikiyatrik rahatsızlığı olan kişinin olması durumu cinsel suçlu

hükümlülere oranla daha yüksek bulunmuştur ($p<0.05$). Cinsel suç hükümlülerinin yakınları ile görüşme ve ziyaret yapma durumlarının kasten öldürme grubuna göre istatistiksel anlamda daha düşük olduğu bulunmuştur. Bu durumun toplumun cinsel suç davranışına yönelik tutumları ve aile içi yaşanan cinsel istismar eylemlerinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Çalışma bulgularımızda hükümlülerin suçu işlediği kişilere yönelik yapılan değerlendirmelerde: Kasten öldürme ve cinsel suç hükümlülerinin tanıdık kişiye yönelik suç eylemini gerçekleştirme durumu anlamlı olarak farklılık göstermemiştir ($p>0.05$). Cinsel suç grubu hükümlülerinin %62,9'u, kasten öldürme suç grubunda ise %60,6'sı suçu tanıdık bir kişiye yönelik işlediklerini belirtmiştir. 2019 yılında Pektezel tarafından yapılan araştırmaya katılan hükümlülerden cinayet suçu işleyenlerin %60'ı suçu işledikleri kişiyi tanıdığını %40'ının tanımadığını belirttikleri görülmüştür. Cinsel suç hükümlülerinin 53,3'ü mağduru tanıdığını, %40'ı ise mağduru tanımadığını belirtmiştir. Yüzdelere karşılaştırıldığında her iki suç grubunda da suçu işledikleri kişinin tanıdık olma oranının yüksek olduğu bildirilmiştir.

Çalışmamıza katılan cinsel suç grubu hükümlülerinin, suç mağdurlarının için %84,2'sinin cinsiyet olarak kadın ve % 62,2'sinin çocuk yaşta olduğunu belirttikleri görülmüştür. Kasten öldürme suçu hükümlülerinin, erkek ve yetişkin birine yönelik suç işleme davranışı cinsel suç hükümlülerine göre anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. 2002 yılında Sözen, Türkiye'de çocuğa yönelik gerçekleşen cinsel istismar olaylarının %70'inin çocuğun tanıdığı kişiler tarafından gerçekleştirildiği, vakaların %30'luk oranının ensest vakası olduğu ve ensest olaylarında istismarcıların %70 gibi bir oranda baba olduğu belirtilmiştir. Cinsel saldırıya uğrayan çocukların yaş ortalamasının 11-12 olduğu; on kız çocuğuna karşı bir erkek çocuğunun da saldırıya uğradığı belirtilmiştir (Kaynak, 2000). Kasten öldürme olaylarına yönelik literatür incelendiğinde maktulün kadın olduğu olaylarda erkek olduğu durumlara oranla farklılık, cinayetlere ilişkin ek bilgilerin, örneğin fail-maktul arasındaki ilişkinin/akrabalığın incelenmesiyle görünür hale gelmiştir. Kasten öldürme olayları ile ilgili

Dünya genelinden edinilmiş bilgilere göre ortalama dört maktulden birini kadın, üçünü erkeklerin oluşturduğudur. Erkeklerin, kişisel uyuşmazlıklar ya da başka bir suç faaliyeti kaynaklı olarak; kadınların ise genellikle eski ya da mevcut eş/sevgili, aile üyeleri, gibi yakınları tarafından ve güvende hissettikleri yerlerde öldürüldüğü belirtilmiştir.

Kasten öldürme suçu hükümlülerinin cinsel suçtan hükümlü olan kişilere oranla kendisini suçlu hissetme durumu anlamlı olarak daha düşük bulunmuştur ($p<0.05$). Çetinkaya tarafından (2020) yapılmış bir çalışmada; cinsel istismar ve uyuşturucu suçundan hükümlü-tutuklu olarak bulunan kişilerin Suçluluk-Utanç Ölçeğinden aldıkları puanlar değerlendirilmiştir ve suç türü grupları arasında Suçluluk-Utanç puanı bakımından istatistiksel olarak anlamlı fark elde edilmiştir ($p<0,05$). Cinsel suçlardan hükümlü-tutuklu olanların Suçluluk-Utanç puanları, uyuşturucu suçundan hükümlü-tutuklu olanlara oranla daha yüksek olduğu bildirilmiştir. Cinayet suçu işleyen kadın ve erkekler hakkında Finlandiya’da yapılan bir araştırmada; kadınların erkeklere oranla cinayet sonrası daha sık pişmanlık yaşadıkları ve yardım istedikleri belirtilmiştir (Hakkanen-Nyholm ve ark., 2009). Başka bir çalışmada ise kişinin pişmanlığının, yaptığı davranışın olumsuz sonuçlarından değil, cezaevinde bulunmasından kaynaklandığı belirtilmiştir. Aynı çalışmada cinayet suçundan hükümlü birkaç görüşmeci dışında, mağdura yönelik zararını kabul eden ya da bunu gerçekçi bir şekilde ifade eden katılımcının olmadığı belirtilmektedir (Ercebe, 2007). Alanda yapılan çalışmalar ve ortaya atılan görüşler kapsamında özellikle kasten öldürme suçlarında; aile içi şiddet mağduru olmak ya da yapılan eyleme yönelik çeşitli gerekçelerin öne sürüldüğü durumlarda öldürme sonrasında, pişmanlık duygusunun azalması ve ortadan kalkması durumunun yaşandığı ifade edilmiştir (Gönen, 2015).

Dissosiyasyon, dissosiyatif bozukluklar alanında uzmanlık gerektiren bir tedavi programına duyulan ihtiyaç, yüksek düzeydeki sağlık hizmeti ücretleri ve düşük düzeydeki hayat kalitesi ile asosiye olması nedeniyle adli sistem açısından önem teşkil etmektedir

(Brand, Schielke & Brams, 2017). Öztürk (2020)'e göre özellikle cezai ehliyetin değerlendirilmesinde disosiyatif bozukluklara dikkat edilmeli ve mutlaka disosiyatif bozukluklar alanında uzman bir psikiyatrist ya da klinik psikoloğun ayrıntılı ruhsal değerlendirilmesi sonucunda oluşturulacak bilirkişilik ya da uzman mütaalası raporuna adli sistemde yer alan görevliler dikkat etmelidir. Dissosiyasyon, travma sonrasında ortaya çıkan akut ya kronik bir anormal durumun göstergesidir. Travmatik olayın sonrası ortaya çıkan duyguları yönetebilme becerisinin yanı sıra kültür, bireysel karakteristikler, daha önceki psikiyatrik durum, geçmiş travmalar, sosyal destek gibi değişkenler terapide işleniyor olması da dissosiyasyonun dahil olduğu travma ile ilişkili semptomların tedavisine önemli katkı sağlamaktadır (McLaughlin ve ark., 2013; Öztürk, 2020a, 2022a; Öztürk, Erdoğan & Derin, 2021). Adli bilimler uzmanları mutlaka travma öncesi ve sonrası durumları da değerlendirmelidir. Travma ile ilişkili semptomların ve sonuçlarının değerlendirilmesinden önce bu değerlendirilmenin optimal bir çevre ve şartlar altında yapılmasına yönelik gerekli koşullar yerine getirilmelidir. Değerlendirme başlamadan vaka stres altındaysa değerlendirme prosedürünün yoğunluğunu ve rutini esnetilerek, vakanın değerlendirmeye hazır hale gelmesi sağlanmalıdır (Armstrong, 2017).

Ön görülemeyen travmaların mağduru olan vakaların daha açık ve travmaya ilişkin düşüncelerini paylaşabilmeleri için yeni durumlar yaratılmalıdır. Bunun sağlanabilmesi için de değerlendirme yapan klinisyen, vakanın faydalanabileceği faydalı ve güvenilir bilgileri ona vererek terapötik ittifakın oluşmasına zemin hazırlamalıdır. Vakanın travmatik doğası gereği insanlara karşı güveni -özellikle adalete- sarsılsa da terapist ile olan uyumu ve karşılıklılığı değerlendirmede en önemli koşuldur. Eğer değerlendirmeyi yapan klinisyen ile ittifak kurulamazsa vaka güvenilir bir değerlendirme için gerekli olan yeterli sayıda içerik paylaşmaya karşı isteksiz olabilir (Brand, Schielke, Brams & DiComo, 2017). Detay içeren notlar uzman ifadesi ve raporları için paha biçilemez bir kaynaktır. İddia edilen olayla ilgili

olayın öncesi, sonrası ve esnasında olan detaylı paylaşımlar, değerlendirmede kullanılan dilin ve üslubun travma temelli olarak dönüştürülmesine katkı sağlamaktadır. Örneğin travmatize insanlar bazen travmaya ilişkin olayların an ve an anlatırken şimdiki zaman ve geçmiş zaman fiilleri arasında kaymalar yaşayabilmektedir. Bu durum geçmiş deneyimlerin artık duygusal ve bilişsel olarak etki etmediğinin aksine travmatik olayın sanki tekrar oluyormuş gibi ağır ve yoğun hissedilmesine neden olabilmektedir. Değerlendirme esnasında vakanın söyledikleri kelimesi kelimesine not alınmalı ve bu ifadeler vakanın davranışları da gözlemlenerek desteklenmelidir (Andrews ve ark., 2000; Malmo & Laidlaw, 2010). Kronik ve çoklu travma geçmiş ya da şiddetli ve ezici nitelikteki stresörlerin bildirildiği vakalarda, değerlendirilen bireyin ait olduğu kurum ve organizasyona, travmatik içerikli olayı yansıtmaya kapasitesine ve geçmişte ya da güncel hayatta aldığı cezalara mutlaka dikkat edilmelidir. İç konuşma ve bilişsel dezorganizasyonun varlığı, disfonksiyonel ya da sıkıntılı bir durumun mevcudiyetinin ve travmaların henüz çözülmediğinin net bir göstergesidir (Brand, Schielke, Brams & DiComo, 2017).

Psikiyatri, klinik psikoloji ve klinik adli psikolojinin temel konularından “*travma ve dissosiyasyon*” çalışmalarına karşı olan bilim dışı akademik kitle; “*Backlash Hareketi*” ile 1992 yılında kurulan “*False Memory Syndrome Foundation*” adı altında “*sözde*” kurumlarla “*primitif*” varlıklarını 27 yıl boyunca prekarca sürdürmüşlerdir. Ancak travma ve dissosiyasyon alanında uluslararası düzeyde yoğun emek vererek “*psikotravmatoloji ekolü*”nü savunan birçok nitelikli bilim insanı -Erdinç Öztürk, Bethany Brand, Frank Putnam ve Colin Ross- False Memory Syndrome Foundation Derneği’nin 2019 yılının son gününde kendi kendini feshetmesini sağlayarak tarihi bir başarıya imza atmışlardır. Travma ve dissosiyasyon çalışmaları karşıtı kitleye karşı mücadele veren bu alandaki önemli araştırmacılar arasında yer alan Dalenberg ve arkadaşları (2014), travma ve dissosiyasyon arasındaki ilişkiye yönelik yaptıkları çalışmada cinsel istismar ve fiziksel istismarın moderatör etki gösterdiğini

bulgulamıştır. Fantezi modelin iddiasını çürüten Dalenberg ve arkadaşlarının yaptığı çalışmalar gibi birçok araştırma bulunmasına rağmen bu model birçok psikoloji kitabında maalesef ki yer almaya devam etmektedir (Wilgus, Packer, Lile-King, Miller-Perrin, & Brand, 2015). Yanlış bilgilendirmelerin bilimsel nitelikteki kitaplarda var olmaya devam etmesi dissosiyatif bozukluk ve dissosiyasyona olan güven hakkında insanları şüpheyne düşürmeye yöneltebilmektedir. Bu alanda metodolojisi güçlü ve ampirik çalışmalar yapmaktan hiçbir zaman vazgeçmemeli ve travma ve dissosiyasyon karşıtı akademik gruplara karşı bilimsel mücadelenin devam etmesi, kronik çocukluk çağı travmaları ile en yakın ilişkiyi gösteren dissosiyatif bozuklukların psikiyatri, klinik psikoloji, adli psikoloji ve hukuk gibi birçok disiplini ilgilendiren alanlar için de son derece önemlidir (Brand ve ark., 2017; Öztürk, 2020a, 2022a, 2020b).

6. SONUÇ-ÖNERİLER

Bu yüksek lisans tez çalışmasında yeniden vurgulanmak istenildiği üzere “*Kasten Öldürme ve Cinsel Suçlar Sebebiyle Ceza İnfaz Kurumunda Bulunan Erkek Hükümlülerde Çocukluk Çağı Travmaları ile Dissosiyatif Yaşantılar ve Travma Sonrası Büyüme Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*” konusu çalışılmıştır. Bu araştırmanın temel amacı cezaevinde cinsel suç ve kasten öldürme suçundan hükümlü olarak bulunan erkeklerin çocukluk çağı travmaları ve dissosiyatif yaşantıları ile travma sonrası büyüme durumlarının değerlendirilmesidir. Bu konuda Türkiye’de ve dünyada klinik popülasyon ile yapılmış çok sayıda araştırma bulunmasına rağmen ceza infaz kurumlarında yapılan çalışmalar ise oldukça sınırlı sayıdadır. Konu ile ilgili araştırmaya yönelik izinlerin alınmasında yaşanan zorluklar bu durumu önemli derecede etkilemektedir. Erkek vakaların cezaevi ve denetimli serbestlik gibi uygulamalarla klinik sistemden ziyade adli sistem içerisinde yer aldığı düşünüldüğünde; çalışma grubumuzdaki kapalı ceza infaz kurumlarında bulunan erkek örneklemini, erken yaşta başlayan yineleyici çocukluk çağı travmaları ile dissosiyatif yaşantılar arasındaki ilişkinin incelenmesi adına büyük bir önem taşımaktadır. Çalışmanın temel bulguları şunlardır:

1. Cinsel ve kasten öldürme suç grubu hükümlülerinin; yaş, medeni durum, çocuk sahibi olma durumu, eğitim durumu, cezaevine girmeden önce kimlerle yaşadığı, infaz süreci öncesinde çalışma durumu, cezaevinde bulunma süresi, ilk hüküm giyilen yaş, geçmişte psikiyatrik bir tanı alma durumu, psikiyatrik tanı dağılımı ve psikiyatrik tedavi görme durumları, sigara, alkol-madde gibi bağımlılık yapıcı maddeler kullanma durumu arasında istatistiksel anlamda bir fark saptanmamıştır.
2. Cinsel ve kasten öldürme suç grubu hükümlülerinin içinde büyüdükleri aile türü (çekirdek aile, geniş aile, yetiştirme yurdu), kardeş sahibi olma durumu, üvey kardeşlerinin olup-olmaması, anne ve babanın birlikte olma ve hayatta olma durumları, aile içerisinde anne-babanın birbiriyle olan iletişim durumu, aile

içerisinde anne baba arasında fiziksel şiddet yaşanması durumu arasında anlamlı olarak bir fark saptanmamıştır.

3. Kasten öldürme suç grubu hükümlülerinde şehir-büyükşehirde yaşama oranı cinsel suç grubu hükümlülerinden anlamlı ($p<0.05$) olarak daha yüksek bulunmuştur. Kasten öldürme suç grubu hükümlülerinde cezaevine girmeden önce gelir düzeyi cinsel suç grubu hükümlülerine oranla ($p<0.05$) daha düşük bulunmuştur. Kasten öldürme suç grubu hükümlülerinin aile veya arkadaşlarda suç işleme oranı cinsel suç grubu hükümlülerinden anlamlı ($p<0.05$) olarak daha yüksek bulunmuştur.
4. Kasten öldürme suç grubu hükümlülerinin anne eğitim durumu cinsel suç grubu hükümlülerinden anlamlı ($p<0.05$) olarak daha düşüktü. Kasten öldürme suç grubu hükümlülerinin annenin ilgisi cinsel suç grubu hükümlülerinden anlamlı ($p<0.05$) olarak daha düşük bulunmuştur. Kasten öldürme suç grubu hükümlülerinde yakınları ile düzenli görüşme yapma oranı cinsel suç grubu hükümlülerinden anlamlı ($p<0.05$) olarak daha yüksek bulunmuştur.
5. Cinsel ve kasten öldürme suç grubu hükümlülerinin ve anne babaların eğitim durumlarının ağırlıklı olarak okur-yazar olmama, okur yazar olma ve ilkokul mezunu olma şeklinde öne çıktığı görülmüştür. Her iki suç grubunda da katılımcıların yarısından fazlasının suça karşı pişmanlık bildirdiği görülmüştür.
6. Kasten öldürme suç grubu hükümlülerinin erkeklere karşı suç işleme oranı cinsel suç hükümlülerinden anlamlı ($p<0.05$) olarak daha yüksek bulunmuştur. Kasten öldürme suç grubu hükümlülerinde yetişkinlere yönelik suç işleme oranı cinsel suç grubu hükümlülerinden anlamlı ($p<0.05$) olarak daha yüksek bulunmuştur.
7. Cinsel ve kasten öldürme suç grubu hükümlülerinin tanıdık bir kişiye karşı suç işleme oranı anlamlı ($p>0.05$) farklılık göstermemiştir. Kasten öldürme suç

- grubunda kendisini suçsuz hissetme oranı cinsel suç hükümlülerinden anlamlı ($p < 0.05$) olarak daha düşüktür.
8. Cinsel ve kasten öldürme suç grubu hükümlülerinin çocukluk çağı travma skoru toplam skor, duygusal istismar, fiziksel istismar, fiziksel ihmal, duygusal ihmal skoru anlamlı ($p > 0.05$) farklılık göstermemiştir. Kasten öldürme suç hükümlülerinin çocukluk çağı travma skoru cinsel istismar skoru cinsel suç hükümlülerine oranla anlamlı ($p < 0.05$) olarak daha düşüktür.
9. Cinsel suç ve kasten öldürme hükümlülerinin Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (CTQ)'ne vermiş oldukları cevapların incelenmesiyle çalışmaya katılan hükümlülerin %88,8'inin duygusal ihmal, %75,4'ünün fiziksel ihmal, %50,6'sı duygusal istismar, %38,8'inin fiziksel istismar, %22,2'sinin cinsel istismar bildirdiği görülmüştür.
10. Cinsel suç ve kasten öldürme suçu hükümlülerinin DES puanlarının cinsel suç grubunda kasten öldürme suçuna oranla fazla olduğu, Kasten öldürme suç grubunda çocukluk çağı travma skoru cinsel istismar skoru cinsel suç grubuna göre anlamlı ($p < 0.05$) olarak daha düşük olduğu anlaşılmıştır.
11. Cinsel ve kasten öldürme suç gruplarında travma sonrası büyüme puanlarının karşılaştırıldığında istatistiksel anlamda fark elde edilmediği görülmüştür. Cinsel ve kasten öldürme suç grubu hükümlülerinin travma sonrası büyüme skoru toplam skor, benlik algısındaki değişim skoru, yaşam felsefesinde değişim skoru, başkalarıyla ilişkide değişim skoru anlamlı ($p > 0.05$) farklılık göstermemiştir. Çalışma bulgularımızda çocukluk çağı travmaları ile travma sonrası büyüme arasında negatif yönde anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur.
12. Cinsel ve kasten öldürme suç grubu hükümlülerinin Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği ile Çocukluk Çağı Travma ölçeği toplam skor, Duygusal İstismar, Fiziksel istismar,

Fiziksel ihmal, Duygusal İhmal, Cinsel İstismar skoru arasında anlamlı ($p<0.05$) pozitif korelasyon gözlenmiştir.

13. Cinsel ve kasten öldürme suç grubu hükümlülerinin Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği ile Travma Sonrası Büyüme Envanteri toplam skor, Benlik Algısındaki Değişim, Yaşam Felsefesinde Değişim, Başkalarıyla İlişkide Değişim skoru arasında anlamlı ($p>0.05$) korelasyon gözlenmemiştir.

14. Cinsel ve kasten öldürme suç grubu hükümlülerinin Çocukluk çağı travma toplam skoru ile Travma Sonrası Büyüme Envanteri toplam skor, Benlik Algısındaki Değişim, Yaşam Felsefesinde Değişim, Başkalarıyla İlişkide Değişim skoru arasında anlamlı ($p<0.05$) negatif korelasyon gözlemlenmiştir.

15. Hükümlülerin Çocukluk Çağı Travma Ölçeği toplam puanı ve Duygusal İhmal alt boyut puanının travma sonrası büyümeyi yordadığı anlaşılmıştır.

16. Cinsel ve kasten öldürme suç grubu hükümlülerinin DES puanı 30'a eşit ve 30 'dan büyük olanların DES puanı 30'dan küçük olanlara oranla 5,01 kat daha fazla çoklu travma yaşadıklarını bildirdikleri anlaşılmıştır.

İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Adli Tıp ve Adli Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı'ndaki yüksek lisans tez çalışmamız, özellikle geniş örneklemlili erkek hükümlüler üzerine planlanmıştır. Dissosiyatif erkeklerin ve kadınların psikoterapiye başvurma oranları 1/9 olarak kadınlar lehinedir. Erkek dissosiyatif bireyler genellikle adli sistem içerisine dahil olduklarından dolayı bu oranın oluştuğu iddia edilmektedir ki 500 erkek hükümlü ile gerçekleştirilen çalışmamız bu iddiayı büyük oranda doğrulayarak travma ve dissosiyasyon literatüründe bilimsel açıdan oldukça önemli bir konuma oturmaktadır. Bu çalışmanın minimal sınırlılığı Türkiye'nin tek bir cezaevi kampüsü içerisinde erkek hükümlülerle gerçekleştirilmesidir. Bu sebeple çalışmanın farklı bölgelerdeki farklı demografik özelliklere sahip hükümlüler ile yapılmasının daha genellenebilir sonuçlara

ulaşılmasını sağlayacağı düşünülmektedir. Araştırmamızın Covid-19 pandemi süreci ile infaz sisteminde yapılan değişiklik döneminde yürütülmesi hükümlülerin araştırmaya katılmasında belirli ölçüde etkili olmuştur. Kronik çocukluk çağı travmalarının ve şiddet odaklı negatif çocuk yetiştirme stillerinin, yetişkinlik döneminde psikopatolojilerin ortaya çıkmasına neden olduğu bilinmektedir. Kasten öldürme ve cinsel suçlardan hükümlü olanlarla gerçekleştirilen öncül bilimsel çalışmalardan biri olma özelliğini taşıyan çalışmamızın bulguları doğrultusunda hazırlanan öneriler aşağıda yer almaktadır:

- Disfonksiyonel aile dinamikleri ve yanlış çocuk yetiştirme stilleriyle karakterize olan çocukluk çağı travmaları, kişilerde uzun dönemli yıkıcı ruhsal etkiler ve travma ile ilişkili psikopatolojilerin meydana gelmesine sebebiyet vermektedir (Öztürk, 2020; Öztürk & Derin, 2020). Son kez vurgulanmak istendiği üzere çocuk yetiştirme stilleri içerisinde adeta saklanarak geçmişten günümüze benzer oranlarda varlığını koruyan çocukluk çağı travmalarına yönelik gerekli kamusal farkındalığın gelişmemiş olması, kişilerin bu durum hakkında konuşmasını, yaşadıkları süreçleri fark etmesini ve destek almalarını engellemektedir. Şiddet odaklı yanlış çocuk yetiştirme stilleri içerisinde saklanarak kuşaklararası geçiş gösteren ruhsal travmaların suç olgusunda önemli yeri olduğu ve suçu: kriminaliteyi önlemeye yönelik çalışmaların çocukluk dönemine varacak kadar geniş kapsamda yürütülmesi çalışmalara katkı sağlayacaktır.
- Travmaların olumsuz etkilerinin yanında olumlu etkilerinin de var olabileceğini ifade eden travma sonrası büyüme kavramının, çocukluk döneminde travmaya maruz kaldıkları fark edilen kişilere anlatılması; çocukluk çağı travmalarının yaşamlarını negatif yönde etkilemesine izin vermemeleri, travmanın etkilerinin yoğun olarak yaşadıkları anlarda bile travma sonrası büyümeye bağlı bir pozitif değişimin mümkün olabileceğini görmelerini sağlayacaktır.

- Travma ile ilişkili dissosiyasyonu içeren adli psikiyatrik değerlendirmelerde uzmanlar mutlaka dissosiyasyon ile ilgili bilimsel bilgilere dayalı olarak klinik değerlendirme yapmalıdır. Bu adli değerlendirmeler; olası simülasyon, semptomların abartılması, diğer olası tanılar, geçmiş psikiyatrik ya da medikal tanıları içermelidir (Frankel & Dalenberg,2006).
- Çalışmamızda sadece iki suç türü örneklem grubuna dahil edilmiştir. Birbirinden farklı nitelikte suçtan hüküm giymiş olan gruplarla çalışma yapılması, bağımsız değişken olan suç türünün çalışmadaki bağımlı değişkenlere etkisinin belirlenmesine önemli destek sağlayacaktır.
- Ceza infaz kurumlarında travma odaklı çalışmaların arttırılması, bireylerin yaşadıkları travmatik durumun ve bunun kendilerinde yarattığı psikopatolojinin farkına varmalarının sağlanması, bu psikopatolojilerin hem tedavi edilmesi hem de olumsuz etkilerinin yanında olumlu anlamda travma sonrası büyümenin gerçekleştirilebileceğine yönelik motivasyonel çalışmaların yapılması önerilmektedir.
- Erken yaşta başlayan kronik çocukluk çağı travmalarının etkisiyle gelişen, ani kişilik değişimleri ve amnezi gibi durumlarla karakterize olan dissosiyatif bozukluk vakalarında cezai sorumluluğun, psikopatolojinin şiddetine göre etkilenebileceği göz önüne alınarak 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun “Akıl Hastalığı” kenar başlıklı 32. maddesi 2.fıkrası kapsamında adli psikiyatrik açıdan dikkatle değerlendirilmesi önerilmektedir.

- Cezaevinde bulunan tutuklu ve hükümlülerin kendilerini değersiz, suçluluk-utancı yoğun bir şekilde deneyimleyen bireyler olarak görmemeleri için özgüvenlerini arttıracak ve kurum içinde sorumluluk alacakları etkinliklere katılmalarının sağlanması önerilmektedir. Cezaevlerinde psikoterapiyi üstlenecek uzman psikolog ya da uzman psikiyatrisin sayısı kurumdaki suçlu bireylerin sayısına ve kurumun hizmet özelliğine göre belirlenmelidir (Çetinkaya, 2020).
- Klinik adli ve kriminal psikolojinin hem psiko-legal süreçlere ilişkin bir alan olarak tanımlanması hem de klinik psikoloji alanı ile ilgili örtüşen tarafları göz önünde bulundurularak, öğrencilerin lisans, yüksek lisans ve doktora programlarında hukuk-psikoloji, klinik adli psikoloji ortak derslerini alabilmeleri için gerekli düzenlemelerin yapılmasının gerekli olduğu da görülmektedir (Erden ve Ergin, 2017).
- Sosyal yaşamda suç olgusunun önüne geçebilmek için belirli birtakım müdahalelerin gerçekleştirilmesi temel bir zorundalık halini almıştır. Toplumun temelini oluşturan aile yapısının, sağlıklı şekilde oluşması ve devam etmesinin sağlanması için ilgili kurumlar tarafından düzenlenecek çeşitli proje ve prosedürlerle ailelerin takip edilmesi ve ihtiyaç durumlarının erken tespiti ile gereken müdahalelerin uzman kişiler tarafından yapılması önerilmektedir. Yapılacak olan bu çalışmaların suç davranışının önlenmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

7. KAYNAKÇA

- Abbey, A., Clinton-Sherrod, A. M., McAuslan, P., Zawacki, T., & Buck, P. O. (2003). The relationship between the quantity of alcohol consumed and the severity of sexual assaults committed by college men. *Journal of Interpersonal Violence*, 18(7), 813–833.
- Acar, Ö. F., Öğülmüş, S., & Boysan, M. (2019). Associations between circadian preferences, sleep quality, dissociation, post-traumatic cognitions, and post-traumatic stress disorder (PTSD) among incarcerated offenders. *Sleep and Hypnosis*, 21(3), 201-219.
- Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü. (2020). 4 Nisan 2022 tarihinde <https://adlisicil.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/22420211449082020H%C4%B0ZMETE%C3%96ZELK%C4%B0TAP.pdf> adresinden erişildi.
- Aktepe, E. (2009). Çocukluk çağı cinsel istismarı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1(2), 95-119.
- Akpınar, E. (2005). Using geographic information systems in analysing the pattern of crime incidents and the relationship between landuse and incidents. Master of science, Middle East Technical University, Ankara.
- Amerikan Psikiyatri Birliği. (2013). Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal Elkitabı. 5. Baskı. *DSM-5 Tanı Ölçütleri Başvuru Elkitabı*. (Çeviri ed. E Köroğlu), Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
- Archer, J. (1991). Human sociobiology: basic concepts and limitations. *Journal Social Issues*, 47(3), 11-26.
- Armağan, E. (2007). Çocuk ihmali ve istismarı: Psikoz tablosu sergileyen bir istismar olgusu. *Yeni Symposium Psikiyatri, Nöroloji ve Davranış Bilimleri Dergisi*, 45, 170-173.
- Arslan, G., & Balkıs, M. (2016). Ergenlerde duygusal istismar, problem davranışlar, özyeterlik ve psikolojik sağlamlık arasındaki ilişki. *Sakarya University Journal of Education*, 6(1), 8-22.

- Artuç, M. & Bayyurt, Y. (2007). *5237 sayılı TCK tablolı 5271 sayılı CMK tablolı 5275 sayılı CGIK*. 5. baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Aydemir, Ö., & Koroğlu, E. (2000). *Clinical scales used in psychiatry*. Ankara, Turkey: Physicians Publication Association.
- Aykaç Kemik, C. (2020). *Nörobilişsel esneklik ile travma sonrası büyüme ilişkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Aytaç, M., Aytaç, S., & Bayram, N. (2007). *Suç türlerini etkileyen faktörlerin istatistiksel analizi*. 8. Türkiye Ekonometri ve İstatistik Kongresi. Malatya: İnönü Üniversitesi.
- Bakır, E., & Kapucu S. (2017). Çocuk ihmali ve istismarının Türkiye’de yapılan araştırmalara yansımaları: Bir literatür incelemesi. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 4(2), 13-24.
- Bernstein, D. P., Fink, L., Handelsman, L., Foote, J., Lovejoy, M., Wenzel, K., et al. (1994). Initial reliability and validity of a new retrospective measure of child abuse and neglect. *The American Journal of Psychiatry*, 151(8), 1132-1136.
- Bradford, J. M., & Smith, S. M. (1979). Amnesia and homicide: The padola case and a study of thirty cases. *Bulletin of American Academy of Psychiatry and Law*, 7(3), 219-231.
- Brand, B. L., Schielke, H. J., Brams, J. S., & DiComo, R. A. (2017). Assessing trauma-related dissociation in forensic contexts: addressing trauma-related dissociation as a forensic psychologist, part II. *Psychological Injury and Law*, 10(4), 298-312.
- Cardena, E., & Carlson, E. (2011). Akut stres bozukluğu yeniden gözden geçirildi. *Yıllık Klinik Psikoloji İncelemesi*, 7, 245-267.
- Carr, C. P., Martins, C. M. S., Stingel, A. M., Lemgruber, V. B., & Juruena, M. F. (2013). The role of early life stress in adult psychiatric disorders: a systematic review according to childhood trauma subtypes. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 201(12), 1007-1020.

- Coddington, R. D. (1972). The significance of life events as etiologic factors in the diseases of children. II. A study of a normal population. *Journal of Psychosomatic Research*, 16(3), 205-213.
- Çakır-Gönen, A. (2015). *Öldürme suçu işlemiş kadın ve erkek hükümlülerde suç motivasyonu ve suça etki eden faktörler*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Çetin, K., & Altın, H. (2019). Cinsel istismara uğramış çocukların sosyo-demografik değerlendirilmesi. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(2), 135-147.
- Çetinkaya, H. (2020). *Cinsel istismar ve uyuşturucu madde suçundan dolayı cezaevinde tutuklu ve hükümlü olarak bulunan erkeklerin çocukluk çağı travmalarının dissosiyatif yaşantılarının ve suçluluk-utanç duygularının değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, İstanbul.
- DeCou, C. R., Lynch, S. M., Cole, T. T., & Kaplan, S. P. (2016). Dissociation mediates the association between intimate partner violence and posttraumatic stress among treatment-seeking incarcerated women. *Journal of Trauma & Dissociation*, 17(4), 480-493.
- Demirbaş, T. (2001). *Kriminoloji*. Ankara: Seçkin Yayıncılık. s.1-29.
- Deniz, D. (2017). Suç işleyen bireylerde çocukluk çağı travmaları ve dissosiyatif yaşantıların sıklığı. *Türkiye Klinikleri Adli Tıp ve Adli Bilimler Dergisi*, 14(2), 34-47.
- Dereboy, Ç., Şahin-Demirkapı, E., Şakiroğlu, M., & Şafak-Öztürk, C. (2018). Çocukluk çağı travmalarının, kimlik gelişimi, duygu düzenleme güçlüğü ve psikopatoloji ile ilişkisi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 29(4), 269-278.

- Derin, G., & Öztürk, E. (2018). Psikotarih temelli çocuk yetiştirme stillerinin kuşaklararası travma geçişi açısından incelenmesi. Celbiş, O. (Ed.), *Turaz Akademi 2018*. Ankara: Akademisyen Kitabevi, 16-29.
- Doherty, M. (2000). *Criminology*. 2. edition, London: Old Bailey Press. s.4-25.
- Dolu, O., Sözer, M. A., Başbüyük, O., Karakuş, Ö., Geleri, A., & Uludağ, Ş. (2012). *Kriminoloji*. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları. s.5-30.
- Dutton, D. G. (1998). *The abusive personality: violence and control in intimate relationships*. New York: Guilford Press. s.24-45.
- Dutton, D., & Kerry, G. (1999). Modus operandi and personality disorder in incarcerated spousal killers. *International Journal of Law & Psychiatry*, 22(2-3), 287-299.
- Ekmekci-Pektezel, G. (2019). *Cinayet suçu hükümlüleri ile cinsel istismar suçu hükümlülerinin suç işleme eğilimleri ile sosyo-demografik özellikleri arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Ercebe, C. (2007). *Sosyo-kültürel açıdan suçu meşrulaştırma eğilimleri üzerine Ankara cezaevinde bir çalışma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Everly, G. S. (1993). Psychotraumatology: A two-factor formulation of posttraumatic stress. *Integrative Physiological and Behavioral Science*, 28(3), 270-278.
- Evren, C., & Ögel, K. (2003). Alkol/madde bağımlılarında dissosiyatif belirtiler ve çocukluk çağı travması, depresyon, anksiyete ve alkol/madde kullanımı ile ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 4(1), 30-37.
- Frankl, V. (2013). *İnsanın anlam arayışı*. 10. baskı, Budak, S. (çev.), İstanbul: Okuyan Us Yayınları.

- Glad, K. A., Jensen, T. K., Holt, T., & Ormhaug, S. M. (2013). Exploring selfperceived growth in a clinical sample of severely traumatized youth. *Child Abuse & Neglect*, 37(5), 331-342.
- Günçe, G. (1983). *Çocuk Suçluluğu ve Aile*. Çocuk Suçluluğu ve Çocuk Mahkemeleri Sempozyumu 22-23 Haziran 1983. A.Ü. Basımevi, s. 3-4.
- Gündoğan, K., Koç, C., & Ünlü, H. N. (2010). *Kast ve taksir*. Ankara: Bilge Yayınevi.
- Güneri Yöyen, E. (2017). Childhood trauma and self-respect. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 3(1), 267-282.
- Hakkanen-Nyholm, H., Putkonen, H., Lindberg, N., Holli, M., Rovamo, T., & Weizmann Henelius, G. (2009). Gender differences in finnish homicide offence characteristics. *Forensic Science International*, 186(1), 75-80.
- İçli, T. G. (1993). *Türkiye’de suçlular: Sosyal kültürel ve ekonomik özellikleri*. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Kültür Merkezi Yayını.
- İçli, T. G. (2007). *Kriminoloji*. 7. baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- İnci, F., & Boztepe, H. (2013). Travma sonrası büyüme: Öldürmeyen acı güçlendirir mi? *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 4(2), 80-84.
- Kağan, M., Güleç, M., Boysan, M., & Çavuş, H., (2012). Travma sonrası büyüme Envanteri’nin Türkçe versiyonunun normal toplumda hiyerarşik faktör yapısı. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 11(5), 617-624.
- Kaplan, H. I., Sadock, B. J., & Grebb, J. A. (1994). *Synopsis of psychiatry behavioral sciences clinical psychiatry*. Baltimore USA: Williams and Wilkins.
- Kaplan, S. J., Pelcovitz, D., & Labruna, V. (1999). Child and adolescent abuse and neglect research: A review of the past 10 years. Part I: Physical and emotional abuse and neglect. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 38(10), 1214-1222.

- Kara, B., Biçer, Ü., & Gökalp, A. S. (2004). Çocuk istismarı. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 47, 140-151.
- Karagöz, B. (2010). *Alkol veya madde bağımlısı bir grupta kendini yaralama davranışının incelenmesi: Çocukluk dönemi istismarı ve ihmali ile duygu düzenleme güçlüğü faktörleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Karasu, F., & Bilgen, F. (2017). Anneleri tarafından çocuklara uygulanan duygusal ve fiziksel istismar/ihmal davranışları. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(13), 22-34.
- Kardaş, F. (2013). *Van depremini yaşanan olaylarda yaşanan travma sonrası yaşanan travmayı büyümek ve büyümek atlatılabilirler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.
- Kaynak, H. (2000). Cinsel istismarda terapi: Alo Çocuk Merkezi. *Kadınlar Dünyası*, 7, 10-11.
- Kızmaz, Z. (2004). Öğrenim düzeyi ve suç: suç-okul ilişkisi üzerine sosyolojik bir araştırma. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2), 291-319.
- Köknel Ö. (1996). *Bireysel ve toplumsal şiddet*. İstanbul: Altın Kitaplar Basımevi.
- Laceulle, O. M., Kleber, R. J., Alisic, E. (2015). *Children's experience of posttraumatic growth: Distinguishing general from domain-specific correlates*. 10(12), e0145736.
- Lewis, D. O. (1992). From abuse to violence: Psychophysiological consequences of maltreatment. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 31(3), 383-391.
- Linley, P. A., & Joseph, S. (2004). Positive change following trauma and adversity: A review. *Journal of Traumatic Stress*, 17(1), 11-21.
- Maing, D. M. (1991). *Patterns of Psychopathology in Sexually Abused Girls*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Windsor University, Ontario, Canada.

- Moskowitz, A. (2004). Dissociation and violence: A review of the literature. *Trauma, Violence, & Abuse*, 5(1), 21-46.
- National Research Council [NRC]. (1993). Commission on Behavioral & Social Sciences & Education, Panel on Research on Child Abuse & Neglect. *Understanding child abuse and neglect*.
- Öğün, A. (1996), *Türkiye’de adam öldürme suçunda etkili olan bazı sosyal -kültürel faktörlere ilişkin uygulamalı bir çalışma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Örsel, S., Karadağ, H., Karaoğlan-Kahiloğulları, A., & Aktaş, A. E. (2011). Psikiyatri hastalarında çocukluk çağı travmalarının sıklığı ve psikopatoloji ile ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 12(2), 130-136.
- Öztürk, E. (2003). *Travma kökenli dissosiyatif bozukluk vakalarının ailelerinde çocukluk çağı travmalarının sıklığı*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Özaşçılar, M. (2016). Şiddet davranışının nedenlerini açıklamada biyolojik temelli kuramların rolü. *Türk Psikoloji Yazıları*, 19, 16-28.
- Öztürk, E. (2016). Psicotarih açısından çocuk yetiştirme tarzları ve çocuk istismarı. F. Aşıcıoğlu, N. Ziyalar, (Eds), *Adli Davranış Bilimleri* içinde (24-34). Ankara: Türkiye Klinikleri.
- Öztürk, E. (2017). *Travma ve dissosiyasyon: Dissosiyatif kimlik bozukluğunun psikoterapisi ve aile dinamikleri*. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevi. s.1-148.
- Öztürk, E. (2018). Psicotarih Ruhsal Travma ve Dissosiyasyon, O. Celbiş, (Ed.). *Turaz Akademi 2018 içinde* (1.Baskı) (92-106). Ankara: Akademisyen Kitabevi.
- Öztürk, E. (2020). *Travma ve dissosiyasyon: Psikotravmatoloji temel kitabı*. 2.Baskı. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevi. s.1-210.

- Öztürk, E (2021a). Disfonksiyonel Aile Modellerinden Fonksiyonel Aile Modeline: "Doğal ve Rehber Ebeveynlik Stili". Öztürk E, editör. *Aile Psikopatolojisi*. 1. Baskı. Ankara: Türkiye Klinikleri. p.1-39.
- Öztürk, E. (2021b). Trauma based alliance model therapy. *Medicine-Science*, 10(2), 631-50.
- Öztürk, E. (2022a). Dissoanaliz ve Psikotoplumsal Bilinç Alyansı Kuramı: İnkâr Travması ve Dissosiyatif Yansıtımlı Kimlik Geçiş. Öztürk E, editör. *Psikotravmatoloji*. 1. Baskı. Ankara: Türkiye Klinikleri. s.1-40.
- Öztürk, E. (2022b). Modern Psikotravmatoloji ve Dissosiyasyon Teorileri. Öztürk E, editör. *Psikotravmatoloji*. 1. Baskı. Ankara: Türkiye Klinikleri. s.41-69.
- Öztürk, E., & Derin, G. (2020). Psikotravmatoloji. *Aydın İnsan ve Toplum Dergisi*, 6(2):181-214.
- Öztürk, E., & Erdoğan, B. (2021). Betrayal trauma, dissociative experiences and dysfunctional family dynamics: Flashbacks, self-harming behaviors and suicide attempts in post-traumatic stress disorder and dissociative disorders. *Medicine-Science*, 10(3),1550-1556.
- Öztürk, E., Erdoğan, B., & Derin, G. (2021). Psychotraumatology and dissociation: A theoretical and clinical approach. *Medicine-Science*, 10(1), 246-254.
- Powell, S., Rosner, R., Butollo, W., Tedeschi, R. G., & Calhoun, L. G. (2003). Posttraumatic growth after war: A study with former refugees and displaced people in Sarajevo. *Journal of Clinical Psychology*, 59(1), 71-83.
- Rahimov, İ. (2014). *Suç ve ceza felsefesi*. Ankara: Ekoavasya Yayınları.
- SCJR. (2016). Theories and causes of crime. 4 Nisan 2022 tarihinde <http://www.sccjr.ac.uk/wp-content/uploads/2016/02/SCCJR-Causes-of-Crime.pdf> adresinden erişildi.

- Shakespeare-Finch, J., & de Dassel, T. (2009). Çocuklukta cinsel istismarın bir işlevi olarak travma sonrası sonuçları keşfetmek. *Çocuk Cinsel İstismar Dergisi*, 18, 623-640.
- Sokullu-Akıncı, F. (2004). *Kriminoloji*. 4. baskı, İstanbul: Beta Basım.
- Spiegel, D. (1988). Dissociation and hypnosis in post- traumatic stress disorders. *Journal of Traumatic Stress*, 1(1), 17-33.
- Stockdale, G. D., Gridley, B. E, Ware Balogh, D., Holtgraves, T. (2002). Confirmatory factor analysis of single- and multiple-factor competing models of the Dissociative Experiences Scale in a nonclinical sample. *Assessment*, 9(1), 94-106.
- Szur, R. (1991). Emotional Abuse and Neglect. Peter Maher (eds.) *Child Abuse: The Educational Perspective*. Oxford: Basil Blackwell Ltd.
- Şar, V., Öztürk, E., & İkikardeş, E. (2012). Validity and reliability of the Turkish version of Childhood Trauma Questionnaire. *Türkiye Klinikleri Tıp Bilimleri Dergisi*, 32(4), 1054-1063.
- Şar, V., & Tutkun, H. (1997). The treatment of dissociative identity disorder in Turkey: A case presentation. *Dissociation*, 10, 146-152.
- Taner, Y., & Gökler, B. (2004). Çocuk istismarı ve saldırısı: Psikiyatrik. *Acta Medica*, 35(2), 82-86.
- Lynch, M. A., Saralidze, L., Goguadze, N., & Zolotor, A. (2008). The National Study on Violence Against Children in Georgia: The nature and extent of violence experienced by children in the home.
- Tedeschi, R. G. (1999). Violence transformed: Posttraumatic growth in survivors and their societies. *Aggression and Violent Behavior*, 4(3), 319-341.
- Tedeschi, R.G., & Calhoun, L. G. (1996). The posttraumatic growth inventory: Measuring the positive legacy of trauma. *Journal of Traumatic Stress*, 9(3), 455-471.

- Tedeschi, R. G., & Lawrence G. C. (2004). Posttraumatic growth: Conceptual foundations and empirical evidence. *Psychological Inquiry*, 15(1), 1-18
- Tedeschi, R. G., Park, C. L., & Calhoun, L. G. (Eds.). (1998). *Posttraumatic growth: Positive changes in the aftermath of crisis*. Routledge.
- Terranova, C., & Zen, M. (2018). Women victims of intentional homicide in Italy: New insights comparing Italian trends to German and U.S. trends, 2008–2014. *Journal of Forensic and Legal Medicine*, 53, 73-78.
- Tepecik, F. (2018). Uluslararası adalet istatistiklerinde kasten öldürme. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 36, 107-142.
- Tolun, E. (2010). *İntihar düşüncesi veya girişimi olan yatarak tedavi gören kadın hastaların çocukluk çağı travması, dissosiyasyon ve impulsivite açısından karşılaştırılması*. Tıpta uzmanlık tezi, Sağlık Bakanlığı İstanbul Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Has. Eğt. ve Arş. Hastanesi, İstanbul.
- Unicef. (2010). Türkiye’de çocuk istismarı ve aile içi şiddet araştırması-Özet raporu 2010. 4 Nisan 2022 tarihinde <https://www.unicef.org/turkey/raporlar/turkiyede-çocuk-istismari-ve-aile-içi-şiddet-araştırması-özet-raporu-2010> adresinden erişildi.
- Tıraşçı, Y., & Gören, S. (2007). Çocuk istismarı ve ihmali. *Dicle Tıp Dergisi*, 34, 70-74.
- Türk Ceza Kanunu. (2020). Celal Ülgen (ed.), İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Ural, A., & Kılıç, İ. (2006). *Bilimsel araştırma süreci ve SPSS ile veri analizi: SPSS 10.0-12.0 for windows*. 2. baskı, Ankara: Detay Yayıncılık.
- U.S. Department of Health and Human Services (1992-2008). *Child Maltreatment 1990-2006: Reports from the states to the national child abuse and neglect data system*. US Government Printing Office, Washington, DC.
- Vold, G., Bernard, T., & Snipes, J. (2002). *Theoretical criminology*. 5. baskı, New York: Oxford Üniversitesi Yayınları.

- Wekerle, C., Wolfe, D. A., Hawkins, D. L., Pittman, A. L., Glickman, A., & Lovald, B. E. (2001). Childhood maltreatment, posttraumatic stress symptomatology, and adolescent dating violence: Considering the value of adolescent perceptions of abuse and a trauma mediational model. *Development and psychopathology*, 13(4), 847-871.
- Widom, C. S. (1989). The cycle of violence. *Science*, 244, 160-166.
- Widom, C. S., & Ames, M. A. (1994). Criminal consequences of childhood sexual victimization. *Child Abuse & Neglect*, 18, 303-318.
- Yargıç, İ., Ersoy, E., & Batmaz-Oflaz, S. (2012). Çocukluk çağı travmalarının intihar girişimi ve kendine zarar verme davranışı ile ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 13, 277-284.
- Yalom, I. D. (2018). *Varoluşçu psikoterapi*. İstanbul: Pegasus Yayınları.
- Yurdakök, K., & İnce, O. (2010). Duygusal istismar ve ihmal. *Katkı Pediatri Dergisi*, 32(4), 423-433.
- Aktepe, E. (2009). Çocukluk çağı cinsel istismarı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1(2), 95-119.
- Zoroglu, S. S., Tüzün, Ü., Sar, V., Öztürk, M., Kora, M. E., & Alyanak, B. (2001). Çocukluk dönemi istismar ve ihmalinin olası sonuçları. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 2(2), 69-78.

8. EKLER

8.1. Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu

BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ ONAM FORMU

Sizi İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Adli Tıp ve Adli Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı öğretim üyesi Prof. Dr. Erdinç Öztürk danışmanlığında, Sosyal Bilimler Yüksek Lisans Programı öğrencisi Merve Cansu Karadağ tarafından yüksek lisans tez çalışması olarak yürütülen “Kasten Öldürme ve Cinsel Suçlar Sebebiyle Ceza İnfaz Kurumunda Bulunan Erkek Hükümlülerde Çocukluk Çağı Travmaları ile Dissosiyatif Yaşantılar ve Travma Sonrası Büyüme Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” başlıklı araştırmaya davet ediyoruz. Bu araştırmanın amacı, kasten öldürme ve cinsel suçlar sebebiyle cezaevinde bulunan yetişkin erkek hükümlülerin çocukluk çağı travmaları ile dissosiyatif yaşantıları ve travma sonrası büyüme arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Araştırmada sizden yaklaşık 30 dakika ayırmanız istenmektedir. Araştırmaya sizin dışınızda tahminen 499 kişi katılacaktır. Bu çalışmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır.

Çalışma kapsamında size dört adet anket formu uygulanacaktır, bu formlar: Kişisel Bilgi Formu (38 madde) Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (28 madde) Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği (28 madde) ve Travma Sonrası Büyüme Envanteri (21 madde)’dir. Uygulama öncesi tarafımdan uygulamaya yönelik detaylı bilgilendirileceksiniz. Çalışmayı tamamlamak için ilişikteki anketleri doldurarak sorulara içtenlikle cevap vermeniz gerekmektedir. Ölçekler doldurulduktan sonra zarf içerisine konularak sadece araştırmacı tarafından verilerin değerlendirilmesi için kullanılacaktır. Elde edilen sonuçlarla size herhangi bir tanı konulmayacak ve tedavi uygulanmayacaktır. Sonuçlar sadece bilimsel amaçlı olarak kullanılacaktır.

Anketlerde isminiz sorulmamakta ya da kimliğinizi ortaya çıkaran herhangi bir soru yer almamaktadır. Bu anketlerde vereceğiniz her tür bilgi tamamen **gizli kalacaktır**. Araştırmada rahatsızlık yaratacak sorular yer almamakla birlikte, şayet cevaplamak istemediğiniz sorularla karşılaşsanız, bu soruları atlayabilirsiniz. Ancak, yarım kalmış ya da çoğu soruların cevapsız bırakıldığı anketlerden elde edilen verilerin kullanılması mümkün olmadığından, anketi mümkün olduğunca boş bırakmadan tamamlamanız çok önemlidir. Araştırmaya katılımda gönüllülük esas olduğundan; araştırmaya katılmayı reddedebilirsiniz. Araştırmadan istediğiniz zaman çekilebilirsiniz. Araştırmaya katılmamak veya araştırmadan çekilmek size herhangi bir yasal sorumluluk yüklemeyecektir. Ayrıca cezaevinde telefon vb. iletişim araçlarının kullanımı yasak olduğundan araştırmayla ilgili detaylı bilgi almak istediğinizde Silivri Ceza İnfaz Kurumları Kampüsü içerisinde bulunduğunuz kurumun Psiko-Sosyal Servis Birimine dilekçe yazarak, kurumunuz Psiko-Sosyal Servisi aracılığıyla istediğiniz zaman bizlere ulaşmanız ve bilgi almanız mümkündür.

Yukarıda yer alan ve araştırmadan önce katılımcıya verilmesi gereken bilgileri okudum ve katılmam istenen çalışmanın kapsamını ve amacını, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları anladım. Çalışma hakkında yazılı ve sözlü açıklama aşağıda adı belirtilen araştırmacı/araştırmacılar tarafından yapıldı. Bana, çalışmanın muhtemel riskleri ve faydaları sözlü olarak da anlatıldı. Kişisel bilgilerimin özenle korunacağı konusunda yeterli güven verildi.

Bu koşullarda söz konusu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve telkin olmaksızın katılmayı, verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı yayımlarda kullanılmasını kabul ediyorum.

Tarih---/---/---

Gönüllü Katılımcı

Onay

Araştırmacı

Merve Cansu KARADAĞ

Psikolog

8.2. Kişisel Bilgi Formu

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1. Yaşınız:.....

2. Medeni durumunuz nedir?

A. Evli B. Bekar C. Boşanmış D. Eşi vefat etmiş

3. Evliliğiniz devam ediyorsa, eşinizle ne kadar süredir evlisiniz?

A. 0-1 yıl B. 2-4 yıl C. 5-10 yıl D.10 yıldan fazla

4. Eşinizden boşandıysanız, ne kadar süre önce boşandınız?

A.0-1 yıl B. 2-4 yıl C. 5 yıl ve üzeri

5. Çocuğunuz/Çocuklarınız var mı?

A.Evet (sayısını belirtiniz:.....) B. Hayır

6. Eğitim durumunuz:

A.Okur yazar B. İlkokul mezunu C. İlköğretim mezunu
D .Lise mezunu E. Üniversite ve üstü

7. Cezaevine girmeden önce çalışma durumunuz nasıldı?

A. Düzenli bir işim vardı (İşiniz nedir?.....) B. Çalışmıyordum
C. Ara sıra günlük işlerde çalışırdım

8. Cezaevine girmeden önce aylık geliriniz ne kadardı?

A. Gelirim yoktu B. 2324 TL ve altı C. 2325 TL-5000 TL D. 5001 TL-8000 TL
E.8001 TL ve üzeri

9. Hayatınızın büyük kısmını geçirdiğiniz yerleşim birimi hangisidir?

A. Köy-kasaba B. İlçe C. Şehir D. Büyükşehir

10. Cezaevine girmeden önce kimlerle yaşıyordunuz?

A. Aile B. Tek başına C. Arkadaşlar D. Diğer

11. Sigara kullanıyor musunuz?

A. Hayır B. Evet C. Daha önce kullanıp bıraktım

**12. Cezaevine girmeden önce sigara alkol-madde bağımlılığınız var mıydı?
(Cevabınız evet ise hangi madde/maddeleri kullanıyordunuz?)**

A. Evet

B. Hayır

13. Ailenizde veya arkadaşlarınızda sigara alkol-madde gibi bağımlılık yapan maddeler kullanan kimseler var mıydı?

A. Evet Aile üyesiye kim olduğunu belirtiniz..... Arkadaş ()

B. Hayır

14. Aileniz veya arkadaşlarınız arasında suç işleyen var mı?

A .Evet Aile üyesi ise kim olduğunu belirtiniz..... Arkadaş ()

B. Hayır

15. Daha önce psikiyatrik bir tanı almış mıydınız?(Aldıysanız tanınız nedir?)

A. Evet Tanı :..... B. Hayır

16. Daha önce psikiyatrik veya psikolojik bir tedavi görmüş müydünüz?

A. Evet Tedavi:..... B. Hayır

17. Ailenizde psikiyatrik rahatsızlığı olan var mı?:

A. Evet Tanı:..... B. Hayır

18. İçinde büyüdüğünüz aile türü nedir?

A. Çekirdek Aile B. Geniş Aile C. Yetiştirme yurdu vb.

19. Kardeş/kardeşleriniz var mı? (Sayısını belirtiniz) A. Evet B. Hayır

20. Üvey kardeş/kardeşleriniz var mı? : A. Evet B. Hayır

21. Eğer tek çocuk değilseniz, kardeşleriniz içinde kaçınıcı çocuksunuz? :.....

22. Anne, babanız hakkında:

Anne, baba sağ ve birlikte yaşıyor () Anne vefat etmiş () Baba vefat etmiş()

Erkek Hükümlülerde Çocukluk Çağı Travmaları

Anne, baba vefat etmiş () Anne, baba boşanmış () Anne üvey () Baba üvey ()

Anne, baba üvey()

23. Anne ve babanızın eğitim durumları nedir?

Anne: Okur/yazar değil () Sadece okur/yazar () İlkokul() Ortaokul()
Lise() Üniversite()

Baba: Okur/yazar değil () Sadece okur/yazar () İlkokul() Ortaokul()
Lise() Üniversite()

24. Aile içerisinde anne babanızın birbirleriyle ilişkisi nasıldır?

A. İyi B. Orta C. Kötü D. Görüşmüyorlar

25. Aile içerisinde anne babanız arasında fiziksel şiddet var mıydı?

A. Evet B. Hayır

26. Anne-baba tutumları içerisinde, anne ve babanızın size karşı tutumu hangisine en yakındır?

Anne: A. Aşırı Koruyucu B. Destekleyici C. Otoriter D. Tutarsız E. İlgisiz

Baba: A. Aşırı Koruyucu B. Destekleyici C. Otoriter D. Tutarsız E. İlgisiz

27. Anne, baba, kardeş ve diğer aile üyeleriyle ilişkileriniz nasıldır?

A. Çok iyi B. İyi C. Kötü D. Görüşmüyorum/İlişkim yok

28. Ne kadar süredir cezaevinde bulunuyorsunuz?.....

29. İlk hüküm giydiğinizde kaç yaşındaydınız?.....

30. Aileniz ya da yakınlarınız ile düzenli telefon görüşmeleri yapıyor musunuz?

A. Evet B. Hayır

31. Aileniz ya da yakınlarınız ne sıklıkta ziyaretinize gelmektedir?

A. Ayda birden fazla B. Ayda bir C. Ayda birden az D. Hiç gelmiyor

32. Ne sıklıkta yakınlarınızdan mektup aldınız ya da onlara mektup gönderdiniz?

A. En az haftada bir kez B. En az ayda bir kez C. Ayda bir defadan az D. Hiç

33. Aileniz ya da yakınlarınız tarafından size maddi destek sağlanıyor mu?

A. Evet B. Hayır

34. Cezaevinde bir gününüzü en çok ne yaparak geçiriyorsunuz?

Uyumak () Sohbet etmek () Spor yapmak()

Televizyon izlemek, radyo dinlemek () Bulaşık, temizlik gibi koğuş işleriyle ilgilenmek()

Boncuk işi, maket gibi uğraşlarla ilgilenmek()

Eğitim(okul,kurs,çalışmaları) ile ilgilenmek() İş atölyelerinde çalışmak()

35.Hangi suç türünden dolayı cezaevinde hükümlü olarak bulunuyorsunuz?

A. Cinsel Suç B. Kasten Öldürme

36. Cinsel suç ise kime karşı işlendi? (Cinsiyet/Yaş/Tanıdık-Tanıdık değil)

A. Kız

B. Erkek

A. Çocuk

B. Yetişkin

A. Tanıdık

B. Tanıdık değil

(Tanıdık ise yakınlık derecesi:.....)

37.Kasten öldürme suçu ise kime karşı işlendi?

A. Kız

B. Erkek

A. Çocuk

B. Yetişkin

A. Tanıdık

B. Tanıdık değil

(Tanıdık ise yakınlık derecesi:.....)

38.Suçunuz ile ilgili olarak ne düşünüyorsunuz?

A. Pişmanım

B. Pişman değilim

C. Suçsuzum

8.3. Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği

ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI ÖLÇEĞİ

Sorulara nasıl yanıt verilecek?

Bu sorular **çocukluğunuzda ve ilk gençliğinizde (20 yaşından önce)** başınıza gelmiş olabilecek bazı olaylar hakkındadır. Her bir soru için sizin durumunuza uyan rakamı daire içerisine alarak işaretleyiniz. Sorulardan bazıları özel yaşamınızla ilgilidir; lütfen elinizden geldiğince gerçeğe uygun yanıt veriniz. Yanıtlarınız gizli tutulacaktır.

	Hiç bir zaman	Nadiren	Zaman zaman	Sıklıkla	Çok sık olarak
Çocukluğumda ya da ilk gençliğimde...					
1. Evde yeterli yemek olmadığından aç kalırdım.	1	2	3	4	5
2. Benim bakımımı ve güvenliğimi üstlenen birinin olduğunu biliyordum.	1	2	3	4	5
3. Ailemdedekiler bana “salak”, “beceriksiz” ya da “tipsiz” gibi sıfatlarla seslenirlerdi.	1	2	3	4	5
4. Anne ve babam ailelerine bakamayacak kadar sıklıkla sarhoş olur ya da uyuşturucu alırlardı.	1	2	3	4	5
5. Ailemde önemli ve özel biri olduğum duygusunu hissetmeme yardımcı olan biri vardı.	1	2	3	4	5
6. Yırtık, sökülük ya da kirli giysiler içerisinde dolaşmak zorunda kalırdım.	1	2	3	4	5
7. Sevildiğimi hissediyordum.	1	2	3	4	5
8. Anne ve babamın benim doğmuş olmamı istemediklerini düşünüyordum.	1	2	3	4	5
9. Ailemden birisi bana öyle kötü vurmuştu ki doktora ya da hastaneye gitmem gerekmişti.	1	2	3	4	5
10. Ailemde başka türlü olmasını istediğim bir şey yoktu.	1	2	3	4	5
11. Ailemdedekiler bana o kadar şiddetle vuruyorlardı ki vücudumda morartı ya da sıyrıklar oluyordu.	1	2	3	4	5
12. Kayış, sopa, kordon ya da başka sert bir cisimle vurularak cezalandırılıyordum.	1	2	3	4	5
13. Ailemdedekiler birbirlerine ilgi gösterirlerdi.	1	2	3	4	5
14. Ailemdedekiler bana kırıcı ya da saldırganca sözler söylerlerdi.	1	2	3	4	5

Erkek Hükümlülerde Çocukluk Çağı Travmaları

15.Vücutça kötüye kullanılmış olduğuma (dövülme, itilip kakılma vb.) inanıyorum.	1	2	3	4	5
16.Çocukluğum mükemmeldi.	1	2	3	4	5
17.Bana o kadar kötü vuruluyor ya da dövülüyordum ki öğretmen, komşu ya da bir doktorun bunu fark ettiği oluyordu.	1	2	3	4	5
18.Ailemde birisi benden nefret ederdi.	1	2	3	4	5
19.Ailemdelikler kendilerini birbirlerine yakın hissederlerdi.	1	2	3	4	5
20.Birisi bana cinsel amaçla dokundu ya da kendisine dokunmamı istedi.	1	2	3	4	5
21.Kendisi ile cinsel temas kurmadığım takdirde beni yaralamakla ya da benim hakkımda yalanlar söylemekle tehdit eden birisi vardı.	1	2	3	4	5
22.Benim ailem dünyanın en iyisiydi.	1	2	3	4	5
23.Birisi beni cinsel şeyler yapmaya ya da cinsel şeylere bakmaya zorladı.	1	2	3	4	5
24.Birisi bana cinsel tacizde bulundu.	1	2	3	4	5
25.Duygusal bakımdan kötüye kullanılmış olduğuma (hakaret, aşağılama vb.) inanıyorum.	1	2	3	4	5
26.İhtiyacım olduğunda beni doktora götürecek birisi vardı.	1	2	3	4	5
27.Cinsel bakımdan kötüye kullanılmış olduğuma inanıyorum.	1	2	3	4	5
28.Ailem benim için bir güç ve destek kaynağı idi.	1	2	3	4	5

8.4. Dissosiyatif Yaşantılar Ölçeği (DES)

DİSSOSİYATİF YAŞANTILAR ÖLÇEĞİ (DES)

Bu test günlük hayatınızda başınızdan geçmiş olabilecek yaşantıları konu alan 28 sorudan meydana gelmektedir. Sizde bu yaşantıların ne sıklıkta olduğunu anlamak istiyoruz. Yanıt verirken, alkol ya da ilaç etkisi altında meydana gelen yaşantıları değerlendirmeye katmayınız. Lütfen her soruda, anlatılan durumun sizdekine ne ölçüde uyduğunu 100 üzerinden değerlendiriniz ve uygun olan rakamı daire içine alınız.

SORULAR

1. Bazı insanlar, yolculuk yaparken yol boyunca ya da yolun bir bölümünde neler olduğunu hatırlamadıklarını birden fark ederler. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

% 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

2. Bazı insanlar zaman zaman, birisini dinlerken, söylenenlerin bir kısmını ya da tamamını duymamış olduklarını birden fark ederler. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

% 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

3. Bazı insanlar kimi zaman, kendilerini nasıl geldiklerini bilmedikleri bir yerde bulurlar. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

% 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

4. Bazı insanlar zaman zaman kendilerini, giydiklerini hatırlamadıkları elbiseler içinde bulurlar. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

Erkek Hükümlülerde Çocukluk Çağı Travmaları

% 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

5. Bazı insanlar zaman zaman eşyaları arasında, satın aldıklarını hatırlamadıkları yeni şeyler bulurlar. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

% 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

6. Bazı insanlar, zaman zaman, yanlarına gelerek başka bir isimle hitabeden ya da önceden tanıştıklarında ısrar eden, tanımadıkları kişilerle karşılaşılır. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

% 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

7. Bazı insanlar, zaman zaman, kendilerinin yanı başında duruyor ya da kendilerini bir şey yaparken seyrediyor ve sanki kendi kendilerine karşıdan bakıyormuş gibi bir his duyarlar. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

% 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

8. Bazı insanlara, arkadaşlarını ya da aile bireylerini, zaman zaman tanımadıklarının söylendiği olur. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

% 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

9. Bazı insanlar, yaşamlarındaki kimi önemli olayları (örneğin nikah ya da mezuniyet töreni) hiç hatırlamadıklarını fark ederler. Yaşamınızdaki bazı önemli olayları hiç hatırlamama durumunun sizde ne oranda olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

% 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

10. Bazı insanlar zaman zaman, yalan söylemediklerini bildikleri bir konuda, başkaları tarafından, yalan söylemiş olmakla suçlanırlar. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

% 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

11. Bazı insanlar kimi zaman, aynaya baktıklarında kendilerini tanıyamazlar. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

% 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

12. Bazı insanlar kimi zaman, diğer insanların, eşyaların ve çevrelerindeki dünyanın gerçek olmadığı hissini duyarlar. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

% 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

13. Bazı insanlar, kimi zaman vücutlarının kendilerine ait olmadığı hissini duyarlar. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

% 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

14. Bazı insanlar, zaman zaman geçmişteki bir olayı o kadar canlı hatırlarlar ki, sanki o olayı yeniden yaşıyor gibi olurlar. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

% 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

15. Bazı insanlar kimi zaman, olduğunu hatırladıkları şeylerin, gerçekte mi yoksa rüyada mı olduğundan emin olamazlar. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

% 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

16. Bazı insanlar zaman zaman, bildikleri bir yerde oldukları halde orayı yabancı bulur ve tanıyamazlar. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

% 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

17. Bazı insanlar, televizyon ya da film seyrederken, kimi zaman kendilerini öyküye o kadar kaptırırlar ki çevrelerinde olan bitenin farkına varamazlar. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

% 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

18. Bazı insanlar kimi zaman kendilerini, kafalarında kurdukları bir fantezi ya da hayale o kadar kaptırırlar ki, sanki bunlar gerçekten başlarından geçiyormuş gibi hissederler. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

% 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

19. Bazı insanlar, ağır hissini duymamayı zaman zaman başarabildiklerini fark ederler. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

% 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

20. Bazı insanlar kimi zaman, boşluğa bakıp hiç bir şey düşünmeden ve zamanın geçtiğini anlamaksızın oturduklarını fark ederler. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

% 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

21. Bazı insanlar, yalnız olduklarında, zaman zaman sesli olarak kendi kendilerine konuştuklarını fark ederler. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

% 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

22. Bazı insanlar kimi zaman iki ayrı durumda o kadar değişik davrandıklarını görürler ki, kendilerini neredeyse iki farklı insanmış gibi hissettikleri olur. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

% 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

23. Bazı insanlar, normalde güçlük çektikleri bir şeyi (örneğin spor türleri, iş, sosyal ortamlar vb.) belirli durumlarda son derece kolay ve akıcı biçimde yapabildiklerini fark ederler. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

% 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

24. Bazı insanlar, zaman zaman, bir şeyi yaptıklarını mı yoksa yapmayı sadece akıllarından geçirmiş mi olduklarını (örneğin bir mektubu postaya attığını mı yoksa sadece atmayı düşündüğünü mü) hatırlayamazlar. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

% 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

25. Bazı insanlar kimi zaman, yaptıklarını hatırlamadıkları şeyleri yapmış olduklarını gösteren kanıtlar bulurlar. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

% 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

26. Bazı insanlar, zaman zaman eşyaları arasında, kendilerinin yapmış olması gereken, fakat yaptıklarını hatırlamadıkları yazılar, çizimler ve notlar bulurlar. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

% 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

27. Bazı insanlar, zaman zaman kafalarının içerisinde, belli şeyleri yapmalarını isteyen ya da yaptıkları şeyler üzerine yorumda bulunan sesler duyarlar. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

Erkek Hükümlülerde Çocukluk Çağı Travmaları

% 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

28. Bazı insanlar, zaman zaman, dünyaya bir sis perdesi arkasından bakıyormuş gibi hissederek, öyle ki insanlar ve eşyalar çok uzakta ve belirsiz görünürler. Bu durumun sizde ne sıklıkta olduğunu yüz üzerinden değerlendirerek uygun olan yüzdeyi daire içine alınız.

% 0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 %100

8.5. Travma Sonrası Büyüme Envanteri

TRAVMA SONRASI BÜYÜME ENVANTERİ

Sizden öğrenmek istediğimiz, yaşamınızda önemli yer tutan travmatik yaşam olaylarının, hayatınızda ne ölçüde pozitif değişikliklere sebep olduğudur. Geçmişte yaşadığınız krizden/krizlerden sonra yaşamınızda ve düşüncelerinizde meydana gelen değişimleri lütfen aşağıda verilen puanlama ölçütlerine göre 0 ve 5 arasında değerlendiriniz.

0	1	2	3	4	5
Stresli olay(lar) sonucu bu değişimi hiçbir şekilde yaşamadım	Çok az bir düzeyde	Bir miktar	Orta düzeyde	Oldukça fazla	Stresli olay(lar) sonucu bu değişimi çok büyük ölçüde yaşadım.

1. Yaşamda önem verdiğim şeylerin öncelik sırası değişti.	(0) (1) (2) (3) (4) (5)
2. Kendi hayatıma verdiğim değerde büyük bir artış oldu.	(0) (1) (2) (3) (4) (5)
3. Yeni ilgi alanları keşfettim.	(0) (1) (2) (3) (4) (5)
4. Kendime güven hissinde artış oldu.	(0) (1) (2) (3) (4) (5)
5. Manevi konuları daha iyi anlamaya başladım.	(0) (1) (2) (3) (4) (5)
6. Başım sıkıştığında insanlara güvenebileceğimi daha iyi anladım.	(0) (1) (2) (3) (4) (5)
7. Yaşamım için yeni bir yön belirledim.	(0) (1) (2) (3) (4) (5)
8. Kendimi diğer insanlarla çok daha yakın hissetmeye başladım.	(0) (1) (2) (3) (4) (5)
9. Duygularımı ifade etmeye daha çok istekliyim.	(0) (1) (2) (3) (4) (5)
10. Zorlukları göğüsleyebileceğimi daha iyi anladım.	(0) (1) (2) (3) (4) (5)
11. Yaşamımda daha iyi şeyler yapabiliyorum.	(0) (1) (2) (3) (4) (5)
12. Her şeyi olduğu gibi daha çok kabullenebiliyorum.	(0) (1) (2) (3) (4) (5)

13. Her günümü daha iyi değerlendirebiliyorum. (0) (1) (2) (3) (4) (5)
14. Daha önce var olmayan yeni olanaklara kavuştum. (0) (1) (2) (3) (4) (5)
15. Diğer insanlara karşı daha şefkatliyim. (0) (1) (2) (3) (4) (5)
16. İlişkilerime daha çok emek sarf etmeye başladım. (0) (1) (2) (3) (4) (5)
17. Değişmesi gereken şeyleri değiştirebilmek için daha çok çaba harcıyorum. (0) (1) (2) (3) (4) (5)
18. Daha güçlü bir inanca sahibim. (0) (1) (2) (3) (4) (5)
19. Düşündüğümde çok daha güçlü olduğumu keşfettim. (0) (1) (2) (3) (4) (5)
20. İnsanların ne kadar mükemmel olabildiklerine dair çok şey öğrendim. (0) (1) (2) (3) (4) (5)
21. Başkalarına ihtiyaç duyuyor olmayı daha çok kabullendim. (0) (1) (2) (3) (4) (5)

8.6. Etik Kurul Onay Belgesi

9. ÖZGEÇMİŞ

Adı ve Soyadı: Merve Cansu Karadağ Şahan

Eğitim:

2015-2019: Demiroğlu Bilim Üniversitesi Fen ve Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü,
Lisans (Tam Burslu)

2011-2015: Şehremini Anadolu Lisesi

İş Deneyimi:

2020 - Halen : Silivri 1 Nolu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu

Yayınları:

Anlı, İ., Karadağ, M. C., Erten, A., & Karakaya, M. (2019). Üniversite öğrencilerinin algıladıkları stres düzeyleri ile duygusal zeka düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Dergisi, 2 (7), 525-531.